

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

ALGILANAN EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE GÜVENİLİRLİK ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGUSAL SÜREÇLERİN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze GEDİK

Ankara, 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

ALGILANAN EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE GÜVENİLİRLİK ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGUSAL SÜREÇLERİN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze GEDİK

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KAÇAR AKÜN

Ankara, 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

ALGILANAN EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE GÜVENİLİRLİK ALGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGUSAL SÜREÇLERİN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:
Dr. Öğr. Üyesi Ebru KAÇAR AKÜN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

- 1- Dr. Öğr. Üyesi Ebru AKÜN KAÇAR**
- 2- Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN**
- 3- Prof. Dr. Okan Cem ÇIRAKOĞLU**

Tez Savunması Tarihi:

22/09/2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KAÇAR AKÜN danışmanlığında hazırladığım “**Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Duygusal Süreçlerin Aracı Rolü**” (Ankara, 2025) adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

22.10.2025

Gamze GEDİK

TEŞEKKÜR

Tez sürecimde bana sağladığı kaynaklar, sunduğu destek, aşıladığı motivasyon ve her zorlayıcı adımda gösterdiği sabır için sevgili danışmanın Dr. Öğr. Üyesi Ebru AKÜN KAÇAR'a teşekkür ediyorum.

İnsan yüzüne ve duygulara olan ilgimi perçinleyerek tez konumda ilham kaynağı olan ve en zorlandığım kısımlarda bilgisini ve zamanını esirgemeyen hocam Arş. Gör. Turan GÜNDÜZ'e ve deneysel klinik psikoloji alanına ilgisiyle bana rol model olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Melike GUZEY YİĞİT'e minnettarım. Bana AÜBAUM'un kapılarını açarak farklı disiplinleri bir araya getirerek çalışmanın önemini göstererek psikolojinin uçsuz bucaksız sahasında bir adım daha atmamda beni destekleyen değerli hocam Doç. Dr. Simge AYKAN'a teşekkür ediyorum. Laboratuvardan çıkıp terapist koltuğuna geçme sürecimde stajyeri olarak gelişimime destek sağlayan Prof. Dr. M. Hakan TÜRKCAPAR'a teşekkür ediyorum.

Adım adım ilerlediğim akademik hayatımda hocalarım bilgi ve emekleriyle katkı sunarken birçok dostum sevgisi, desteği ve anlayışıyla yanımda oldu. Öncelikle üç kişi başladığımız bu yüksek lisans yolculuğunda birbirimizin emeklerine omuz vermeyi görev bildiğimiz, meslektaşlarım Klinik Psikolog Dilara SARNIÇ ve Klinik Psikolog İrem ŞALİŞ'e teşekkür ediyorum. Sizden daha iyi dönem arkadaşları düşünemiyorum. Yapamayacağımı düşündüğüm anlarda elimden tutup kaldıran ve bunu hayatımın her anında yapan, beni sonsuz sabırla dinleyen, mesafelere rağmen kalplerimizin hep yan yana attığı dostlarım Büşra KUL ve Miraç Gül YAVUZ, iyi ki varsınız. Her günüme bir güzellik katan, elimi uzatsam hep orada olacağını bildiğim, birlikte sayısız hayaller kurduğumuz sevgili dostum Gökçe Nur ÇELİK'e bu süreçte enerjimi yükseltmeyi her seferinde

başardığı için teşekkür ediyorum. İlkokul sıralarında başlayan arkadaşlığımızın bugünlere taşındığı, birbirimizin her türlü akademik kaygısına ve mücadelesine tanıklık ettiğimiz, bana moral ve motivasyon desteğini eksik etmeyen canım arkadaşım Ece TUNÇ'a güzel dostluğu için teşekkür ediyorum. Akademik hayatımın yanı sıra iş hayatımda da bana destek sunan, öğle aralarında geleceğe dair sayısız plan yaptığımız ve birbirimizin her başarısıyla gurur duyduğumuz meslektaşım Alperen ARSLAN, iyi ki varsın.

Sevgili hayat arkadaşım Berkant BAYRAKTAR, yalnızca varlığın ve bana sunduğun sevgin sonsuz teşekkürü hak ediyor. Tez sürecimde tüm stresime, yorgunluğuma ve zaman zaman ortaya çıkan agresyonuma sabır gösterdiğin ve dahası bunları avucunda eritmeyi bir şekilde başarabildiğin için teşekkür ediyorum. Hedefimden saptığımda beni sarsarak hayallerimi hatırlattığın, zorlandığım her anda elinin sıcaklığını omzumda hissettirdiğin ve beni her zaman yukarı çektiğin için sana minnettarım. İyi ki varsın.

Canım ailem, bugün edindiğim her başarıda payı olan özelliklerimi tek tek işlediğiniz, benim hayallerimi sorgulamadan yalnızca sınırsız destek sunduğunuz, her küçük adımında gözleriniz dolarak benimle gurur duyduğunuzu hissettirdiğiniz, her sorunun üstesinden bir şekilde gelebileceğime bana inandırdığınız için size teşekkür ederim. Her adımında binbir emeğiniz var. Ve tabii ki sevgili babaanneciğim... Sana en çok bana koşulsuz sevgi, vicdan, dürüstlük ve merhameti öğrettiğin için minnettarım. Tüm engellere rağmen insanın istediğinde neler yapabileceğini gösterdiğin için teşekkür ederim. İyi ki hayatımda vardın, kalbimde sevgini ve sıcaklığını sonsuza dek hissedeceğim.

Ve son olarak, bir kadın olarak eğitim almama, bilgi üretmeme, paylaşmama ve modern hayatta var olmama imkân sağlayan Mustafa Kemal ATATÜRK'e minnettarım.

Canım babaanneme...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İTHAF	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
EKLER LİSTESİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	IX
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER DİZİNİ.....	X
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Güven ve Güvenilirlik Algısı.....	2
1.1.1. Güvenirlilik Algısını Etkileyen Faktörler: Güvenilen ve Güvenen Perspektifi....	4
1.1.1.1. Güvenilen Kişiyeye Ait Faktörler.....	4
1.1.1.1.1. Güvenilirlik Algısında Yüz Özelliklerinin Rolü.....	5
1.1.1.2. Güvenen Kişiyeye Ait Faktörler.....	7
1.2. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi	9
1.2.1. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ve Güven/Güvenilirlik Algısı	11
1.3. Aile Duygu İfade Ediciliği.....	14
1.3.1. Aile Duygu İfade Ediciliğinin Güvenilirlik Algısı ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi.....	15
1.4. Aleksitimi	16

1.4.1. Aleksitiminin Güvenilirlik Algısı ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi	18
1.5. Duygu Tanıma Becerisi	20
1.5.1. Duygu Tanıma Becerisinin Güvenilirlik Algısı ve Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi	20
1.6. Pozitif ve Negatif Duygu	22
1.6.1. Pozitif ve Negatif Duygunun Güvenilirlik Algısı ve Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi	23
1.7. Araştırmanın Amacı	24
BÖLÜM 2	28
YÖNTEM	28
2.1. Katılımcılar	28
2.2. Veri Toplama Araçları	30
2.2.1 Demografik Bilgi Formu	30
2.2.2. Aile Duygu İfade Ediciliği İndeksi	30
2.2.3. Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği	30
2.2.4. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form (Yetişkin EKRÖ/K)	31
2.2.5. Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-26)	32
2.2.6. Ön Çalışmada Kullanılan Algılanan Güvenilirlik Değerlendirme Formu.....	32
2.2.7. Algılanan Güvenilirlik Görevi	34
2.2.8. Duygu Tanıma Görevi	36
2.3. İşlem	39
2.3.1. Ön Çalışma	40
2.3.2. Ana Çalışma.....	40

2.4. Verilerin Analizi.....	41
BÖLÜM 3	42
BULGULAR	42
3.1. Betimleyici İstatistikler.....	42
3.2. Cinsiyet ve Yaşın Araştırma Değişkenleri ile İlişkisine Dair Bulgular	43
3.2.1. Cinsiyet ve Yaşın Güvenilirlik Algısı ile İlişkisine Dair Bulgular	44
3.2.2. Cinsiyet ve Yaşın Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisine Dair Bulgular	44
3.2.3. Cinsiyet ve Yaşın Aile Duygu İfade Ediciliği ile İlişkisine Dair Bulgular	46
3.2.4. Cinsiyet ve Yaşın Pozitif ve Negatif Duygu Puanları ile İlişkisine Dair Bulgular	46
3.2.5. Cinsiyet ve Yaşın Aleksitimi ile İlişkisine Dair Bulgular	48
3.2.6. Cinsiyet ve Yaşın Duygu Tanıma Becerisi ile İlişkisine Dair Bulgular	48
3.3. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	52
3.4. Aracı Değişken Analizlerinin Bulguları	54
3.4.1. Algılanan Anne Reddinin Güvenilirlik Algısı Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri	54
3.4.2. Algılanan Baba Reddinin Güvenilirlik Algısı Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri	56
BÖLÜM 4	60
TARTIŞMA.....	60
4.1. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	60

4.1.1. Cinsiyet ve Yaşın Güvenilirlik Algısı ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	60
4.1.2. Cinsiyet ve Yaşın Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	62
4.1.3. Cinsiyet ve Yaşın Aile Duygu İfade Ediciliği ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	63
4.1.4. Cinsiyet ve Yaşın Pozitif ve Negatif Duygu ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	64
4.1.5. Cinsiyet ve Yaşın Aleksitimi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	65
4.1.6. Cinsiyet ve Yaşın Duygu Tanıma Becerisi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması	67
4.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması	68
4.3. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Paralel Çoklu Aracı Rolünün Tartışılması.....	72
4.4. Sınırlılıklar ve Öneriler.....	75
4.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları.....	76
KAYNAKLAR	77
EKLER	112
ÖZET	127
ABSTRACT	129

EKLER LİSTESİ

Ek-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	112
Ek-2. Demografik Bilgi Formu	114
Ek-3. Toronto Aleksitimi Ölçeği	117
Ek-4. PANAS	119
Ek-5. Yetişkin EKRÖ: Anne Kısa Formu	121
Ek-6. Yetişkin EKRÖ: Baba Kısa Formu.....	123
Ek-7. Etik Kurul İzni.....	125

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	29
Tablo 2. Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici Değerleri	43
Tablo 3. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Güvenilirlik Algısı Değerleri	44
Tablo 4. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Algılanan Anne Kabul-Reddi Değerleri.....	45
Tablo 5. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Algılanan Baba Kabul-Reddi Değerleri.....	45
Tablo 6. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Aile Duygu İfade Ediciliği Değerleri	46
Tablo 7. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerinin Pozitif ve Negatif Duygu Puanları ile İlişkisi....	47
Tablo 8. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Pozitif ve Negatif Duygu Değerleri	47
Tablo 9. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Aleksitimi Değerleri.....	48
Tablo 10. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Duygu Tanıma Becerisi Değerleri.....	49
Tablo 11. Tukey-Kramer Testi Tablosu	49
Tablo 12. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerinin Duygu Türlerini Tanıma Becerisi ile İlişkisi ...	51
Tablo 13. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Duygu Türlerini Tanıma Becerisi Değerleri	51
Tablo 14. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	53
Tablo 15. Algılanan Anne Reddi ile Güvenilirlik Algısı Modelinin Etki Değerleri	56
Tablo 16. Algılanan Baba Reddi ile Güvenilirlik Algısı Modelinin Etki Değerleri	58

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER DİZİNİ

Şekil 1. Algılanan Ebeveyn Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aile Duygu İfade Ediciliği, Aleksitimi, Duygu Tanıma Becerisi ve Pozitif Duygu ve Negatif Duygunun Paralel Çoklu Aracı Rolü.....	27
Şekil 2. Güvenilirlik Görevi'nin Akış Şeması.....	35
Şekil 3. Duygu Tanıma Görevi'nin Akış Şeması.....	38
Şekil 4. Algılanan Anne Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aile Duygu İfade Ediciliği, Aleksitimi, Pozitif Duygu ve Negatif Duygunun Paralel Çoklu Aracı Rolü	55
Grafik 1. Duygu Tanıma Becerisi Puanlarına İlişkin “Cinsiyet x Yaş” Etkileşim Etkisi	50

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Güven ve güvenilirlik algısı, sosyal ilişkilerin temel yapı taşlarından biridir (Rotter, 1967). Araştırmalar, yetişkinlerde güvenilirlik değerlendirmelerinin hem güvenen hem de güvenilenin özelliklerini içeren çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeler yalnızca uzun süreli deneyimlere bağlı olmamakta; yüz gibi görsel ipuçları aracılığıyla çok kısa sürede gerçekleşebilmektedir (Todorov ve ark., 2009).

Güven, yaşamın erken dönemlerinden itibaren, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkileriyle şekillenmektedir (Erikson, 1968). Örneğin, ebeveyn sıcaklığı, bireyin sosyal ilişkilerinde olumlu beklentiler geliştirmesini desteklerken, reddedici tutumlar başkalarına duyulan güveni azaltabilmektedir (Benn ve ark., 2005). Ancak, ebeveyn sıcaklığı ve reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar oldukça sınırlıdır ve çoğunlukla öz-bildirim yöntemlerine dayanmaktadır.

Bu bağlamda, ebeveynden algılanan kabul-reddin yüz uyaranları üzerinden gerçekleşen güvenilirlik değerlendirmeleriyle nasıl ilişkili olduğu alan yazında henüz yeterince araştırılmamıştır. Ayrıca, bu ilişkide rol oynayan mekanizmalar da tam olarak açıklığa kavuşmamıştır. Mevcut çalışma, bu çerçevede dört olası aracı faktöre odaklanmaktadır: Ailede duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerileri ve genel duygudurum. Bu faktörlerin, ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi anlamada kritik mekanizmalar olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, bu mekanizmaların incelenmesinin, güvenin gelişimsel dinamiklerine ilişkin kuramsal çerçeveyi zenginleştirmesi ve alan yazına ampirik katkılar sunması beklenmektedir.

1.1. Güven ve Güvenilirlik Algısı

Güven, psikoloji, sosyoloji ve siyaset gibi birçok disiplinin araştırma konusu olan bir olgudur. Karmaşık ve çok boyutlu yapısı, ölçme ve değerlendirme gücünü sebebiyle tanımlanması zordur. Bununla birlikte, özellikle yaşamın erken dönemlerinde gelişen güvenin ilerleyen süreçte daha mutlu ve işlevsel kişilerarası ilişkiler kurma üzerindeki yadsınamaz rolü (Erikson, 1968), bu olgunun daha yakından incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Simpson'a (2007) göre güven, bireyin değerli bir sonuca ya da kaynağa ulaşabilmek için iş birliği içinde olduğu kişiye bağımlı olmasını içeren psikolojik bir durum ya da eğilimdir. Mayer ve arkadaşları (1995), güveni, güvenen kişi için önemli olan bir eylemi gerçekleştirecek kişiye karşı savunmasız olma isteği olarak açıklamıştır. Robinson'ın (1996) tanımına göre ise güven, kişinin bir başkasının gelecekteki eylemlerinin faydalı ve olumlu olacağına veya en azından kendi çıkarlarına zarar vermeyeceğine ilişkin beklentilerini, varsayımlarını veya inançlarını ifade etmektedir.

Güven, temelde, bireyin kendini ne ölçüde savunmasız hissettiğini ve karşısındaki kişinin zaman içindeki davranışlarına yönelik beklentilerini kapsamaktadır (Kramer ve Carnevale, 2001; Rousseau ve ark., 1998). Bu bağlamda, birey güvenme sonucunda savunmasızlıktan kaynaklanabilecek zarar görme olasılığını (maliyet) ve buna karşılık beklentilerini (fayda) değerlendirmektedir (Evans ve Krueger, 2011). Faydayı yüksek ve maliyeti düşük tutmak için bu değerlendirmelerin isabetli olması gerekmektedir. Ancak, güvenen ve güvenilenin yer aldığı değerlendirme süreci çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Lewicki ve Bunker (1996), güvenin aşamalar halinde geliştiğini ve yeni bilgilerle zaman içinde derinleştiğini öne sürmektedir. Bir başkasına duyulan güven, kişilerarası deneyimlerle birlikte zaman içerisinde artabilir veya azabilir. Bu değişimin yönü, doğrusal

veya birbirinin tersi yönde ilerleyen mekanizmalara bağlıdır. Örneğin, ilişkide başlangıçtaki iyimser yaklaşım zamanla güvenin azalmasına aracılık edebilirken, ilişkinin devamında özdeşleşme mekanizmasının devreye girmesiyle güven artışı yeniden sağlanabilir. Dolayısıyla, farklı mekanizmalar güvenin zaman içerisinde artmasında ya da azalmasında etkin rol oynayabilir (van der Werff ve Buckley, 2017; Vanneste ve ark., 2014). Diğer bir deyişle, bir kişinin güvenilirliği genellikle zaman gerektiren bir değerlendirme sürecinin sonunda belirlenmektedir. Nitekim alan yazında güven, görece yakın bir zamana kadar, uzun süreli sosyal etkileşimlere ve deneyimlere dayanan bir olgu olarak ele alınmıştır (bkz. Lewicki ve Bunker, 1995; Lewicki ve Bunker, 1996; Sheppard ve Tuchinsky, 1996). Ancak, yakın zamanda yapılan çalışmalar güvenilirlik değerlendirmesinin daha kısa sürede de gerçekleşebileceğine işaret etmektedir.

1990'ların sonunda Meyerson ve arkadaşları (1996) örgütsel bağlamda *Hızlı Güven (Swift Trust)* Kuramını ortaya atarak, güvenin kısa sürede nasıl oluşturulduğuna dair yeni bir bakış sunmuşlardır. Hızlı güven, özellikle yeni kurulan çalışma ekiplerinde, deneyimlere dayanmadan kısa sürede oluşan bir güven türünü ifade etmektedir. Bu bağlamda kişiler birbirlerini tanımadan, ortak deneyimlere ve karakterlerine yönelik herhangi bir bilgiye sahip olmadan güven duymaktadır. Kramer'e (1999) göre hızlı güven, karşıdakinin rolüne, ekipte geçerli olan kurallara, üçüncü kişilerden alınan geribildirimlere, güvenen kişinin kişilik özellikleri ile güvenme eğilimine ve karşıdakinin sosyal sınıfına göre şekillenmektedir. Bu sayede kişiler doğrudan bir etkileşimde bulunmadan, karşıdakinin güvenilirliğini değerlendirebilmektedir.

Güvenirlğe ilişkin bu değerlendirmeler, Kramer'in (1999) öne sürdüğü ipuçlarına ek olarak, karşıdaki kişinin fiziksel özelliklerine, özellikle yüzüne dair ilk izlenimlere de dayanabilmektedir (Todorov ve ark., 2005). Nitekim, diğerlerinin yüzlerinin ne kadar güvenilir olduğuna yönelik değerlendirmelerin yalnızca 33 milisaniye gibi kısa bir sürede

gerçekleştiği bildirilmiştir (Todorov ve ark., 2009). Başka bir çalışmada ise güvenilirliğe ilişkin 100 milisaniyelik bir değerlendirme ile süre sınırlaması olmadan yapılan bir değerlendirme arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Willis ve Todorov, 2006). Bu bulgular, güvenilirlik değerlendirmesinin hızlı ve otomatik bir işlem olduğunu ve sonraki bilişsel işlemlerin ilk değerlendirmeyi destekleyerek devam ettiğini göstermektedir. Otomatik gerçekleşen bu süreçte hem bireyin önceki deneyimleri ve karakterine dair açık sinyaller hem de ilk izlenimle oluşan örtük sinyaller bir arada değerlendirilmektedir. Güvenilirlik algısı, çift yönlü ve dinamik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, güvenilirlik değerlendirmesini ve bu değerlendirmede etkili olan faktörleri anlamak için hem güvenen hem güvenilen perspektifin ele alınması gerekmektedir.

1.1.1. Güvenirlilik Algısını Etkileyen Faktörler: Güvenilen ve Güvenen Perspektifi

Güvenilirlik değerlendirmesi, yalnızca güvenilen kişinin özelliklerinden değil, güvenen bireyin özelliklerinden de etkilenmektedir. Bu nedenle bu bölümde güvenilirlik değerlendirmesinde güvenen (değerlendiren) ve güvenilen (değerlendirilen) kişiye ait faktörler incelenecektir.

1.1.1.1. Güvenilen Kişiye Ait Faktörler

Güvenilirlik değerlendirmeleri, güvenilen kişinin sahip olduğu özellikler ve sergilediği davranışlarla şekillenmektedir. Bu bağlamda, bireyin güvenilen kişiyle daha önce yaşadığı deneyimler, kişinin sosyal ve bireysel özellikleri, duygu ifadesi ve fiziksel görünümü gibi birçok faktör ön plana çıkmaktadır.

Karşıdaki kişinin nasıl davranışlar sergilediği, güven düzeyinin önemli belirleyicilerden biridir. Kişinin öz-denetimli olması (Righetti ve Finkenauer, 2011), olumlu sosyal davranışlar göstermesi (Thielmann ve ark., 2020), dürüstlük ve iş birliği gibi sosyal

uyum özelliklerine sahip olması (Thielmann ve Hilbig, 2014) ve tutarlı davranışlarda bulunması (Nowak ve ark., 2023) güvenilir olarak değerlendirilmesinde rol oynayabilmektedir. Ayrıca, bireyin değerlendiren kişiyle aynı sosyal grupta yer alması (Tanis ve Postmes, 2005), grup normlarına uygun davranması ve orta veya yüksek itibara sahip olması (Capraro ve ark., 2016) da daha güvenilir bulunmasına yol açabilmektedir.

Alan yazında, bireylerin karşısındakine ne kadar güvendiğini ölçmek için *Güven Oyunu* (Trust Game) paradigması (Berg ve ark., 1995) yaygın biçimde kullanılmaktadır. Ancak bu noktada, güvenme davranışı ile güvenilirlik algısı arasındaki ayrıma dikkat etmek gerekmektedir. Tanis ve Postmes'e (2005) göre, güvenilirlik algısı karşısındaki karakterine dair bir değerlendirmeyi ifade ederken, güvenme davranışı karşısındaki gelecekteki eylemlerine yönelik beklentileri yansıtmaktadır. Güvenilirlik algısının güvenme davranışını etkilediği ve her iki sürecin birlikte ilerlediği düşünülmektedir. Buna karşın, güvenme davranışında bulunulan kişinin mutlaka güvenilir olarak algılanması gerekmemektedir. Bu nedenle, yalnızca güvenme davranışını değil, bireylerin karşısındaki kişiyi ne kadar güvenilir algıladıklarını da incelemek önem taşımaktadır. Nitekim, karşısındaki güvenilirliğine ilişkin değerlendirmelerde, yüz özellikleri gibi görsel ipuçlarının hızlı bir şekilde devreye girdiği ve bu algıyı etkilediği dikkati çekmektedir (Todorov ve ark., 2008b).

1.1.1.1.1. Güvenilirlik Algısında Yüz Özelliklerinin Rolü

Güvenilirlik gibi sosyal ipucu gerektiren değerlendirmelerde insan yüzünün özellikleri önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır (van't Wout ve Sanfey, 2008). Örneğin, yüz aracılığıyla algılanan cinsiyet ve yaş gibi demografik özellikler, kişilerin güvenilirliğine dair ipuçları sunmaktadır.

Bazı çalışmalar, kadınların erkeklere kıyasla daha güvenilir davranışlar sergilediğini göstermektedir (Buchan ve ark., 2008). Ancak, paradigma farklılıklarına bağlı olarak cinsiyetler arasında güvenilir davranışlar açısından fark olmadığını ya da erkeklerin daha güvenilir davrandığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (bkz. Van den Akker ve ark., 2020). Öte yandan, karşıdaki kişinin cinsiyetine yönelik bilgi verildiğinde, bireylerin güvenme düzeylerinde farklılıklar gözlemlenmektedir. Örneğin, Eckel ve Wilson'ın (2003) yürüttüğü çalışmada karşıdaki kadını öğrenen bireylerin, erkek olduğunu öğrenenlere kıyasla daha az güvenme davranışında bulunduğu saptanmıştır. Ancak, karşıdaki kişinin cinsiyetine ek olarak fotoğrafı gösterildiğinde, bu fark ortadan kalkmıştır. Bu bulgu, cinsiyete ilişkin görsel ipuçlarının güvenilirlik algısında ve güven davranışında anlamlı farklılıklara yol açabileceğine işaret etmektedir. Nitekim, yüz güvenilirliği üzerine yapılan çalışmalar, feminen yüz özelliklerinin daha güvenilir algılandığını göstermektedir (Oosterhof ve Todorov, 2008; Todorov ve ark., 2015).

Güvenilirlik değerlendirmesinde bir diğer önemli faktör, güvenilenin yaşıdır. Davranışsal bulgular, Güven Oyunu paradigmasında yaşlı bireylere yönelik güven davranışının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Chen ve ark., 2022; Li ve ark., 2022). Buna karşın, Pehlivanoğlu ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında tüm yaş gruplarındaki katılımcıların genç yüzleri, orta yaşlı ve yaşlı yüzlere kıyasla daha güvenilir olarak algıladıkları, yaşlı yüzleri ise en az güvenilir olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Araştırmacılar, alan yazınla çelişen bu bulguyu, güven davranışı ve güvenilirlik algısı arasındaki ayrıma dikkati çekerek açıklamışlardır. Buna göre, beklentilerin yer aldığı ve olumlu sosyal davranışların önem kazandığı Güven Oyunu paradigmasında yaşlı bireyler daha fazla güven davranışında bulunurken, yüz özelliklerinin kısa sürede değerlendirildiği çalışmalarda sağlıklı, simetrik ve enerjik görünen genç yüzlerin güvenilir olarak algılandığı düşünülmektedir.

Yaş ve cinsiyetin yanı sıra, güvenilirlik değerlendirmesinde etkili olan diğer yüz özellikleri arasında yüz genişliği (Stirrat ve Perrett, 2010), etnik köken (Schmid ve ark., 2022), çekicilik düzeyi (Oosterhof ve Todorov, 2008; Wilson ve Eckel, 2006; Zhao ve ark., 2015) ve duygu ifadeleri (Calvo ve ark., 2018; Oosterhof ve Todorov, 2008, 2009; Sutherland ve ark., 2013; Zebrowitz ve ark., 2010) yer almaktadır. Güvenilir olarak değerlendirilen yüzlerin belirli özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Örneğin, yüksek kaş, yuvarlak göz, belirgin elmacık kemikleri ve yüzün üst bölümünün genişlik-yükseklik oranının düşük olması gibi özellikler daha güvenilir algılanmayı sağlamaktadır. Yüz güvenilirliğini arttıran bu detaylar, aynı zamanda duygu ifadelerini de ortaya çıkarmaktadır. Nitekim, mutlu yüz ifadeleri daha güvenilir algılanırken, öfke ve tikslenme duygu ifadeleri daha güvenilmez değerlendirilmektedir (Eggleston ve ark., 2022; Galinsky ve ark., 2020; Todorov ve ark., 2008a; Van der Biest ve ark., 2023). Dolayısıyla, bir yüzün güvenilirliğinin tespit edilmesinde duygu ifadesinin belirlenmesinin önemli bir yeri olabileceği, güvenilirlik değerlendirmesinde duygu ifadelerinin güçlü bir kaynak oluşturabileceği söylenebilir.

1.1.1.2. Güvenen Kişiye Ait Faktörler

Güvenilirlik değerlendirmesinde, güvenilen kişinin özellikleri kadar güvenen bireyin çeşitli özellikleri de etkili olmaktadır. Demografik özellikler, duygudurum, kişilik özellikleri, bireysel eğilimler, bağlanma biçimi ve çocuklukta ebeveynlerle kurulan ilişkiler gibi birçok faktör, karşıdakinin ne kadar güvenilir algılanacağı konusunda rol oynamaktadır.

Güvenilirlik algısı üzerinde güvenen kişiye ait demografik özellikler arasında yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi öne çıkmaktadır. Alan yazına bakıldığında, yaşlı yetişkinlerin başkalarının yüzlerini genç yetişkinlere göre daha güvenilir buldukları görülmektedir

(Cassidy ve ark., 2019). Castle ve arkadaşlarının (2012) yürüttüğü bir çalışmada, yaşlı yetişkinlerin genç yetişkinlere göre güvenilmez yüzlere karşı daha fazla güvenme ve yaklaşma eğilimi gösterdiği bildirilmiştir. Ayrıca, yaşlı yetişkinler kendi yaş gruplarına da daha fazla güvenme eğilimi sergilemektedir (Altun, 2022). Bailey ve Leon'un (2019) meta-analiz çalışmasında, yaşla birlikte güvenme davranışındaki artışa vurgu yapılmış ve yaş ilerledikçe nötr ipuçlarına karşı daha fazla güven duyulduğu raporlanmıştır.

Yaşa bağlı farklılıkların yanı sıra, güvenenin cinsiyeti de güvenilirlik değerlendirmelerini etkileyebilmektedir. Ancak alan yazındaki davranışsal çalışmalar, bu konudaki bulguların tutarlı olmadığına işaret etmektedir. Erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla güvenme eğiliminde olduğunu bildiren çalışmalar çoğunlukta olmakla birlikte (bkz. Ben-Ner ve Halldorsson, 2010; Buchan ve ark., 2008), bazı çalışmalar kadınların erkeklerden daha fazla güvenme eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur (Mattarozzi ve ark., 2015). Bununla birlikte, güvenme konusunda cinsiyetler arasında fark olmadığını öne süren araştırmalar da mevcuttur (bkz. Dreber ve Johannesson, 2008). Bu durum, cinsiyetler arasında alan yazında güven algısı ve davranışlarına ilişkin çelişkili bulguların bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bireylerin eğitim düzeyi de diğerlerine ne kadar güveneceği konusunda etkili olabilmektedir. Holmberg ve Rothstein (2017) 80 farklı ülkeden edinilen verilere dayanarak üniversite mezunu bireylerin, daha düşük eğitim düzeyindeki bireylere kıyasla, sosyal anlamda daha fazla güvenme eğilimi gösterdiklerini bildirmiştir. Benzer şekilde, sağlıklı ve düzenli gelire sahip bireyler, sağlık sorunu yaşayan işsiz bireylere kıyasla, daha fazla sosyal güven göstermektedir. Bu bulgu, bireylerin eğitim, sosyoekonomik durum ve sağlık gibi çeşitli özelliklerinin, diğerleriyle kurdukları güvene dayalı ilişkiler üzerinde önemli rol oynayabileceğine işaret etmektedir.

Bireylerin kişilik ve bilişsel-duygusal özellikleri de diğerlerini ne kadar güvenilir olarak algıladıklarını etkileyen faktörlerdendir. Örneğin, dürüstlük ve alçakgönüllülük (Thielmann ve Hilbig, 2014), uyumluluk (Matarozzi ve ark., 2015; Müller ve Schwieren, 2020; Sudzina, 2016), dışadönüklük (Oskarsson ve ark., 2012), alturizm (Bartosik ve ark., 2021) gibi kişilik özellikleri ile güven arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte, nevroitiklik (Müller ve Schwieren, 2020) ve saldırganlık (Matarozzi ve ark., 2015) düzeyi yüksek kişiler diğerlerini daha az güvenilir bulmaktadır. Bunlara ek olarak, sürekli anksiyetesi yüksek bireylerin yaş, cinsiyet ve durumsal anksiyete düzeyleri kontrol edildiğinde bile diğerlerinin yüzlerini daha az güvenilir olarak değerlendirdikleri bildirilmektedir (Willis ve ark., 2013).

Başkalarını güvenilir olarak değerlendirmede diğer önemli bir faktör, bireylerin bağlanma stilleri ve çocuklukta ebeveynleriyle olan ilişkileridir. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, güvenli bağlanma stili geliştiren bireyler diğerlerine daha fazla güvenme eğilimindedir (Bowlby, 1969). Sonraki çalışmalar da güvenli bağlanan bireylerin daha yüksek düzeyde, kaygılı ve kaçınmacı bağlananların ise daha düşük düzeyde kişilerarası güven eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur (Givertz ve ark., 2013; Mikulincer, 1998). Bundan sonraki bölümde, çocuğun ebeveyniyle kurduğu ilişkinin niteliğini ifade eden bir kavram olan algılanan ebeveyn kabul-reddinin temel özellikleri ele alınacak ve güvenilirlik algısını şekillendirmedeki rolü aktarılacaktır.

1.2. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi

Yaşamın erken evrelerinde ebeveynlerle kurulan ilişkiler bireylerin duygusal, sosyal ve bilişsel gelişiminin temel belirleyicilerindendir (Bowlby, 1988). Rohner'e (2004) göre bu ilişkilerin niteliği, büyük ölçüde çocuklukta algılanan ebeveyn kabul ve reddiyle ilişkilidir. Temelleri 1970'li yıllarda Rohner (1975, 1986) tarafından atılan ebeveyn kabul-

red kuramı, günümüzde diğer kişilerarası ilişkilere de genişletilerek kişilerarası kabul-red kuramı başlığı altında ele alınmaktadır (Rohner, 2021). Yaşam boyu gelişimi temel alan bu kanıta dayalı kuram, kişilerarası ilişkilerde algılanan kabul ve reddin nedenlerini ve sonuçlarını, bireyin kişilik gelişimi, baş etme stratejileri ve sosyokültürel bağlam üzerinden bütüncül bir şekilde açıklamayı amaçlamaktadır. Kurama göre çocuklukta ebeveynlerle kurulan sevgi ve sıcaklığa dayalı ilişkiler, doğuştan gelen temel ihtiyaçlardan biridir. Bireylerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladıkları sıcaklık, çocukların ve yetişkinlerin ebeveynleri tarafından sevilip sevilmediklerini değerlendirmelerine önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Rohner ve ark., 2005). Rohner'e göre, ebeveynliğin sıcaklık boyutunun bir ucunda "ebeveyn kabulü", diğer ucunda ise "ebeveyn reddi" yer almaktadır. ***Ebeveyn kabulü***, anne ve babaların çocuklarına sıcaklık, şefkat, ilgi, bakım ve destek gibi davranışlarla gösterdikleri sevgiyi ifade etmektedir. ***Ebeveynin reddi*** ise dört boyutta ele alınmaktadır (Rohner, 1986; 2021). *Soğuk/Duygusuz*, duygusal sıcaklığın fiziksel (örn., sarılma) veya sözel (örn., övme) olarak çocuğa yeterince ifade edilmemesidir. *Düşmanlık/Saldırganlık*, ebeveynin çocuğa yönelik öfke ve kızgınlık gibi duygularla hareket etmesiyle ortaya çıkan ve ona zarar verme niyeti taşıyan davranışlarıdır. İtme ve vurma gibi fiziksel; küfretme, alay etme, aşağılama ve kaba ifadelerde bulunma gibi sözel davranışları içermektedir. *Kayıtsızlık/İhmal*, ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız olması ve/veya onları önemsememesidir. Çocuğun maddi, fiziksel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına kayıtsız kalınması ihmale işaret eden davranışlardır. *Ayrışmamış red* ise çocuğun ebeveyninin kendisini yeterince sevmediği, önemsemediği veya değer vermediği yönündeki öznel inançlarını tanımlamaktadır. Bu tür bir reddin algılanması için ebeveynin açıkça reddedici davranışlar sergilemesi gerekmemektedir. Açık ipuçları bulunmadığı durumlarda da çocuk kendisini reddedilmiş hissedebilmektedir.

Rohner'e göre (1986, 2021) bireylerin çocukluklarında ebeveynleriyle ilişkilerinde algıladıkları kabul-red yaşantıları çocukların kişiliklerini, psikolojik uyumlarını, davranışlarını, kişilerarası ilişkilerini şekillendirmekte ve bu etkiler yetişkinliğe kadar sürmektedir. Ayrıca, ebeveyn kabul ve reddinin psikolojik uyum üzerindeki etkilerinin kültürlerarası farklılık göstermeyerek evrensel bir nitelik taşıdığı bilinmektedir. Bu etkinin yalnızca ebeveynle olan ilişkilerle sınırlı kalmadığı, bireyin sosyal bağlamdaki diğer kişilerle kurduğu ilişkilerde de yansıma bulduğu görülmektedir. Rohner (2004), çocukluğunda ebeveyn reddi algılayan bireylerin, başkalarının davranışlarını düşmanlık ya da kasıtlı red olarak yorumlamaya daha eğilimli olduklarını ve kişilerarası ilişkilerini genellikle güvenilmez ve öngörülemez olarak algıladıklarını belirtmiştir. Bu doğrultuda, bireyin çocukluğunda algıladığı ebeveyn kabul ve reddinin, yaşamın ilerleyen dönemlerinde başkalarına ne ölçüde güven duyacağı ve onları ne ölçüde güvenilir olarak değerlendireceği üzerinde rol oynayabileceği düşünülmektedir.

1.2.1. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ve Güven/Güvenilirlik Algısı

Güvenle ilgili temellerin oluşumu bebeklik evresine dayanmaktadır. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'nda (1968), yaşamın sekiz evresinden ilki "güvene karşı güvensizlik" olarak ele alınmaktadır. Bu evrede temel güvene sahip bebekler ihtiyaçlarına yanıt verileceğini, ebeveynin tutarlı davranışlar sergileyeceğini, sıcak bir ortamda bulunacağını bilmektedir. Ebeveynleriyle ilişkilerinde bu özelliklerin sınırlı olması ise güvensizliği meydana getirmektedir. Bowlby (1982) ise güven ilişkisini bağlanma kuramı çerçevesinde ailede başlayan bir süreç olarak ele almaktadır. Güvenli bağlanma, ebeveyn ya da bakımverenin ulaşılabilirliğine ve duyarlılığına yönelik duyulan güven hissiyle kendini göstermektedir. Alan yazındaki bulgular, ebeveynle güvenli bağlanmanın, bireylerin başkalarına güvenini artırdığını ve yaşamın ilerleyen dönemlerindeki ilişki güvenini pozitif

yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Delgado ve ark., 2022; Ickes ve ark., 2003; Lopez ve Brennan, 2000; Luyten ve ark., 2020; Simmons ve ark., 2009; Waters ve ark., 2005).

Güvenli bağlanmanın kurulması ebeveyn ile bebek arasında sıcaklık, duyarlılık ve yakınlık gibi olumlu etkileşimlerin varlığını gerektirmektedir (Ainsworth, 1978; Ildiz ve Ayhan, 2022). Dolayısıyla, ebeveynin çocuğa karşı tutum ve davranışları bireyin sosyal ilişkilerini ve başkalarına ne ölçüde güveneceğini etkileyen faktörlerden biridir. Ebeveyn sıcaklığının bireylerin psikolojik iyi oluşlarını arttırarak sosyal-duygusal becerilerini geliştirdiği bilinmektedir (Zhang ve ark., 2025). Nitekim, Malonda ve arkadaşlarının (2019) yürüttüğü boylamsal çalışmada, her iki ebeveyninden de sıcaklık algılayan ergenlerin bir yıl içerisinde olumlu sosyal davranışlarında artış görülmüştür. Duygusal sıcaklık gibi olumlu ebeveyn davranışları bireyin özsaygısını güçlendirerek diğerlerine karşı olumlu beklentiler oluşturmasını da sağlamaktadır (Liu ve ark., 2018). Bu olumlu etkiler, bireylerin sosyal ilişkilerde diğerleriyle ne ölçüde yakınlık kurduğunu ve onları güvenilir olarak değerlendirdiğini şekillendirme eğilimindedir. Öyle ki, ebeveynlerini sıcak ve destekleyici olarak hatırlayan ergen ve yetişkinlerin, akranlarına daha fazla güven duydukları ve daha fazla sosyal yakınlık kurdukları bildirilmektedir (Benn ve ark., 2005; Umemura ve Šerek, 2016).

Ebeveyn reddi, duygusal sıcaklık eksikliği ve aşırı korumacılık gibi olumsuz ebeveyn tutumları ise bireylerin diğerlerine karşı şüpheli yaklaşımlarına yol açabilmektedir (Liu ve ark., 2018). Ayrıca, ebeveynlerinden red algılayan kişilerin sosyal yakınlık kurmada zorluk yaşadıkları ve düşük kişilerarası güven sergiledikleri dikkati çekmektedir (Benn ve ark., 2005). Rohner (2004) de çocukluğunda red algılayan bireylerin, kişilerarası ilişkilerini olumsuz bir dünya görüşü çerçevesinde güvenilmez ve tehditkâr olarak algılayabileceklerini ileri sürmektedir.

Özetle, alan yazındaki bulgular ebeveynden algılanan sıcaklık, kabul ve reddin bireylerin sosyal ilişkilerini, yakınlıklarını ve kişilerarası güvenini etkileyebileceğine işaret etmektedir. Ancak, ebeveyn sıcaklığı ve reddi ile güven/güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar oldukça sınırlıdır. Mevcut çalışmaların çoğu, güveni öz-bildirim yöntemleriyle incelemektedir. Oysa, güvenilirlik değerlendirmesinin görsel ipuçları aracılığıyla oldukça çok kısa sürede yapıldığı ve bu süreçte farklı psikolojik mekanizmaların devreye girdiği bilinmektedir (Todorov ve ark., 2009). Bu bağlamda, ebeveynden algılanan kabul ve reddin, yüz uyarınları aracılığıyla oluşan güvenilirlik değerlendirmesiyle ilişkisine dair bulguların sınırlı olması, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tüm bunlara ek olarak, hatırlanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide rol oynayan mekanizmalar da henüz yeterince bilinmemektedir. Bu çalışmada, bu ilişkide etkili olabileceği düşünülen dört faktör ele alınacaktır. Bunlardan ilki, ailedeki duygu ifade ediciliğidir. Duyguların bastırıldığı veya olumsuz biçimde aktarıldığı ebeveyn tutumları, ailedeki duygusal atmosferi zedeleyebilmekte ve bireyin güven algısını olumsuz etkileyebilmektedir (Shekhawat ve ark., 2023). Bunun yanında bireysel faktörler de dikkate değerdir. Ebeveyn kabulünün düşük, reddin ise yüksek olduğu ailelerde bireylerin hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını tanıma ve ifade etme becerileri sınırlanarak güven ilişkilerini zorlaşabilmektedir (Bagnis ve ark., 2024; Burley ve ark., 2022; Taylor ve ark., 1997; Uçar, 2023). Benzer şekilde, ebeveyn reddinin yoğun olduğu ailelerde olumlu duyguların azalması ve olumsuz duyguların artışı da bireylerin sosyal etkileşimlerde daha temkinli veya güvensiz değerlendirmeler yapmasına yol açabilmektedir (Saritaş, 2007; Schmitz ve ark., 2023). Özetle, bu çalışmada ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerileri ve genel duygudurumun aracı mekanizmalar olarak işlev görebileceği

düşünülmektedir. İzleyen bölümlerde bu dört değişken tanıtılacak ve algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide olası rolleri değerlendirilecektir.

1.3. Aile Duygu İfade Ediciliği

Aile çocuğun isteklerini, ihtiyaçlarını ve duygularını tanımayı, ifade etmeyi ve paylaşmayı öğrendiği ilk ortamdır (Halberstadt, 1986). Ailede olumlu ve olumsuz duygular yoğun olarak yaşanmaktadır (Halberstadt ve Eaton, 2002). Bu olumlu ve olumsuz duyguların ifadesinin sıklığı, yoğunluğu ve süresi, bireylerin kendisi ve dünya hakkındaki şemalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Dunsmore ve Halberstadt, 1997). Bu süreçte, ailenin duygusal iklimi bireyin duygusal deneyimlerini şekillendirirken, aile duygu ifade ediciliği bu iklimin somut bir biçimde yansımaları sağlamaktadır.

Aile duygusal iklimi, aile içi ilişkilerde kullanılan duygusal tonu ifade etmektedir (Morris ve ark., 2007; Morris ve ark., 2017). Olumsuz duygusal iklimin hâkim olduğu ailelerde olumsuz duygular ve kontrolcü ebeveyn tutumları daha sık, olumlu duygular ve ebeveyn sıcaklığı ise daha düşük düzeyde görülmektedir. Aile duygusal iklimi ve ifade ediciliği, bireylerin hem fiziksel hem psikolojik sağlığı üzerinde dikkate değer bir etkiye sahiptir (Lee ve ark., 2006; Ogbaselase ve ark., 2022; Priest ve Woods, 2015; Wan ve ark., 2021). Örneğin, Luebbe ve Bell'in (2014) yürüttüğü çalışmada düşük ebeveyn sıcaklığı ve sınırlı olumlu duygu ifadesinin depresyonla ilişkili olduğu; olumsuz duygu ifadesinin yüksek olmasının ise anksiyete ve depresyonu yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte, Peláez-Fernández ve arkadaşlarının (2024) çalışmasında, aile uyumu ve aile duygu ifade ediciliğini arttırmanın duygusal zekâ ile yaşam doyumu arasındaki bağı güçlendirdiği ve bunun da intihar düşüncesi açısından koruyucu bir faktör oluşturduğu bulunmuştur. Alan yazındaki bulgular, aile duygu ifade ediciliğinin bireylerin psikolojik (Al-Smadi ve ark., 2024; Luebbe ve Bell, 2014; Phillips, 2012), sosyal (Acevedo-Romero, 2025; Cassidy ve

ark., 1992; Kurock ve ark., 2022), kişilik (Andreas ve Watson, 2009; Lone ve Albotuaiba, 2022) ve olumlu aile ilişkileri (Schrodt, 2009) gibi çeşitli alanlarda gelişimi üzerinde önemli etkilerde bulunduğu işaret etmektedir. Buradan hareketle, aile duygu ifade ediciliğinin bireyin kişilerarası ilişkileri üzerinden gelişen güvenilirlik algısını da şekillendirebileceği düşünülmektedir.

1.3.1. Aile Duygu İfade Ediciliğinin Güvenilirlik Algısı ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi

Aile ortamında ebeveynlerin duygu ifade ediciliği konusundaki tutum ve davranışları çocuklara model olmaktadır. Clark ve Phares'ın (2004) yürüttüğü çalışmada ailedeki negatif duygu ifade ediciliğinin, bireylerin daha yüksek düzeyde öfke ifadesi ve olumsuz kendini ifade etme (negative self-expressiveness) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Öte yandan, ebeveynlerin düşmanca olmayan duygu ifadeleri, ergenlik döneminde psikolojik sorunlar açısından koruyucu bir faktör olurken, uzun vadede sosyal yeterliliklerini artırmaktadır (Bronstein ve ark., 1993). Ailedeki duygusal iklimin olumlu olması ve pozitif duyguların yüksek düzeyde ifade edilmesi, çocuk ve ergenlerin sosyal yeterliliklerini ve duygu düzenleme becerilerini desteklemektedir (Morris ve ark., 2007).

Ailedeki duygu ifadelerinin bireyin sosyal ilişkilerinin düzenleyen ve yakınlaşma-uzaklaşma davranışlarına aracılık eden güvenilirlik algısını da şekillendirdiği düşünülmektedir (Oosterhof ve Todorov, 2008; Willis ve ark., 2011). Ailedeki iletişimde duyguların yeri, duygu ifade biçimleri ve duyguların kabulü gibi faktörler, ebeveynlerin çocuklarını kabul ettiğine işaret ederek çocukların başkalarına yönelik güvenini arttırabilmektedir. Aynı zamanda, çocukların düşünce ve duygularına açık olmak ve kabul etmek bu kişilerin diğerlerine daha güvenilir tutumlar sergilemesinde rol oynayabilmektedir (Shekhawat ve ark., 2023). Bu bağlamda, özellikle annelerin duygu ifadesinde destekleyici

rol üstlendiği bilinmektedir (Denham ve ark., 2010). Ancak, bilindiği kadarıyla, alan yazında aile duygu ifade ediciliği ile yüzden hareketle güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulunmamaktadır.

Ailedeki duygu ifade ediciliğinin, bireylerin ebeveynleriyle kurdukları ilişkinin niteliğinden etkilenebileceği düşünülmektedir. Rohner (2004), algılanan ebeveyn reddini yalnızca saldırganlık ve düşmanlık gibi açıkça olumsuz tutumlarla değil, soğukluk ve şefkat yoksunluğu gibi daha dolaylı olumsuz ebeveynlik biçimleri ile de tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle, ebeveyn kabul ve reddi, çocuğa karşı hissedilen duyguların sözlü ya da davranışsal olarak ifade edilip edilmemesiyle ortaya çıkmakta ve bireyler üzerinde birtakım yansımaları gözlemlenmektedir (Rohner ve Khaleque, 2005). Örneğin, reddedici ebeveyn tutumları, bireylerde duygusal tepkisizlik ve duygusal dengesizlik gibi sonuçlara yol açabilmektedir (Rohner, 2004). Dolayısıyla, ailede olumlu ve olumsuz duyguların ne derece ifade edildiği ve ifade edilmesinin desteklendiği, bireylerin ebeveynlerinin kendilerini kabul edip etmediklerine dair algılarıyla yakından bağlantılı görünmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada aile duygu ifade ediciliğinin, çocuklukta algılanan ebeveyn reddi ve güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aracı rol oynayacağı düşünülmektedir.

1.4. Aleksitimi

Duygu; insan, nesne ya da olaylar gibi belirli uyaranlara yönelik ortaya çıkan görece kısa süreli tepkilerdir (Ekman, 1993; Frijda, 1994). Duygusal ifadeler ise dışarıdan algılanabilen ve ifade eden kişide duygusal bir durumun varlığını düşündüreren ipuçlarıdır. Bu ifadeler, yüz, ses ve beden kullanılarak sözlü veya sembolik olarak yansıtılabilir (Keltner ve Haidt, 1999; van Kleef ve Côté, 2022). Duyguların çeşitli yollarla dışavurumunun fiziksel ve psikolojik sağlık açısından yararlı olduğu bilinmekle birlikte, bazı bireyler bastırma, savunmacı tutum ya da kısıtlı sözcük dağarcığı gibi sebeplerden

dolayı duygularını tam anlamıyla yaşayamamakta ve ifade edememektedir (Schwartz ve Kline, 1995).

Bireylerin iyi oluşunda önemli bir faktör olan duygu ifadesindeki kısıtlılık alan yazına 1900'lü yıllarda “*aleksitimi*” kavramıyla girmiştir. Sifneos (1973), yokluğu vurgulayan “*a*”, sözcüğü ifade eden “*lexis*” ve duyguyu ifade eden “*thymos*” kelimelerinin birleştirilmesiyle “*alexithymia*” kavramını oluşturmuştur. Kavramın Türkçeye “duygular için söz yokluğu” olarak çevrildiği görülmektedir (Dereboy, 1990). Bununla birlikte, Türkçe alan yazında “aleksitimi” terimi daha sık kullanılmaktadır. Kavram, Sifneos ile tanımlansa da aleksitimik özellikler psikosomatik şikayetlerle başvuran hastalarda daha önce fark edilmiştir. Bununla birlikte, sonraki çalışmalar, her aleksitimik bireyin psikosomatik bozukluğa sahip olmadığı ya da her psikosomatik hastada aleksitimi bulunmadığını göstermiştir (Şahin ve ark., 1996). Aleksitimi birçok psikopatoloji açısından risk faktörü oluşturabilse de sağlıklı bireylerde de görülebilen, dışsal odaklı düşünme stilini yansıtan bir kişilik özelliğidir (Bagby ve ark., 1994; Taylor ve ark., 2000).

Aleksitimik özellikler dört ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar duyguları ifade etmede güçlük yaşama, düşlemlerde ve hayal kurmada zorluk, işe vuruk düşünce yapısı ve dış merkezli bilişsel yapıdır (akt. Temelcioğlu Tunalı, 2020). Yapılan çalışmalar daha çok aleksitiminin duyguları ifade etmede güçlük yaşama özelliğine vurgu yapmaktadır. Aleksitimik kişilerde genel bir duygu ifadesi zorluğu olmakla birlikte, bu kişiler özellikle olumsuz duyguların davranış ve yüz ile ifade edilmesinde diğerlerine göre daha başarısızdır (McDonald ve Prkachin, 1990; Näätänen ve ark., 1999). Ancak, aleksitimide yalnızca duyguların ifade edilmesinde değil, aynı zamanda tanınmasında da problem olduğu görülmektedir. Kızgınlık, üzüntü ve korku gibi negatif duyguları tanımada zorluk ile aleksitimik özellikler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Prkachin ve ark., 2009; Sonnby-Borgström, 2009; Vermeulen ve ark., 2008). Ancak, duygu tanıma becerisindeki

sınırlılıkların yalnızca negatif duygularda özelleşmediğini, basit duyguların genelinde gözlemlendiğini öne süren çalışmalar da mevcuttur (Grynberg ve ark., 2012; Parker ve ark., 1993).

1.4.1. Aleksitiminin Güvenilirlik Algısı ve Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi

Aleksitimik özellikler bireylerin kişilerarası ilişkilerinde problemlere yol açabilmektedir. Genel olarak, aleksitimik bireylerin sosyal çevreleriyle etkileşime geçmekte ve sosyal problemlerle baş etmede zorlandıkları (Vanheule ve ark., 2007); başkalarına karşı daha düşük düzeyde empati (Guttman ve Laporte, 2002) ve sosyal yakınlık (Hesse ve Floyd, 2008) sergiledikleri bildirilmektedir. Aleksitimik özellikler, sosyal ilişkilerde önemli bir yeri olan kişilerarası güvenle ilgili farklılıklara da yol açabilmektedir. Örneğin, de Zwaan ve arkadaşları (1995) tarafından obez kadınlar üzerinde, Taylor ve arkadaşları (1996) tarafından ise anoreksik kadınlar ve klinik psikopatolojisi olmayan erkekler üzerinde yapılan çalışmalarda, aleksitimik özellikler ile kişilerarası güvensizlik arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, kadınlarda, aleksitiminin başlıca özelliklerinden biri olan duyguları ifade etmede güçlük ile kişilerarası güvensizlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Quinton ve Wagner, 2005). Tüm bu bulgular, aleksitimi ile güven arasındaki ilişkiye vurgu yapsa da bazı çalışmalar güvenilirlik değerlendirmesinde aleksitimik bireyler arasında zayıf tutarlılık olduğuna işaret etmektedir (örn. Brewer ve ark., 2015)

Aleksitimik özelliklerin yaşla birlikte arttığı bilinmekle birlikte (Mattila ve ark., 2006) çocukluktaki aile ortamının aleksitiminin gelişimini açıklamada önemli rol oynadığı görülmektedir. Araştırmalar, daha çok aleksitiminin duyguları tanımlama ve ifade etme zorluğu ile ailedeki duygusal atmosfer arasındaki bağlantı üzerinde durmuştur. Örneğin, Halberstadt, (1986), duygusal ifade becerisi düşük ailelerde yetişen kişilerin duygularını

ifade etme konusunda diğerklerine göre daha fazla zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Daha sonra yapılan çalışmalar ise çocukluk ve ergenlikte aile atmosferi, ebeveyn desteği, aile işlevselliği, duygusal katılım, ihmal ve istismar gibi diğerk aile özelliklerinin de aleksitimik özelliklerin ortaya çıkmasında önemli risk faktörleri olabileceğini ortaya koymuştur (Brown ve ark., 2016; Hatami ve ark., 2021; Kench ve Irwin, 2000; Peng ve Huang, 2023; Procházka ve Lečbych, 2018; Thorberg ve ark., 2011). Aleksitimi özelliklerine sahip bireylerin, diğerklerine göre, daha fazla kaygılı ve kaçınmacı bağlanma tarzı gösterdiği bilinmektedir (Batıgün ve Büyüksahin, 2008). Aile içi şiddet ve ebeveynin çocuğa uyguladığı fiziksel istismar gibi ailede yaşanan olumsuz yaşantılar da aleksitimiye yordama eğilimindedir (Cerqueira ve Almeida, 2023; Suárez-Relinque ve ark., 2022).

Ebeveyn sıcaklığı gibi olumlu deneyimlerin aleksitimi açısından koruyucu bir etki gösterdiği dikkati çekmektedir (Huang ve ark., 2022). Rohner'e göre (1986, 2021) çocukluğunda ebeveynleriyle ilişkisinde red algılayan bireyler, reddin verdiği incinmeden kendilerini korumak amacıyla duygusal olarak kendilerini kapatma, duygusal açıdan geri çekilme ve duygularının üzerini örtme eğilimindedir. Dolayısıyla, bu durum ebeveyn kabul-reddi ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, Uçar'ın (2023) çalışmasında algılanan anne ve baba reddi ile aleksitimi arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Haktanır ve Çoklar'ın (2023) yürüttüğu çalışmada ise algılanan anne reddi ve baba reddinin aleksitimi üzerindeki etkilerinde belirgin farklılıklar olduğu ortaya koyulmuştur. Daha açık bir deyişle, algılanan anne reddinin, algılanan baba reddi modele kontrol değişkeni olarak eklendiğinde dahi, aleksitiminin alt boyutlarından “duyguları söze dökmede güçlük” ve “duyguları tanımada güçlük” değişkenlerini anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Ancak, algılanan anne reddi kontrol edildiğinde, algılanan baba reddinin aleksitimi alt boyutlarını anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür. Bu bulgular aleksitimi ile ebeveyn kabul-reddi arasındaki

ilişkide anne ve babanın farklı rolleri olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Tüm bu bulgular, aleksitimik özelliklerin gelişiminde algılanan ebeveyn kabul-reddinin rol oynayabileceğini; bunun da bireylerin kişilerarası güven ve güvenilirlik algısında farklı sonuçlar doğurabileceğini düşündürmektedir.

1.5. Duygu Tanıma Becerisi

Duygu tanıma becerisi, kişinin kendinin ve diğerlerinin duygularını yüz ifadesi, beden dili, ses tonu ve jest gibi uyarılardan doğru bir şekilde algılama ve bu uyarıların bağlamı içindeki anlamını yorumlama becerisidir (Ekman, 1993; Mayer ve Salovey, 1997). Duygu tanıma becerisinin gelişimi bebeklik döneminde başlamaktadır. Öyle ki, bebekler yaşamın ilk yılında farklı yüz ifadeleri arasındaki duyguları ayırt etme becerisini geliştirmeye başlamaktadır (Grossmann, 2015). Duygu tanıma süreci, nörolojik (Adolphs, 2002; Whalen ve ark., 2013), genetik (Anokhin ve ark., 2010; Wang ve ark., 2024), kişilik (Andric ve ark., 2015; Hastings ve ark., 2008; Kyranides ve ark., 2022) sosyal (Kafetsios ve ark., 2025; Leppänen ve Hietanen, 2001; Wang ve ark., 2019) ve ailesel (Kujawa ve ark., 2014; Pollak ve ark., 2000; Pollak ve ark., 2009; Zheng ve ark., 2011) birçok faktör ile yakından ilişkilidir. Kişilerarası iletişimde karşıdaki kişinin duygusunu doğru bir şekilde tanımak oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Nelson, 1987).

1.5.1. Duygu Tanıma Becerisinin Güvenilirlik Algısı ve Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi

Duygu tanıma becerisi, sosyal bağlamda diğerlerinin tutumlarını ve duygusal durumlarını doğru bir biçimde tespit etmeye olanak tanıyan sosyal bilişsel bir süreçtir. Yüzden duygu tanıma, yalnızca yüz ifadelerinin algılanması değil; aynı zamanda bu ifadelerin taşıdığı sosyal anlamların çıkarılmasını içermektedir (van Kleef, 2008). Öyle ki,

duygu ifadeleri çekicilik, güvenilirlik, agresyon ve dominantlık gibi birçok sosyal ipucuya referans oluşturmaktadır (Blair, 2003; Conway ve ark., 2008; Hess ve ark., 2009; Oosterhof ve Todorov, 2008; Tracy ve Beall, 2011; Witham ve ark., 2021).

Bu sosyal ipuçlarının başında karşıdakinin niyetini yorumlayarak yakınlaşma/kaçınma davranışında bulunmamıza aracılık eden güvenilirlik algısı gelmektedir (Oosterhof ve Todorov, 2008; Willis ve ark., 2011). Yüz ifadelerinden edinilen duygu ipuçları karşıdaki kişinin güvenilirliğine yönelik ilk veriyi oluşturmaktadır. Yüz uyarılarında güvenilirlik düzeyi azaldıkça öfke, güvenilirlik düzeyi arttıkça mutluluk ifadesinin meydana geldiği görülmüştür (Eggleston ve ark., 2022; Todorov ve ark., 2008a). Bu bulguya paralel olarak, mutluluk ifadesinin daha güvenilir olarak algılandığına işaret eden çalışmalar mevcuttur (Galinsky ve ark., 2020; Li ve ark., 2022; Thierry ve ark., 2021). Oosterhof ve Todorov'un (2009) çalışmasında ise mutluluk ifadesi olan güvenilir yüzlerin, güvenilir olmayan yüzlerle kıyasla, daha mutlu algılandığı; güvenilir olmayan yüzlerde ise öfke ifadesinin, güvenilir olmayan yüzlerle kıyasla, daha öfkeli algılandığı görülmüştür. Alan yazında, güvenilirlik algısı açısından mutluluk ve öfke duygularına yönelik bulgulara daha sık rastlanmaktadır. Bununla birlikte, tikslenme gibi negatif duyguların mutluluğa göre daha az güvenilir değerlendirildiği de bilinmektedir (Van der Biest ve ark., 2023). Ek olarak, duygu tanıma performansında yüz ifadelerinin güvenilirliğinin rolüne ilişkin çalışmalar da ilginç bulgular sunmaktadır. Örneğin, Bagnis ve arkadaşlarının (2024) yürüttüğü çalışmada güvenilir olan kadın yüzlerinde mutluluk duygusunun, güvenilir olan erkek yüzlerinde ise öfke duygusunun daha hızlı tanındığı bulunmuştur.

Duygu tanıma becerisi yalnızca duygu ifadesi ve güvenilirlik gibi yüze dair özelliklerden değil, aynı zamanda bireylerin geçmiş deneyimlerinden de etkilenmektedir. Özellikle erken çocukluk deneyimleri ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin bireylerin duygu tanıma becerisini etkilediği görülmektedir (Castro ve ark., 2015; Dunsmore ve ark., 2009;

Pollak ve Sinha., 2002; Schultz ve ark., 2000; Zhang, 2018). Örneğin, ihmal ve istismar edilmiş çocuklarda duygu tanıma becerisinin diğerlerine kıyasla daha zayıf olduğu (Camras ve ark., 1988; Sullivan ve ark., 2010), ancak bu çocukların öfke duygusunu daha iyi tanıdıkları gözlemlenmiştir (Pollak ve Sinha, 2002; Pollak ve ark., 2009). Aile içindeki iletişim, duygulara yönelik tutumlar ve ifadeler de bireylerin duyguyla ilgili bilgileri ve duyguyu anlamaları açısından önemli bir role sahiptir (Eisenberg ve ark., 1998). Nitekim, Burley ve arkadaşlarının (2022) yaptığı çalışmada ebeveynin olumsuz yorum, düşük sıcaklık ve olumsuzluk içeren ifadeleri ile çocuklarda negatif duyguları tanıma becerisi arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcılarla yürütülen güncel bir çalışmada (Butt ve ark., 2025) ise çocukluğunda daha yüksek düzeyde ebeveyn reddi algılayan bireylerin yüz uyarılarından duyguları doğru şekilde tanımlamakta daha fazla zorlandıkları saptanmıştır. Bu bulgular, duygu tanıma becerilerinin bireylerin çocuklukta algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aracı rol üstlenebileceğini düşündürmektedir.

1.6. Pozitif ve Negatif Duygu

Öznel iyi oluş ve bireylerin duygu değerlendirmeleri uzun bir zamandır psikoloji disiplininin önemli çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Başlangıçta öznel iyi oluş tek boyutlu bir fenomen olarak ele alınırken, sonraki araştırmalar duygu yapısının pozitif ve negatif duygu olmak üzere iki ayrı boyuttan oluştuğunu göstermiştir (Bradburn, 1969; Bradburn ve Caplovitz, 1965; Watson ve ark., 1984). Pozitif duygu, haz, keyif ve hoşluk hissi uyandıran duyguları içerirken; negatif duygu, korku ve üzüntü ve hoş olmayan diğer duyguları kapsamaktadır (Diener ve ark., 2003). Bu bağlamda, pozitif ve negatif duyguların birbirinin karşıtı boyutlar olmadığı; dolayısıyla biri artarken diğerinin azalmasını beklemenin doğru bir yaklaşım olmadığı vurgulanmaktadır (Diener, 1994).

Pozitif ve negatif duygular, bireylerin psikolojik sağlıklarını ve sosyal ilişkilerini etkileyen önemli psikolojik faktörlerdir. Örneğin, depresyon, yüksek negatif duygu ve düşük pozitif duygu içeren bir psikolojik durum olarak kabul edilirken, anksiyete yalnızca yüksek negatif duygu içeren durum olarak görölmektedir (Clark ve Watson, 1991). Benzer şekilde, pozitif duygu artışı, depresyon ve anksiyete semptomlarında azalmayı yordamaktadır (Barnes-Horowitz ve ark., 2024). Pozitif ve negatif duygu, bireyin aile ve sosyal ilişkilerinde de önemli bir role sahiptir (Chen ve Feeley, 2014; Rogers ve ark., 2018; Secor ve ark., 2017; Shin ve Gyeong, 2022; Weinstein ve ark., 2006). Pozitif duygular, bireylerin sosyal işlevselliğini, başkalarını anlama ve sosyal ilişkiler geliştirme sürecini olumlu yönde etkilerken, negatif duyguların yalnızlıkla ilişkili olduğu bildirilmiştir (Davidson ve ark., 2022; Waugh ve Fredrickson, 2006)

1.6.1. Pozitif ve Negatif Duygunun Güvenilirlik Algısı ve Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisi

Bireyin iyilik hali ve duygudurumu bireysel ve sosyal birçok alanda işlevselliğini, kişilerarası ilişkilerinin niteliğini ve etkileşim biçimlerini etkilemektedir. Örneğin, duygusal iyilik hali yüksek olan kişiler daha güçlü arkadaşlıklar kurma eğilimi göstermektedir (Elmer ve ark., 2017). Alsarrani ve arkadaşlarının (2022) yürüttüğu sistematiğ derleme çalışmasında da öznel iyi oluş ve arkadaşlık kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görölmüştür. Kişilerarası ilişkilerin niteliğinin önemli yordayıcılarından biri olan güven ve güvenilirlik algısı da bireylerin iyilik hali ve duygudurumuyla yakından ilişkilidir. Niu ve arkadaşlarının (2023) yürüttüğu bir çalışmada, kişilerarası güvenin psikolojik iyi oluş ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu raporlanmıştır. Lount Jr (2010) ise bu ilişkiyi 5 farklı deney üzerinden incelemiştir. Çalışmada, deney grubundaki katılımcılara video izlettiler ve ya da mutlu bir anısı yazdırılarak duygudurumları manipüle edilmiştir. Ardından, güven oyunu

oynanmış ve duygudurumu olumlu yönde manipüle edilen kişilerin güvenilir kişilere daha fazla güvendiği, güvenilmez kişilere ise daha az güvendiği görülmüştür. Başka bir çalışmada, güven oyununda kişinin mutlu bir duygudurum içinde olmasının, güvenmeyi yüksek potansiyel kazançtan daha fazla arttırdığı gösterilmiştir (Mislin ve ark., 2015). Bu bulguya paralel şekilde, güncel bir çalışmada, anlık negatif duygudurumun davranışsal güveni azalttığı bulunmuştur (Schmitz ve ark., 2023).

Bireylerin deneyimlediği duygu, ebeveynleriyle geçmişteki ilişkilerinden de etkilenmektedir. Nitekim, pozitif duygular ebeveyn-çocuk ilişkilerinde daha kabul edici etkileşimlerle, ebeveyn reddi ise başta öfke olmak üzere negatif duyguların güçlenmesiyle ilişkilendirilmektedir (Rohner, 2004; Khaleque ve Rohner, 2012). Mendo-Lázaro ve arkadaşlarının (2019) yürüttüğü bir çalışmada, ergenlik döneminde anne ve babadan algılanan reddin duygusal dengesizlikle ilişkili olduğu görülmüştür. Sarıtaş (2007), yüksek düzeyde ebeveyn reddi algılayan ergenlerin, ebeveyn kabulü algılayanlara kıyasla, daha fazla negatif duygu, öfke ve kaygı deneyimlediklerini saptamıştır. Bu çerçevede, ebeveyn kabul veya reddinin bireylerin deneyimledikleri pozitif veya negatif duygularla yakından ilişkili olabileceği, bunun da güvenilirlik algısını şekillendirebileceği düşünülmektedir.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, bu ilişkide aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerisi ile pozitif ve negatif duyguların aracı rolleri araştırılmaktadır. Ebeveyn den sıcaklık algılayan bireylerin akranlarına daha fazla güven duyarak yakın ilişkiler kurdukları (Benn ve ark., 2005; Umemura ve Şerek, 2016) bilinmektedir. Buna karşın, algılanan ebeveyn reddi kişilerarası güveni ve sosyal yakınlığı olumsuz yönde etkilemektedir (Benn ve ark., 2005; Liu ve ark., 2018). Ancak, mevcut çalışmaların çoğu

genel güveni öz-bildirim yöntemleriyle ele almakta ve hızlı, otomatik bir süreç olan güvenilirlik algısını değerlendirmemektedir. Oysa, güvenilirlik değerlendirmesi, yalnızca yüzdenden algılanan ipuçları aracılığıyla 33 milisaniye kadar kısa bir sürede gerçekleştirilebilmektedir (Todorov ve ark., 2009). Bilindiği kadarıyla, alan yazında algılanan ebeveyn kabul-reddinin insan yüzlerinden algılanan güvenilirlik ile ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, algılanan ebeveyn reddi arttıkça güvenilirlik algısının azalması öngörülmektedir.

Alan yazında ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide rol oynayan mekanizmalar da henüz yeterince bilinmemektedir. Bu çalışmada, dört faktörün ilişkideki rolü değerlendirilecektir. Bunlardan ilki, aile duygu ifade ediciliğidir. Algılanan ebeveyn kabul ve reddi, ebeveynin duygularını sözlü ya da davranışsal olarak ifade edip etmemesine dayanmaktadır (Rohner ve Khaleque, 2005). Dolayısıyla, algılanan ebeveyn kabul-reddi ile aile içindeki genel duygu ifade ediciliği arasında bir ilişki bulunacağı öngörülmektedir. Bu ilişki, bireylerin diğerlerine yönelik daha güvenilir tutumlar geliştirip geliştirmemesiyle sonuçlanabilir. Diğer bir deyişle, algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliğinin aracı rol oynaması beklenmektedir.

İkinci mekanizmanın, bireyin aleksitimik kişilik özellikleri olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar, ebeveyn sıcaklığının aleksitimiye karşı koruyucu bir faktör olduğunu (Huang ve ark., 2022), algılanan anne reddinin ise aleksitimi düzeyini arttırdığını göstermektedir (Haktanır ve Çoklar, 2023). Ayrıca, aleksitimik özelliklerin kişilerarası güvensizlik ile ilişkili olduğu da bilinmektedir (Quinton ve Wagner, 2005). Ancak, mevcut alan yazın aleksitimi ile güven ve güvenilirlik algısı arasındaki ilişki konusunda tutarlı bulgular sunmamaktadır. Bu nedenle, çalışmada aleksitiminin algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aracı bir rol üstlenip üstlenmediği araştırılacaktır.

Üçüncü mekanizmanın, bireyin duygu tanıma becerileri olduğu düşünülmektedir. Alan yazında, yüzen algılanan duygular ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen kapsamlı araştırmalar mevcuttur (Eggleston ve ark., 2022; Galinsky ve ark. 2020; Li ve ark., 2022; Todorov ve ark., 2008a; Thierry ve ark., 2021). Güncel bir çalışma ise duygu tanıma becerilerinin algılanan ebeveyn kabul-reddiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Butt ve ark., 2025). Bu çalışmada, çocuklukta algılanan ebeveyn reddinin bireyin duygu tanıma performansını zayıflatacağı; bunun da diğerlerini daha güvenilmez olarak algılama eğilimini arttıracığı öngörülmektedir.

Son mekanizmanın ise bireyin pozitif ve negatif duygularının şiddeti olduğu düşünülmektedir. Bir çalışmada (Mislin ve ark., 2015), bireylerin duygudurumlarının güven kararlarını kazanç ya da zarar beklentisinden daha fazla etkilediğı gözlenmiştir. Ayrıca, algılanan ebeveyn kabul-reddinin bireylerin olumlu ve olumsuz duygularını etkilediğı de bilinmektedir (Sarıtaş, 2007). Bu nedenle, pozitif ve negatif duyguların algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aracı rol oynaması beklenmektedir.

Tüm bu aracı değişkenlerin algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki rolü, paralel çoklu aracı değişken analizi ile bir arada incelenmiştir. Öne sürülen model Şekil 1’de sunulmuştur. Ek olarak, model anne ve baba kabul-reddi için ayrı ayrı yürütülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda test edilen hipotezler ise aşağıda sıralanmıştır:

H1: Cinsiyet ve yaşa göre araştırma değişkenlerinin birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşması beklenmektedir.

H2: Güvenilirlik algısının algılanan anne ve baba kabul-reddi, aile duygu ifade ediciliğı, aleksitimi, duygu tanıma becerileri ve pozitif-negatif duygu ile anlamlı ilişki göstermesi beklenmektedir.

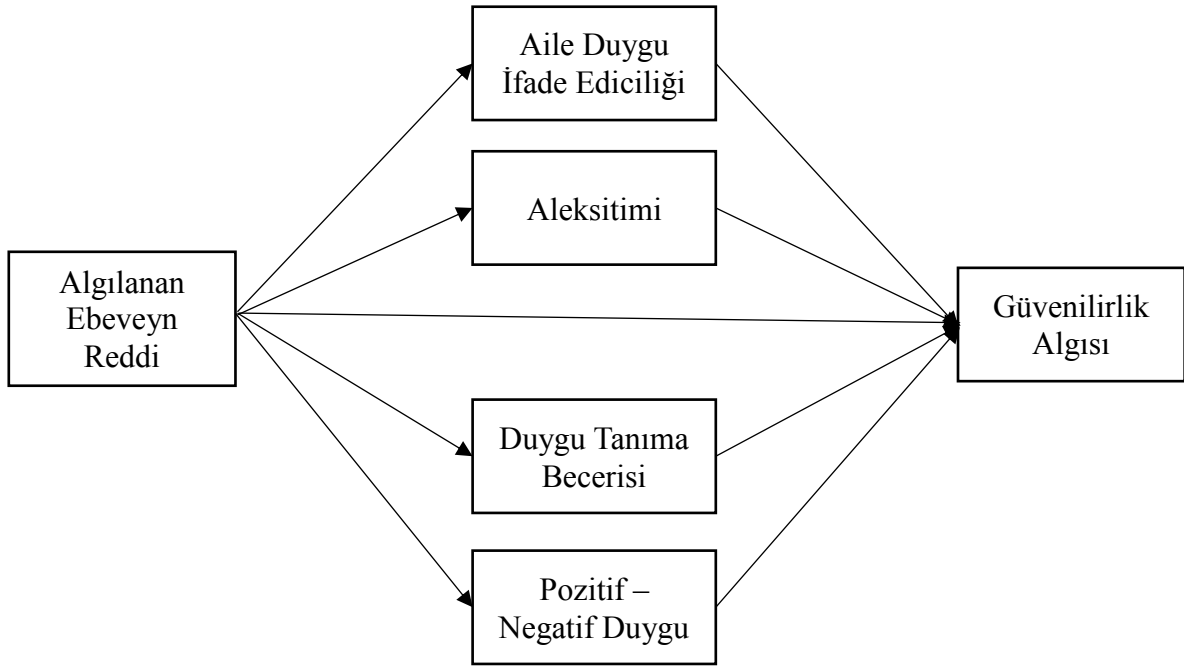
H3: Algılanan ebeveyn kabul-reddinin güvenilirlik algısını doğrudan yordaması beklenmektedir.

H4: Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliğinin anlamlı dolaylı etki göstermesi beklenmektedir.

H5: Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aleksitimin anlamlı dolaylı etki göstermesi beklenmektedir.

H6: Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide duygu tanıma becerisinin anlamlı dolaylı etki göstermesi beklenmektedir.

H7: Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide pozitif ve negatif duygunun anlamlı dolaylı etki göstermesi beklenmektedir.

Şekil 1. *Algılanan Ebeveyn Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aile Duygu İfade Ediciliği, Aleksitimi, Duygu Tanıma Becerisi ve Pozitif Duygu ve Negatif Duygunun Paralel Çoklu Aracı Rolü*

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırma örneklem büyüklüğü ve güç analizi GPower programı kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmada 130 katılımcıdan veri toplanmış, ardından 2 katılımcı görevi anlamama, 1 katılımcı görev verisinin kaydolmaması ve 8 katılımcı uç değer olarak saptanması sebebiyle veri setinden çıkarılarak 119 katılımcıyla analizler yürütülmüştür. Örneklem, 18-25 yaş arasında ($Ort. = 20.3$, $S = 1.76$) 59 kadın, 60 erkek olmak üzere toplam 119 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgilerine yönelik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyetleri neredeyse eşit dağılmış olup %50.4’ü ($n = 60$) erkek, %49.6’sı ($n = 59$) kadındır. Katılımcıların %58’i ($n = 69$) 18-20 yaş, %42’si ise ($n = 50$) 21-25 yaş arasındadır. Katılımcıların %72.3’ü ($n = 86$) bekar ve romantik ilişkisi bulunmamaktadır. Katılımcıların %62.2’si ($n = 74$) orta sosyoekonomik düzeyden geldiklerini ve %47.1’i ($n = 56$) ise yaşamlarının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %80.7’sinin ($n = 96$) ebeveynlerinin evli olduğu veya birlikte yaşadığı, %33.1’inin ($n = 39$) annesinin ilköğretim mezunu, %29.4’ünün ($n = 35$) ise babasının lise mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların %94.1’inin ($n = 112$) psikiyatrik tanısının olmadığı, %95.8’inin ($n = 114$) de son 6 ay içinde psikiyatrik ilaç kullanımının bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Sosyodemografik Kategori		n	%	
Cinsiyet	Erkek	60	%50.4	
	Kadın	59	%49.6	
Yaş	18-20 yaş arası	69	%58.0	
	21-25 yaş arası	50	%42.0	
Medeni Durum	Bekar/Romantik ilişkisi yok	86	%72.3	
	Bekar/Romantik ilişkisi var	32	%26.9	
	Evli/Birlikte yaşıyor	0	%0	
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	1	%0.8	
Sosyoekonomik Düzey	Çok kötü	0	%0	
	Kötü	13	%10.9	
	Orta	74	%62.2	
	İyi	28	%23.5	
	Çok iyi	4	%3.4	
Yaşamın Büyük Bölümünde Bulunulan Yer	Köy	8	%6.7	
	Kasaba	2	%1.7	
	İlçe	26	%21.8	
	İl	27	%22.7	
	Büyükşehir	56	%47.1	
Ebeveyn Medeni Durumu	Bekar	1	%0.8	
	Evli/Birlikte yaşıyor	96	%80.7	
	Ayrı/Boşanmış/Eşini kaybetmiş	22	%18.5	
Anne Durumu	Eğitim	Okur-yazar	11	%9.3
	İlkokul	39	%33.1	
	Ortaokul	16	%13.6	
	Lise	24	%20.3	
	Üniversite	25	%21.2	
	Yüksek lisans/Doktora	3	%2.5	
Baba Durumu	Eğitim	Okur-yazar	2	%1.7
	İlkokul	28	%23.5	
	Ortaokul	23	%19.3	
	Lise	35	%29.4	
	Üniversite	27	%22.7	
	Yüksek lisans/Doktora	4	%3.4	
Psikiyatrik Tanı	Var	7	%5.9	
	Yok	112	%94.1	
Psikiyatrik Kullanımı	İlaç	Var	5	%4.2
	Yok	114	%95.8	

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1 Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form içeriğinde cinsiyet, doğum yılı, eğitim durumu, medeni durum, maddi gelir, hayatın büyük bölümünün geçtiği yer, ebeveyn medeni durumu, ebeveyn eğitim durumu, psikiyatrik tanı ve ilaç kullanımına yönelik sorular bulunmaktadır.

2.2.2. Aile Duygu İfade Ediciliği İndeksi

Katılımcıların aile içinde duyguların ifade edilme düzeyine yönelik algılarını değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. İndeks toplam 4 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 1 (Hiç katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılıyorum) arasında 5'li Likert tipinde derecelendirilmektedir. Alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan ise 20'dir. Alınan yüksek puanlar, aile ortamında duyguların açıkça ifade edilmesinde ve desteklenmesindeki artışı göstermektedir. Bu çalışmada Cronbach Alpha katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Yapılan korelasyon analizinde indeksin Toronto Aleksitimi Ölçeği ($r = -.24, p < .01$) ve Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ/K) anne ve baba alt ölçekleri (sırasıyla, $r = -.50, p < .01$; $r = -.66, p < .01$) ile arasında negatif yönde anlamlı korelasyonlar gösterdiği bulunmuştur.

2.2.3. Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği

Watson, Clark ve Tellegen (1988), tarafından pozitif ve negatif duyguları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, katılımcıların duygusal durumlarını, son iki haftada nasıl hissettiklerine dayanarak değerlendirmektedir. Ölçek, 10 pozitif duygu (ilgili, heyecanlı, güçlü, hevesli, gururlu, uyanık, ilhamlı, kararlı, dikkatli ve aktif) ve 10 negatif duygu

(sıkıntılı, mutsuz, suçlu, ürkmüş, düşmanca, asabi, utanmış, sinirli, tedirgin ve korkmuş) olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 1 (çok az veya hiç) ile 5 (çok fazla) arasında 5'li Likert tipinde derecelendirilmektedir. Pozitif ve negatif duygunun her biri için alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 50'dir. Türkçeye uyarlama çalışması Gençöz (2000) tarafından yapılmış ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları pozitif duygu maddeleri için .83, negatif duygu maddeleri için ise .86 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı pozitif duygu maddeleri için .86, negatif duygu maddeleri için ise .81 olarak hesaplanmıştır.

2.2.4. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form (Yetişkin EKRÖ/K)

Rohner (2005) tarafından geliştirilen ölçek, çocukluk dönemindeki ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anıları değerlendirmeyi hedeflemektedir. Anne ve baba için aynı sorulardan oluşan iki ayrı form doldurulmaktadır. Toplam 24 maddeden oluşan ölçeğin sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış red olmak üzere dört alt ölçeği bulunmaktadır. Her bir madde 1 (hiçbir zaman doğru değil) ile 4 (hemen hemen her zaman doğru) arasında 4'lü Likert üzerinden derecelendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 (en yüksek düzeyde kabul), en yüksek puan ise 96'dır (en yüksek düzeyde red). Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği, anne ve babadan algılanan reddin yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin Türkiye uyarlaması Dedeler ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları anne formu için .92, baba formu için ise .96 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları anne formu için .95, baba formu için ise .95 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-26)

Taylor, Ryan ve Bagby (1985) tarafından bireylerin aleksitimik özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 26 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert (1=Kesinlikle uygun değil; 5=Kesinlikle uygun) üzerinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 26, en yüksek puan ise 130'dur. Ölçekten alınan yüksek puanlar, aleksitimi özelliklerinin yüksekliğine işaret etmektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin 4 alt boyutlu ('duyguları ve bedensel duyuları tanımlayabilme ve ayırt edebilme', 'dış odaklı düşünme', 'duyguları ifade edebilme' ve 'hayal kurma yeteneği') olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin ilk Türkiye uyarlama çalışması Dereboy (1990) tarafından yapılmış ve iç tutarlılık katsayısı .65 olarak bulunmuştur. Daha sonra Motan ve Gençöz (2007) ölçeği tekrar gözden geçirerek 'duygu iletişimde zorluk', 'duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk' ile 'hayal kurmaktan yoksun olma' şeklinde 3 boyuttan oluştuğunu ortaya koymuşlardır. Aynı çalışmada ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .70 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .74 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Ön Çalışmada Kullanılan Algılanan Güvenilirlik Değerlendirme Formu

Ön çalışmada, Algılanan Güvenilirlik Görevi'nde kullanılacak uyaranları belirlemek ve belirlenen uyaranların Türkiye örnekleminde de benzer şekilde güvenilirlik puanlarına sahip olup olmayacağını saptamak amacıyla Google Forms üzerinden bir form oluşturulmuştur. Formun ilk aşamasında cinsiyet, doğum yılı, eğitim durumu, psikiyatrik tanı ve psikiyatrik ilaç kullanımına yönelik sorular yer almaktadır. Formun ikinci aşamasında ise katılımcıların güvenilirlik değerlendirmesi yapacağı form bulunmaktadır. Katılımcılardan formda yer alan fotoğrafları şu yönergeye göre değerlendirmeleri istenmiştir: "Daha önce bulunmadığınız bir kenttesiniz ve bir adrese gitmek istiyorsunuz.

Ekranında yüzünü gördüğünüz kişiye elinizdeki bu adrese nasıl gideceğinizi sorar mıydınız?” (bkz. Saraçaydın, 2015). Her bir fotoğraf 1 (Kesinlikle sormam) ile 9 (Kesinlikle sorarım) arasında 9’lu Likert üzerinden derecelendirilmiştir.

Bu formda Karolinska Directed Emotional Faces (KDEF) uyarın setinden 33 erkek ve 33 kadın olmak üzere toplam 66 kişinin fotoğrafına yer verilmiştir. Bu uyarın setinin seçilmesinde uyarınların duygu tanıma görevinde de kullanılması, daha önce fotoğrafların güvenilirlik değerlendirmelerinin yapılmış olması (Oosterhof ve Todorov, 2008; Todorov ve Oh, 2021), diğer yüz setlerine kıyasla daha geniş bir kaynak olması ve çok sayıda uluslararası araştırmada yer edinen güvenilir bir yüz seti oluşturması etkili olmuştur. Kişilerin yüz güvenilirliği açısından birbirleri arasında anlamlı farklılıklar olmaması için, fotoğrafların seçiminde önceki çalışmalarda belirlenen güvenilirlik puanı değerlendirmeleri göz önünde bulundurulmuştur (Oosterhof ve Todorov, 2008; Todorov ve Oh, 2021). Daha açık bir deyişle, Oosterhof ve Todorov (2008), yürüttükleri çalışmada katılımcılardan KDEF’te yer alan fotoğrafları, içlerinde güvenilirliğin de yer aldığı 14 farklı özelliğe göre değerlendirmeleri istenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler Z puanına çevrilerek açık kaynak olarak paylaşılmıştır (bkz. <https://tlab.uchicago.edu/db-redirect-karolinska-faces/>). Şimdiki araştırmanın ön çalışmasından elde edilen veriler de Z puanına çevrilmiş ve önceki çalışmayla arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t(65) = -.002, p = .99$). Dolayısıyla, uyarın setinin Türkiye örnekleminde de benzer güvenilirlik puanlarına sahip olduğu ve bu bulgulara dayanarak bir uyarın seti oluşturulabileceği sonucuna varılmıştır. Uyarınların Z puanları baz alınarak Algılanan Güvenilirlik Görevi ile Duygu Tanıma Görevi’nde kullanılan uyarınlar arasında anlamlı farklılıklar olmamasına dikkat edilmiştir. Ek olarak, kadın ve erkek uyarınların güvenilirlik değerlendirmesinin de anlamlı bir şekilde farklılaşmamasına özen gösterilmiştir.

2.2.7. Algılanan Güvenilirlik Görevi

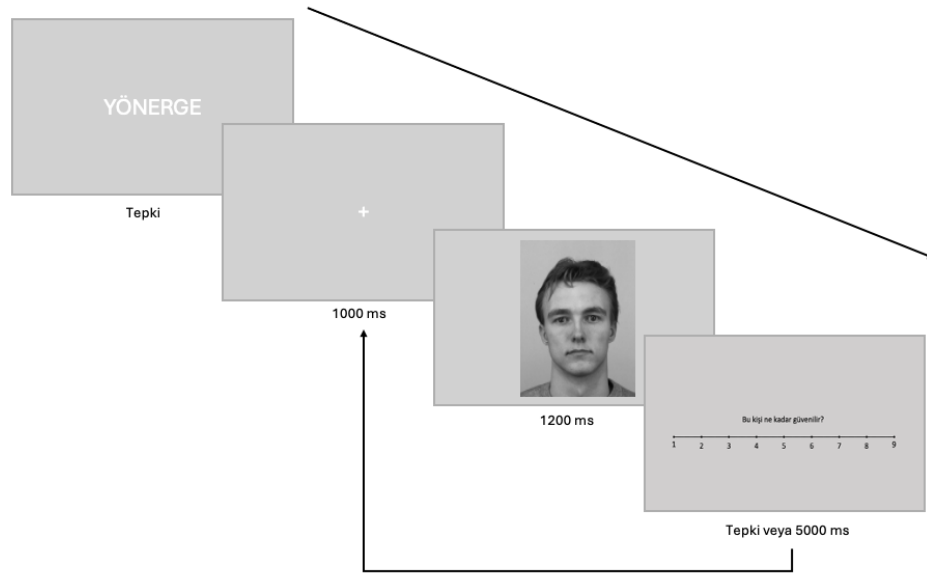
Bu görevde katılımcıların nötr insan yüzlerini ne kadar güvenilir algıladığını ölçmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, ön çalışmada belirlenen 20 kadın ve 20 erkek olmak üzere toplamda 40 kişiye ait nötr yüz fotoğrafları kullanılmıştır. Seçilen kadın ve erkek fotoğraflarının güvenilirlik puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($t(38) = -0.80, p = .43$). Hazırlanan uyaran setinde yer alan fotoğraflar gri tonlamalı hale getirilerek boyutları 562x762 piksel olarak sabitlenmiştir. Fotoğraflar ve yönergeler gri arka plan üzerinde sunulmuştur.

Algılanan güvenilirlik görevi iki aşamadan oluşmuştur:

2.2.7.1. Örnek Uygulama Aşaması. Görev aşamasından önce uygulanan bu ilk aşamada, seçkisiz olarak seçilen AF06 ve AM03 kodlu kişilere ait fotoğrafların nötr ifadeleri üzerinde pratik yapılmıştır. Katılımcılardan başlangıçta sunulan yönergede gösterilen yüzlerin ne kadar güvenilir olduğunu 1 (Hiç değil) ile 9 (Son derece) arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirmeyi olabildiğince hızlı yapmaları vurgulanmıştır. Güvenilirliği daha iyi anlamaları için ön çalışmada kullanılan örnek senaryo sunulmuştur: “Daha önce hiç bulunmadığımız bir şehirdesiniz ve bir adrese gitmek istiyorsunuz. Ekranda yüzünü gördüğünüz kişiye bu adrese nasıl gideceğinizi sorar mıydınız?”. Yönergenin ardından 1000 ms odaklanma artışı sunulmuştur. Ardından örnek uyaranlardan biri ekranda 1200 ms boyunca yer almıştır. Sonrasında değerlendirme aşamasına geçen katılımcı “Bu kişi ne kadar güvenilir?” sorusunun altında 1 (Hiç değil) ile 9 (Son derece) arasında bir değerlendirme skalası görmüştür. Fare ile seçtiği puanın üzerine tıkladığında tekrar odaklanma artışı sunularak ikinci örnek uyaran gösterilmiştir. Bu aşamada değerlendirme ekranı 5 saniye sunulmuştur ancak 3 saniyeden geç yanıt vermesi halinde daha hızlı olmasına yönelik geribildirim verilmiştir. İki örnek uygulama tamamlandıktan sonra asıl

göreve geçiş yönergesi sunulmuştur. Bu aşamada verilen tepkiler analize dahil edilmemiştir.

2.2.7.2. Görev Aşaması. Başlangıçta katılımcıya asıl göreve geçileceğine yönelik bir yönerge verilmiştir. Bu aşamada örnek uygulamaya benzer bir akış sunulmuştur. Görev aşamasında toplam 40 fotoğraftan oluşan bir uyarın seti yer almıştır. Uyarılara verilen tepki süresi değerlendirilmemiş, yalnızca verilen güvenilirlik puanları üzerinden istatistiksel analiz yapılmıştır. Görevin akış şeması Şekil 2’de gösterilmiştir. Algılanan Güvenilirlik Görevi toplamda 3-4 dakikada tamamlanmıştır.

Şekil 2. *Güvenilirlik Görevi'nin Akış Şeması*

Katılımcıların görevde sunulan 40 farklı görsel uyarana verdikleri puanlar toplanarak *güvenilirlik puanı* hesaplanmıştır. Bir katılımcının alabileceği en düşük puan 40, en yüksek puan 360'tır. Bu çalışmada uygulanan Algılanan Güvenilirlik Görevi'nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır.

2.2.8. Duygu Tanıma Görevi

Bu görevde katılımcıların, insan yüzündeki duyguyu ne kadar doğru ve hızlı tespit edebildiklerini ölçmek amaçlanmıştır. Duygu tanıma becerisini ölçmek amacıyla Karolinska Directed Emotional Faces (KDEF) kullanılmıştır. KDEF, 20-30 yaş arasındaki 70 farklı kişiyi (35 kadın, 35 erkek) içeren toplam 4900 fotoğraftan oluşmaktadır. Fotoğraflar 7 temel duyguyu (nötr, mutluluk, üzüntü, korku, öfke, şaşkınlık, tikslenme) kapsamaktadır. Çekimler sırasında her katılımcının sakal, bıyık, küpe, gözlük ve görünür bir makyajının bulunmamasına dikkat edilmiştir. Her duygu 5 farklı açıdan (tam sol, yarım sol, düz, yarım sağ, tam sağ) ve iki kez görüntülenmiştir (Lundqvist ve ark., 1998). Yüz duygulanımına yönelik oluşturulan fotoğraflar geniş ve güvenilir bir uyaran seti oluşturmaktadır (Goeleven ve ark., 2008).

Bu görevde, KDEF'ten 8 erkek ve 8 kadın olmak üzere toplam 16 farklı kişiye ait fotoğrafların karşıdan çekilmiş olanları seçilmiştir (Oosterhof ve Todorov, 2008; Todorov ve Oh, 2021). Seçilen kadın ile erkek fotoğraflarının güvenilirlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(14) = -0.55, p = .59$). Bu kişilerin her birine ait fotoğraflardan nötr ifade ve 6 farklı duygu (mutluluk, üzüntü, şaşkınlık, korku, tikslenme ve öfke) ifadesi olmak üzere toplam 7 tanesi kullanılmıştır.

Görevde duygunun tespit edilmesine ek olarak o duyguya giden süreçte algılama hızına dair bilgi edinmek amacıyla yüzlerde biçim değiştirme (face morphing) tekniği kullanılmıştır. Böylece nötr yüzlerden 6 farklı duygunun tam ifadesine geçiş sağlanan toplamda 96 video uyaranı tasarlanmıştır. Video uyaranları hazırlanmadan önce, uyaran setinde yer alan fotoğraflar gri tonlamalı hale getirilerek boyutları 562 x 762 piksel olarak sabitlenmiştir. Ardından FantaMorph Deluxe (Abrosoft) programı aracılığıyla biçim değiştirme işlemi uygulanmıştır. Bunun sonucunda toplamda 16 kişiye ait fotoğrafların her

birinde nötr ifadeden 6 duygudan birine doğru bir geçiş sağlanmıştır. Nötr ifadeden duygu ifadesine geçiş 7 saniyede tamamlanmıştır. Bu videolar ve görev süresince sunulacak yönergeler, gri arka plan üzerinde yer almıştır. Katılımcılar izledikleri videoda bir duygu tespit ettikleri anda boşluk tuşuna basarak videoyu durdurmuştur. Bu aşamada verilen tepkinin hızı, *teпки süresi* verisini sağlamıştır. Ardından duygu seçim ekranına yönlendirilen katılımcılar, biraz önce gördükleri kişinin duygusunu 6 farklı duygudan birini seçerek tespit etmiştir. Böylelikle duyguları tanımaya ilişkin *doğruluk oranı* elde edilmiştir.

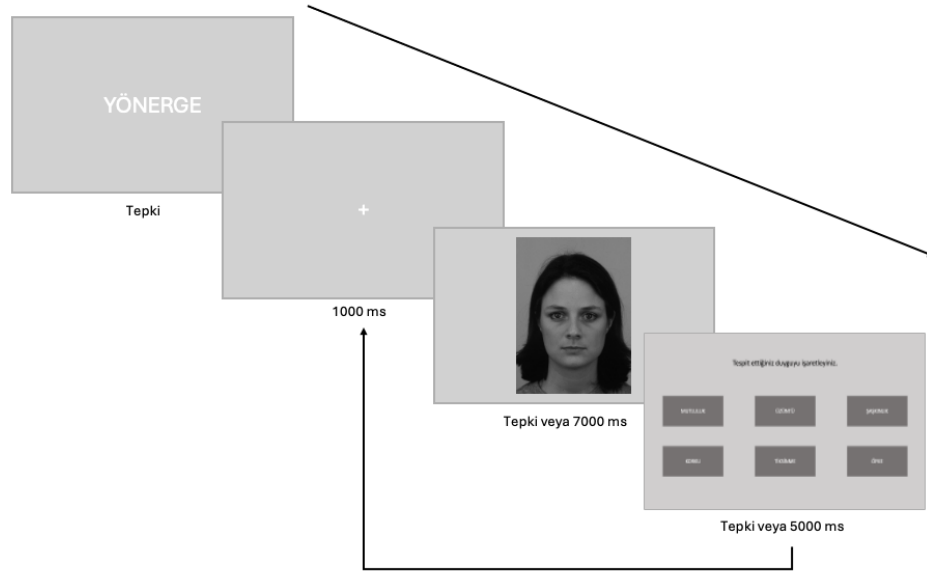
Duygu Tanıma Görevi üç aşamadan oluşmaktadır:

2.2.8.1. Duygu Tanıtım Aşaması. Birinci aşamada katılımcıya görev açıklanarak KDEP'ten seçilen AF01 kodlu kişiye ait nötr ifade ve 6 farklı duygu ifadesini yansıtan yüzleri incelemesi istenmiştir. Yönergede görevi olabildiğince hızlı ve doğru şekilde tamamlaması gerektiği vurgulanmıştır. Örnek uygulamaya geçmesi için klavyeden boşluk tuşuna basması istenmiştir.

2.2.8.2. Örnek Uygulama Aşaması. Asıl görevden önce uygulanan bu ikinci aşamada, seçkisiz sırayla sunulan AF19 kodlu kişinin mutluluk ifadesi ve AM07 kodlu kişinin tikslenme ifadesi üzerinde pratik yapılmıştır. Öncelikle 1000 ms odaklanma artışı sunulmuş, ardından ilk örnek uyarının nötr bir ifadeden bir duyguya geçiş videosu verilmiştir. Katılımcıdan 7 saniyelik bu video kesitinde duyguyu tanıdığı anda boşluk tuşuyla tepki vermesi istenmiştir, tepkinin ardından duygu belirleme ekranına yönlendirilmiştir. Tepki vermediği durumda videonun tamamlanmasının ardından yine aynı ekrana yönlendirilmiştir. Duygu belirleme ekranında “Tespit ettiğiniz duyguyu işaretleyiniz.” yönergelerinin altında “mutluluk”, “üzüntü”, “şaşkınlık”, “korku”, “tiksinme” ve “öfke” seçenekleri yer almıştır. Katılımcının belirlediği duyguyu farenin sol tuşu aracılığıyla 5 saniye içinde seçmesi gerekmektedir. Bu aşamada yanıtının doğru ya da yanlış olduğuna yönelik geribildirim verilmiştir. Ayrıca tepkinin gecikmesi durumunda da uyarı

geribildirim sunulmuştur. Ardından tekrar odaklanma artışı sunularak bir sonraki örnek uyarana geçiş yapılmıştır. Katılımcı iki denemeyi tamamladıktan sonra asıl göreve geçiş yönergesi sunulmuştur. Bu aşamada verilen tepkiler analize dahil edilmemiştir.

2.2.8.3. Görev Aşaması. Son aşamada, katılımcıya asıl göreve geçileceğine yönelik bir yönerge verilerek bu aşamada geribildirim verilmeyeceği vurgulanmıştır. Katılımcı boşluk tuşuna basarak görev aşamasına geçmiştir. Geribildirim verilmemesi haricinde Örnek Uygulama Aşaması'na benzer bir akış uygulanmıştır. Görev aşamasında toplamda 96 adet videodan oluşan bir uyarın seti sunulmuştur. Görevin akış şeması Şekil 3'te gösterilmiştir. Duygu Tanıma Görevi toplamda 12-13 dakikada tamamlanmaktadır.

Şekil 3. *Duygu Tanıma Görevi'nin Akış Şeması*

Katılımcıların görev sırasında verdikleri yanıtların doğruluğu ve tepki süreleri *duygu tanıma becerisi puanı* hesaplamak amacıyla kullanılmıştır. Her bir katılımcının 96 video uyarısının her birine verdiği tepkiler ayrı ayrı hesaplanmıştır. Buna göre, eğer katılımcı duyguyu yanlış tanıdıysa, ilgili uyarandan 0 puan almıştır. Doğru tanınan uyarın

için ise tepki süresine dayalı bir puanlama yapılmıştır. Her bir doğru yanıt için, tüm katılımcılar arasında uyarana verilen en kısa tepki süresi (en iyi performans) katılımcının tepki süresine bölünerek bir oran elde edilmiştir. Bu oran 0.75 ve üstü ise 1 puan; 0.50 ile 0.75 puan arasındaysa 0.75 puan; 0.50 ve altındaysa 0.50 puan verilmiştir. Dolayısıyla, doğru yanıt verilen her bir uyaran için alınabilecek en düşük puan 0.50, en yüksek puan 1.0 olarak belirlenmiştir. Görevdeki tüm uyaranlara ilişkin elde edilen bu puanlar toplanarak katılımcı için *duygu tanıma becerisi puanı* hesaplanmıştır. Ayrıca, her bir temel duygu (mutluluk, üzüntü, şaşkınlık, korku, tikslenme ve öfke) için sunulan 16 uyarandan alınan puanlar ayrı ayrı toplanarak katılımcının her duyguya ilişkin duygu tanıma performansları da hesaplanmıştır. Bu uygulama her katılımcı için ayrı ayrı yürütülmüştür.

Duygu Tanıma Görevi'nin güvenilirliğini hesaplamak amacıyla iki yarım güvenilirlik testi uygulanmış ve tüm görevin güvenilirlik katsayısı .73 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler mutluluk için .81, üzüntü için .62, korku için .61, öfke için .51, şaşkınlık için .71, tikslenme için ise .61 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Çalışmanın etik izni için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'na başvurulmuş ve Etik Kurul İzin Belgesi alınmıştır. Ayrıca, öğrenci yurtlarında da veri toplanacağı için Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Katılımcılara sosyal medya duyuruları, öğrenci yurtları ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılımcılar, üniversitede öğrenim gören öğrenciler arasından seçkisiz yöntemle ve gönüllülüğe dayalı olarak seçilmiştir.

2.3.1. Ön Çalışma

Ön çalışma için Google Forms üzerinden hazırlanan formun duyurusu için afiş hazırlanmış ve sosyal medya aracılığıyla duyurulmuştur. Formun ilk sayfasında yer alan açıklamada çalışmanın konusu, formu doldurma süresi, katılımın gönüllülük esaslı olduğuna yönelik bilgi verilmiştir. Katılım için gönüllü olan kişiler demografik bilgi formunun bulunduğu ikinci kısma yönlendirilmiştir. Ardından, katılımcılar Güvenilirlik Değerlendirme Formu'nu doldurmuştur. Ön çalışmanın sonucunda toplam 66 kişiden veri toplanmıştır. Katılımcıların %69.7'si ($n = 46$) kadın, %30.3'ü ($n = 20$) erkektir. Katılımcıların % 59.1'i ($n = 39$) 23-30 yaş arası, % 40.9'u ($n = 27$) 30 yaş ve üzeridir. Katılımcıların %60.6'sı ($n = 40$) üniversite mezunu, %36.4'ü ($n = 24$) yüksek lisans/doktora mezunudur. Katılımcıların %95.5'inin ($n = 63$) psikiyatrik tanısının olmadığı, %89.4'ünün ($n = 59$) de psikiyatrik ilaç kullanımının bulunmadığı saptanmıştır. Formdan elde edilen yanıtlar KDEF'teki yüzlerin algılanan güvenilirliğini değerlendiren önceki çalışmanın verileriyle karşılaştırılmış (Oosterhof ve Todorov, 2008; Todorov ve Oh, 2021) ve aralarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($t(65) = -.002, p = .99$). Bu sebeple, çalışmada kullanılacak uyaranların Oosterhof ve Todorov'un (2008) belirlediği güvenilirlik puanlarına göre belirlenebileceğine karar verilmiştir.

2.3.2. Ana Çalışma

Asıl çalışmanın veri toplama süreci Gölbaşı Şehit Özel Harekatçılar Kız Öğrenci Yurdu, Mogan Erkek Öğrenci Yurdu ve Ankara Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı'nda yüz yüze yürütülmüştür. Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilerek gönüllü olarak katıldıklarına dair Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu doldurmuştur. Sonrasında Demografik Bilgi Formu her zaman başta olmak üzere Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği, Ebeveyn

Kabul-Red Ölçeği (Anne ve Baba Formu) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği seçkisiz bir sırada sunulmuştur. Katılımcılar ölçekleri kağıt-kalem formunda basılı bir şekilde doldurmuştur. Ardından bilgisayar üzerinde yapılacak görevlere geçilerek Duygu Tanıma Görevi ve Algılanan Güvenilirlik Görevi seçkisiz sırada uygulanmıştır. Katılımcılar görevi yalnız oldukları, dikkat dağıtıcıların sınırlandırıldığı, izole bir odada tamamlamıştır. Veri toplama süreci her katılımcı için yaklaşık 30-35 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri IBM SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma değişkenlerinden elde edilen puanların cinsiyet ve yaş grupları arasında nasıl farklılaştığını incelemek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbiriyle ilişkisini incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Paralel çoklu aracı değişken analizleri için Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS makrosu Model 4 kullanılmıştır. Bu modelde algılanan ebeveyn reddi (X) bağımsız değişken, güvenilirlik algısı (Y) bağımlı değişken olarak belirlenmiş; aile duygu ifade ediciliği (M1), aleksitimi (M2), pozitif duygu (M3) ve negatif duygu (M4) ise aracı değişkenler olarak ele alınmıştır. Duygu tanıma görevi verileri, bulgular bölümünde de görüleceği gibi, bağımlı ve bağımsız değişkenlerle anlamlı düzeyde ilişkili bulunmadığından modellere dahil edilmemiştir. Model anne ve baba kabul-reddi için ayrı ayrı yürütülmüştür. Her iki modelde de toplam, doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlılıkları için yüzdellik bootstrap güven aralıkları kullanılmış ve %95 güven aralığı sıfır içermiyorsa anlamlı kabul edilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla yapılan analizlerin bulguları sunulmuştur. İlk olarak, cinsiyet ve yaşa göre araştırma değişkenlerinin birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla her bir değişken için tek tek yapılan iki yönlü varyans analizi (ANOVA) ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) bulguları aktarılmıştır. Daha sonra algılanan güvenilirlik, algılanan ebeveyn kabul-reddi, aleksitimi, aile duygu ifade ediciliği, pozitif ve negatif duygu, duygu tanıma becerisi ve alt ölçekleri (mutluluk, üzüntü, şaşkınlık, korku, tikslenme, öfke) değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yürütülen Pearson korelasyon analizinin bulguları verilmiştir. Son olarak, algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi ve pozitif ve negatif duygu değişkenlerinin paralel çoklu aracılık analizine dair bulgular sunulmuştur.

3.1. Betimleyici İstatistikler

Araştırmada 130 kişiden veri toplanmıştır. Hipotezlere yönelik analizlerden önce verilerin frekans dağılımları incelenmiş ve hatalı girilen verilerde düzeltme yapılmıştır (Büyüköztürk, 2021; Tabachnick ve Fidell, 2013). Ardından kayıp veriler belirlenerek ortalama değer atanmıştır. Tek değişkenli uç değerler değişkenlerin Z puanlarının ± 3.29 puanın altında kalıp kalmadığına göre, çok değişkenli uç değerler ise Mahalanobis uzaklığı belirlenerek incelenmiştir (Field, 2018). Bunun sonucunda veri analizinde en son 119 katılımcı yer almıştır.

Çalışmada yer alan katılımcıların araştırma değişkenlerinden aldıkları puanlara yönelik betimleyici bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici Değerleri*

Araştırma Değişkenleri	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	Min - Max	Çarpıklık	Basıklık
Güvenilirlik Algısı	174.52	42.24	77-265	-.15	-.50
EKRÖ/Anne Formu	38.72	14.44	24-79	1.14	.41
EKRÖ/Baba Formu	44.42	16.81	24-90	.84	-.38
Toronto Aleksitimi Ölçeği	64.77	11.36	54-101	.60	.11
Aile Duygu İfade Ediciliği İ.	13.18	4.28	4-20	-.30	-.79
PANAS Pozitif Duygulanım	30.63	8.37	12-50	-.20	-.45
PANAS Negatif Duygulanım	21.88	7.24	10-40	.50	-.62
Duygu Tanıma Becerisi	50.24	5.13	38-62	-.12	-.23
Mutluluk	11.02	1.40	8-14.75	.30	-.36
Üzüntü	9.14	1.74	3.75-14.75	-.23	.70
Şaşkınlık	8.84	1.87	4.25-12.75	-.14	-.63
Korku	5.67	2.08	.50-10.75	-.21	-.19
Tiksinme	7.64	1.85	3.00-13.25	.42	.55
Öfke	7.93	1.56	2.75-12.25	-.32	1.06

3.2. Cinsiyet ve Yaşın Araştırma Değişkenleri ile İlişkisine Dair Bulgular

Bu bölümde, katılımcıların cinsiyet ve yaş özelliklerinin araştırma değişkenleriyle ilişkisine dair bulgular sunulmuştur.

3.2.1. Cinsiyet ve Yaşın Güvenilirlik Algısı ile İlişisine Dair Bulgular

Farklı cinsiyet ve yaş gruplarındaki katılımcılar arasında algılanan güvenilirlik değerlendirmesi açısından bir fark olup olmadığını değerlendirmek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış, elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Güvenilirlik Algısı Değerleri

	Kadın		Erkek					
	18-20 yaş (n = 39)	21-25 yaş (n = 20)	18-20 yaş (n = 30)	21-25 yaş (n = 30)				
	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S
Güvenilirlik Algısı	154.96	41.84	174.00	36.11	180.66	43.55	194.15	35.59

Analiz sonuçlarına göre cinsiyetin güvenilirlik algısı üzerindeki temel etkisi anlamlıdır ($F(1, 115) = 9.28, p = .003, \eta^2 = .08$). Buna göre, erkeklerin güvenilirlik algısı puanları ($Ort. = 187.40$) kadınların puanlarından ($Ort. = 161.41$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaş değişkeninin güvenilirlik algısı üzerindeki temel etkisi de anlamlıdır ($F(1, 115) = 4.68, p = .033, \eta^2 = .04$). Buna göre, 21-25 yaş grubunun ($Ort. = 184.10$) güvenilirlik algısı puanları 18-20 yaş grubundan ($Ort. = 167.81$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Cinsiyet ve yaşın güvenilirlik algısı üzerindeki etkileşim etkisi anlamlı bulunmamıştır ($F(1, 115) = 0.14, p = .712, \eta^2 = .00$).

3.2.2. Cinsiyet ve Yaşın Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişisine Dair Bulgular

Farklı cinsiyet ve yaş grupları arasında algılanan anne ve baba kabul-reddi puanları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla anne ve baba toplam puanları için ayrı ayrı iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Anne kabul-reddi

için elde edilen bulgular Tablo 4'te, baba kabul-reddi için elde edilen bulgular ise Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Algılanan Anne Kabul-Reddi Değerleri*

	Kadın (<i>n</i> = 59)				Erkek (<i>n</i> = 60)			
	18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)		18-20 yaş (<i>n</i> = 30)		21-25 yaş (<i>n</i> = 30)	
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Anne Reddi	39.21	14.82	37.47	15.11	38.20	15.69	37.47	12.68

Analiz sonucunda, anne kabul-reddi puanları üzerinde cinsiyet temel etkisi ($F(1, 115) = 0.50, p = .483, \eta^2 = .00$) ve yaş temel etkisi ($F(1, 115) = 0.003, p = .955, \eta^2 = .00$) anlamlı bulunmamıştır. Cinsiyet ve yaşın anne kabul-reddi puanları üzerindeki etkileşim etkisi de anlamlı değildir ($F(1, 115) = 0.11, p = .748, \eta^2 = .00$).

Tablo 5. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Algılanan Baba Kabul-Reddi Değerleri*

	Kadın (<i>n</i> = 59)				Erkek (<i>n</i> = 60)			
	18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)		18-20 yaş (<i>n</i> = 30)		21-25 yaş (<i>n</i> = 30)	
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Baba Reddi	42.25	17.96	50.22	16.11	45.00	16.34	42.79	16.00

Analiz sonucunda, cinsiyetin baba kabul-reddi puanları üzerinde temel etkisi ($F(1, 115) = 0.55, p = .462, \eta^2 = .01$) ve yaş temel etkisi ($F(1, 115) = 0.83, p = .365, \eta^2 = .01$) anlamlı bulunmamıştır. Cinsiyet ve yaşın baba kabul-reddi puanları üzerindeki etkileşim etkisi de anlamlı değildir ($F(1, 115) = 2.59, p = .110, \eta^2 = .02$).

3.2.3. Cinsiyet ve Yaşın Aile Duygu İfade Ediciliği ile İlişkisine Dair Bulgular

Farklı cinsiyet ve yaş grupları arasında aile duygu ifade ediciliği puanları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Aile Duygu İfade Ediciliği Değerleri*

		Kadın (<i>n</i> = 59)				Erkek (<i>n</i> = 60)			
		18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)		18-20 yaş (<i>n</i> = 30)		21-25 yaş (<i>n</i> = 30)	
		<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Aile Duygu İfade Ediciliği		13.82	4.08	12.70	3.05	12.97	4.59	12.90	4.96

Analiz sonuçlarına göre cinsiyetin aile duygu ifade ediciliği puanları üzerinde temel etkisi anlamlı bulunmamıştır ($F(1, 115) = 0.16, p = .688, \eta^2 = .00$). Yaş değişkeninin de aile duygu ifade ediciliği puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı değildir ($F(1, 115) = 0.53, p = .466, \eta^2 = .01$). Cinsiyet ve yaşın aile duygu ifade ediciliği puanları üzerindeki etkileşim etkisi de anlamlı değildir ($F(1, 115) = 0.42, p = .518, \eta^2 = .00$).

3.2.4. Cinsiyet ve Yaşın Pozitif ve Negatif Duygu Puanları ile İlişkisine Dair Bulgular

Cinsiyet ve yaş gruplarının pozitif ve negatif duygu puanları açısından birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerinin Pozitif ve Negatif Duygu Puanları ile İlişkisi*

Kaynak	Wilks' Lambda	<i>F</i>	<i>SH</i>	<i>p</i>	η^2
Cinsiyet	.99	0.66	2, 114	.518	.01
Yaş	1.00	0.00	2, 114	1.00	.00
Cinsiyet x Yaş	.99	0.79	2, 114	.925	.00

Tablo 8. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Pozitif ve Negatif Duygu Değerleri*

	Kadın (<i>n</i> = 59)				Erkek (<i>n</i> = 60)			
	18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)		18-20 yaş (<i>n</i> = 30)		21-25 yaş (<i>n</i> = 30)	
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Pozitif Duygu	29.92	9.33	29.47	7.57	31.3	7.25	31.67	8.83
Negatif Duygu	22.41	7.63	22.15	66.09	21.29	7.58	21.60	7.37

Bulgular, Wilks' Lambda değerlerinin cinsiyet ($F(2, 114) = 0.66, p = .518$; Wilk's lambda = .99; $\eta^2 = .01$) ve yaş ($F(2, 114) = 0.00, p = 1.00$; Wilk's lambda = 1.00; $\eta^2 = .00$) değişkenleri açısından pozitif ve negatif duygu puanları üzerinde anlamlı temel etkiye ve etkileşim etkisine ($F(2, 114) = 0.08, p = .925$; Wilk's lambda = .99; $\eta^2 = .00$) sahip olmadığını ortaya koymuştur.

3.2.5. Cinsiyet ve Yaşın Aleksitimi ile İlişkisine Dair Bulgular

Cinsiyet ve yaş gruplarının aleksitimi puanları açısından birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Aleksitimi Değerleri*

	Kadın (<i>n</i> = 59)				Erkek (<i>n</i> = 60)			
	18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)		18-20 yaş (<i>n</i> = 39)		21-25 yaş (<i>n</i> = 20)	
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Aleksitimi	67.37	11.83	65.23	10.93	66.76	10.39	59.10	10.41

Bulgular, cinsiyetin aleksitimi düzeyi üzerinde anlamlı temel etkiye sahip olmadığını göstermiştir ($F(1, 115) = 2.65, p = .106, \eta^2 = .02$). Yaş değişkeninin ise aleksitimi düzeyi üzerinde anlamlı bir temel etkisi olduğu tespit edilmiştir ($F(1, 115) = 5.59, p = .020, \eta^2 = .05$). Buna göre, 18-20 yaş grubunun aleksitimi puanlarının ($Ort. = 67.07$) 21-25 yaş grubunun aleksitimi puanlarından ($Ort. = 62.19$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte cinsiyet ve yaşın aleksitimi puanları üzerindeki etkileşim etkisi anlamlı değildir ($F(1, 115) = 1.77, p = .186, \eta^2 = .02$).

3.2.6. Cinsiyet ve Yaşın Duygu Tanıma Becerisi ile İlişkisine Dair Bulgular

Duygu tanıma becerisi puanlarının cinsiyet ve yaş grupları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Bulgular, cinsiyetin duygu tanıma becerisi puanları üzerinde anlamlı temel etkisinin olmadığını göstermiştir ($F(1, 115) = 0.67, p = .414$). Benzer şekilde, yaş değişkeninin de duygu tanıma becerisi puanları üzerinde anlamlı bir temel etkisinin olmadığı bulunmuştur ($F(1, 115) = 0.02, p = .881$).

Tablo 10. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Duygu Tanıma Becerisi Değerleri*

	Kadın ($n = 59$)				Erkek ($n = 60$)			
	18-20 yaş ($n = 39$)		21-25 yaş ($n = 20$)		18-20 yaş ($n = 39$)		21-25 yaş ($n = 20$)	
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>
Duygu Tanıma Becerisi	51.04	5.25	48.21	3.90	48.84	5.40	51.95	4.82

Bununla birlikte, cinsiyet ve yaşın duygu tanıma becerisi puanları üzerindeki etkileşim etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(1, 115) = 9.97, p = .002$). Bulunan etkileşim etkisinin hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını saptamak amacıyla Tukey-Kramer Testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 11’de verilmektedir.

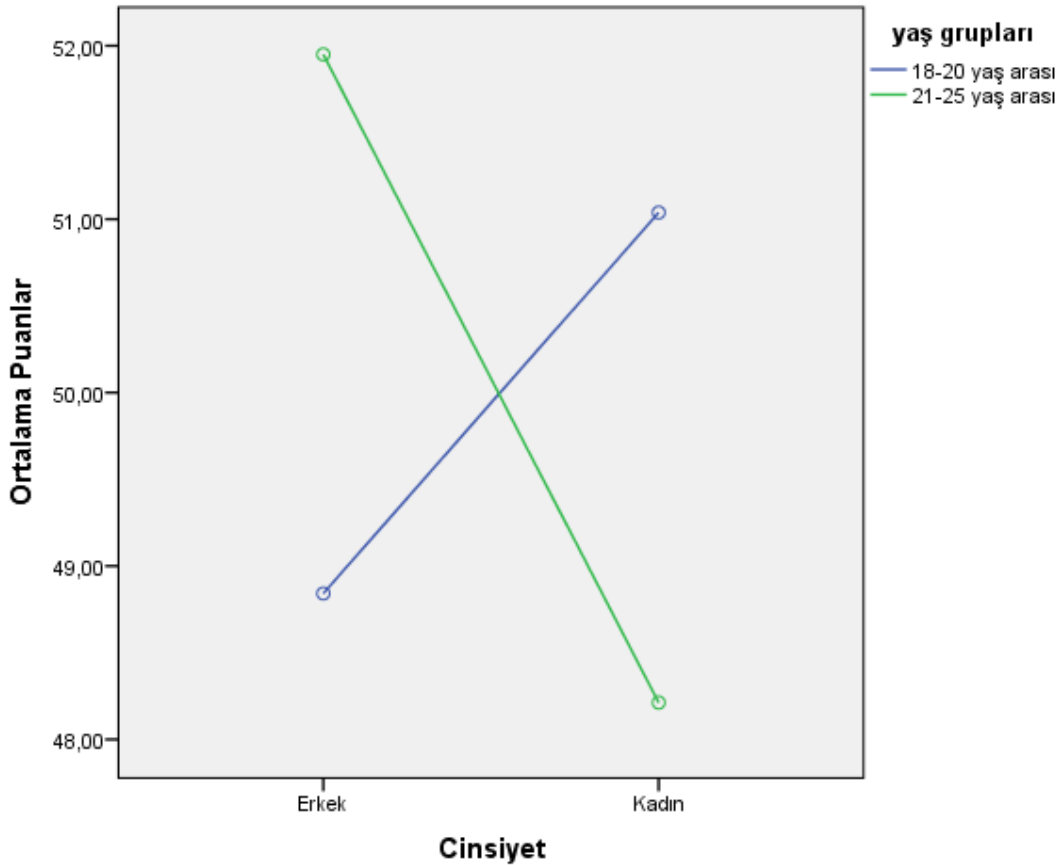
Tablo 11. *Tukey-Kramer Testi Tablosu*

Duygu Tanıma Becerisi			
21-25 yaş arası erkek	>	21-25 yaş arası kadın	
<i>Ort.</i> = 51.95		<i>Ort.</i> = 48.21	$q = 3.68$
<i>SS</i> = 4.82		<i>SS</i> = 3.90	$p < .05$
$n = 30$		$n = 20$	

Not: Tablo değeri $q = 3.63$.

Tablo 11’de görüldüğü üzere, 21-25 yaş arası erkeklerin duygu tanıma becerisi puanları ($Ort. = 51.95, S = 4.82$) 21-25 yaş arası kadınlardan ($Ort. = 48.21, S = 3.90$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Etkileşim etkisine yönelik sonuçlar Grafik 1’de sunulmaktadır.

Grafik 1. *Duygu Tanıma Becerisi Puanlarına İlişkin “Cinsiyet x Yaş” Etkileşim Etkisi*

Katılımcıların genel duygu tanıma beceri puanları üzerinde yapılan iki yönlü ANOVA analizinin ardından, duygu tanıma becerisinin alt bileşenleri olan altı farklı duyguyu tanıma becerisi puanlarının cinsiyet ve yaş grupları açısından birbirlerinden farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 11 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerinin Duygu Türlerini Tanıma Becerisi ile İlişkisi*

Kaynak	Wilks' Lambda	F	S	p	η^2
Cinsiyet	.93	1.42	6, 110	.213	.07
Yaş	.90	2.11	6, 110	.058	.10
Cinsiyet x Yaş	.90	2.03	6, 110	.068	.10

Tablo 13. *Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Duygu Türlerini Tanıma Becerisi Değerleri*

	Kadın (n = 59)				Erkek (n = 60)			
	18-20 yaş (n = 39)		21-25 yaş (n = 20)		18-20 yaş (n = 39)		21-25 yaş (n = 20)	
	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S
Mutluluk	11.04	1.40	10.35	1.23	11.13	1.50	11.33	1.33
Üzüntü	8.95	1.72	9.25	1.29	8.77	1.80	9.68	1.91
Şaşkınlık	8.90	1.75	8.84	2.01	8.41	1.95	9.2	1.86
Korku	5.69	2.17	5.29	1.95	5.85	2.28	5.74	1.91
Tiksinme	8.44	1.87	6.94	1.31	7.23	1.92	7.48	1.79
Öfke	8.03	1.42	7.55	2.04	7.47	1.39	8.52	1.39

Altı duyguya ilişkin MANOVA sonuçları, cinsiyetin tek tek duygu tanıma becerileri puanları üzerinde anlamlı temel etkiye sahip olmadığını göstermiştir ($F(6, 110) = 1.42, p = .213$; Wilk's lambda = .93; $\eta^2 = .07$). Yaş değişkeninin de anlamlı temel etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($F(6, 110) = 2.11, p = .058$; Wilk's lambda = .90; $\eta^2 = .10$).

3.3. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Güvenilirlik algısı, algılanan ebeveyn kabul-reddi, aleksitimi, aile duygu ifade ediciliği, pozitif ve negatif duygu, duygu tanıma becerisi ve alt ölçekleri (korku, öfke, tikslenme, mutluluk, üzüntü ve şaşkınlık) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13'te görüldüğü üzere, güvenilirlik algısı puanlarının aleksitimi puanları ile arasında anlamlı düzeyde negatif ($r = -.20, p = .029$), pozitif duygu ($r = .20, p = .029$) ile ise pozitif yönde ilişkisi vardır. Bu bulgu, güvenilirlik algısı puanları arttıkça aleksitimi puanlarının azaldığını, pozitif duygu puanlarının ise arttığını göstermektedir. Güvenilirlik algısının algılanan ebeveyn reddi, aile duygu ifade ediciliği, negatif duygu ve duygu tanıma becerisi puanları ile ilişkisi ise anlamlı değildir.

Algılanan anne ve baba reddi puanlarının, aleksitimi (sırasıyla, $r = .34, p < .001$; $r = .28, p = .002$) ve negatif duygu (sırasıyla, $r = .37, p < .001$; $r = .38, p < .001$) ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Buna göre, algılanan anne ve baba reddi arttıkça aleksitimi ve negatif duygu puanları da artmaktadır. Ek olarak, algılanan anne ve baba reddi puanlarının aile duygu ifade ediciliği (sırasıyla, $r = -.50, p < .001$; $r = -.66, p < .001$) ve pozitif duygu (sırasıyla, $r = -.36, p < .001$; $r = -.28, p = .002$) ile arasında negatif yönde anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. Bu bulgu, algılanan anne ve baba reddi arttıkça aile duygu ifade ediciliği ve pozitif duygu puanlarının azaldığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, aleksitimi ile diğer değişkenler arasındaki korelasyonlara bakıldığında aile duygu ifade ediciliği ($r = -.25, p = .007$) ve pozitif duygu ($r = -.53, p < .001$) ile negatif yönde ilişki görülürken, negatif duygu ($r = .36, p < .001$) ile anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla, aleksitimi puanları arttıkça aile duygu ifade ediciliği ve pozitif duygu puanları azalırken, negatif duygu puanları artmaktadır.

Tablo 14. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Not. GT = Güvenilirlik algısı; AR = Algılanan anne reddi; BR = Algılanan baba reddi; TAO = Aleksitimi; AİFA = Aile duygu

	GT	AR	BR	TAO	AİFA	PANP	PANN	DTB	KDTB	ODTB	TDTB	MDTB	UDTB	SDTB
GT	1	-.09	-.02	-.20*	-.10	.20*	-.06	-.06	-.05	.09	-.01	.01	-.08	-.11
AR		1	.60**	.34**	-.50**	-.36**	.37**	-.02	.07	-.05	-.01	-.06	-.04	-.01
BR			1	.28**	-.66**	-.28**	.38**	-.01	.02	-.16	-.06	.03	-.04	.15
TAO				1	-.25**	-.53**	.36**	-.05	.05	-.14	.18	-.06	-.11	-.10
AİFA					1	.25**	-.25**	-.05	-.08	-.002	.04	-.04	.05	-.10
PANP						1	-.32**	-.05	-.27**	.06	-.004	.09	-.03	.09
PANN							1	-.12	.07	-.10	-.03	-.15	-.10	-.09
DTB								1	.30**	.54**	.55**	.62**	.51**	.48**
KDTB									1	.01	-.01	-.06	-.002	-.26**
ODTB										1	.27**	.20*	.10	.14
TDTB											1	.23*	.08	.06
MDTB												1	.24**	.40**
UDTB													1	.13
SDTB														1

ifade ediciliği; PANP = PANAS pozitif duygu; PANN = PANAS negatif duygu; DTB = Duygu tanıma becerisi; KDTB = Korku tanıma becerisi; ODTB = Öfke tanıma becerisi; TDTB = Tiksınme tanıma becerisi; MDTB = Mutluluk tanıma becerisi; UDTB = Üzüntü tanıma becerisi, SDTB = Şaşkınlık tanıma becerisi.

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Aile duygu ifade ediciliği puanlarının, pozitif duygu ile pozitif yönde ($r = .25, p = .005$), negatif duygu ile negatif yönde ($r = -.25, p = .006$) ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu, aile duygu ifade ediciliği puanları arttıkça pozitif duygu puanlarının arttığını, negatif duygu puanlarının ise azaldığını göstermektedir.

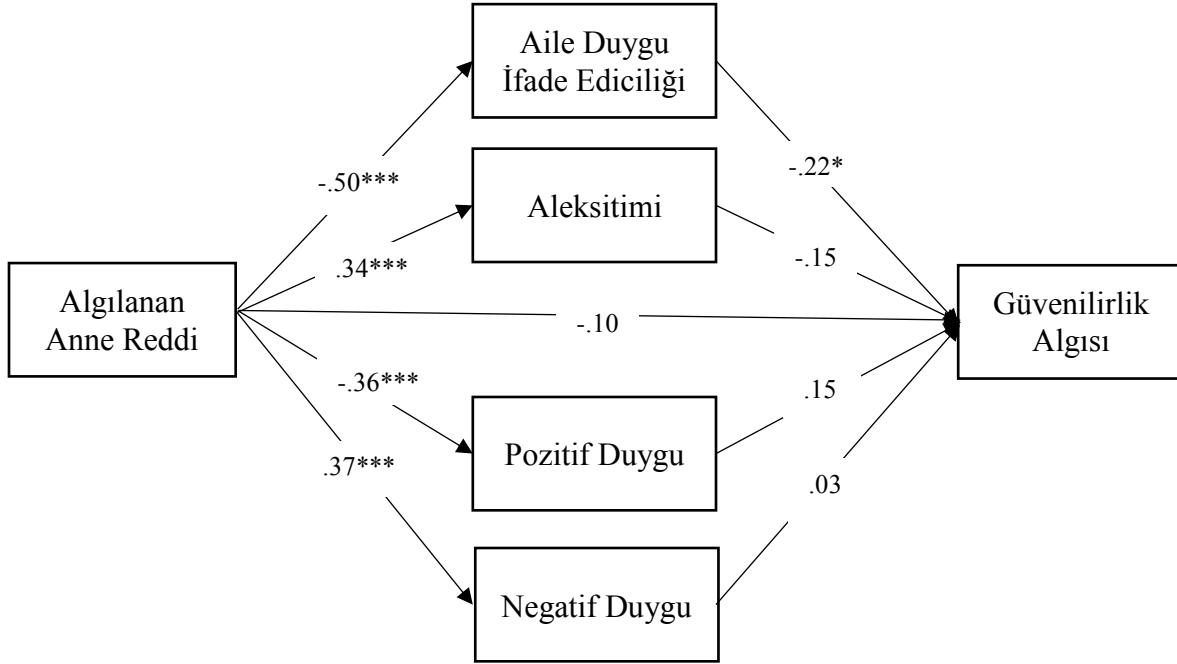
Duygu tanıma becerisinin, herhangi bir araştırma değişkeniyle anlamlı düzeyde ilişki göstermediği bulunmuştur. Bununla birlikte, duygulara tek tek bakıldığında korku tanıma becerisi ile pozitif duygu arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki ($r = -.27, p = .003$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, korku tanıma becerisi artarken pozitif duygu puanının azaldığına işaret etmektedir.

3.4. Aracı Değişken Analizlerinin Bulguları

Algılanan ebeveyn reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliği, pozitif ve negatif duygunun aracı rolü PROCESS makrosu kullanılarak Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi (Model 4) ile anne ve baba kabul-reddi için ayrı ayrı yürütülmüştür. Duygu tanıma becerisi bağımlı ve bağımsız değişkenle anlamlı korelasyon göstermediğinden aracı değişkenler arasına dahil edilmemiştir.

3.4.1. Algılanan Anne Reddinin Güvenilirlik Algısı Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri

Algılanan anne reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki yordayıcılığında aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, pozitif duygu ve negatif duygu değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla PROCESS Model 4 uygulanmıştır. Hatırlanan anne reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide paralel çoklu aracılara ilişkin model Şekil 4'te sunulmuştur. Ek olarak, modelin doğrudan, dolaylı ve toplam etki değerleri Tablo 15'te sunulmuştur.

Şekil 4. Algılanan Anne Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aile Duygu İfade Ediciliği, Aleksitimi, Pozitif Duygu ve Negatif Duygunun Paralel Çoklu Aracı Rolü

Algılanan anne reddi güvenilirlik algısını doğrudan yordamamaktadır ($\beta = -.29, p = .375, \%95GA[-.9370, .3554]$). Bununla birlikte, algılanan anne reddi, aile duygu ifade ediciliğini ($\beta = -.50, p < .001, \%95GA[-.1940, -.0999]$) aleksitimiyi ($\beta = .34, p < .001, \%95GA[.1319, .4028]$), pozitif duyguyu ($\beta = -.36, p < .001, \%95GA[-.3099, -.1121]$) ve negatif duyguyu ($\beta = .37, p < .001, \%95GA[.1021, .2724]$) anlamlı şekilde yordamaktadır. Aracı değişkenler arasında ise sadece aile duygu ifade ediciliğinin ($\beta = -.22, p < .001, \%95GA[-4.2154, -.1395]$) güvenilirlik algısını anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir.

Tablo 15. *Algılanan Anne Reddi ile Güvenilirlik Algısı Modelinin Etki Değerleri*

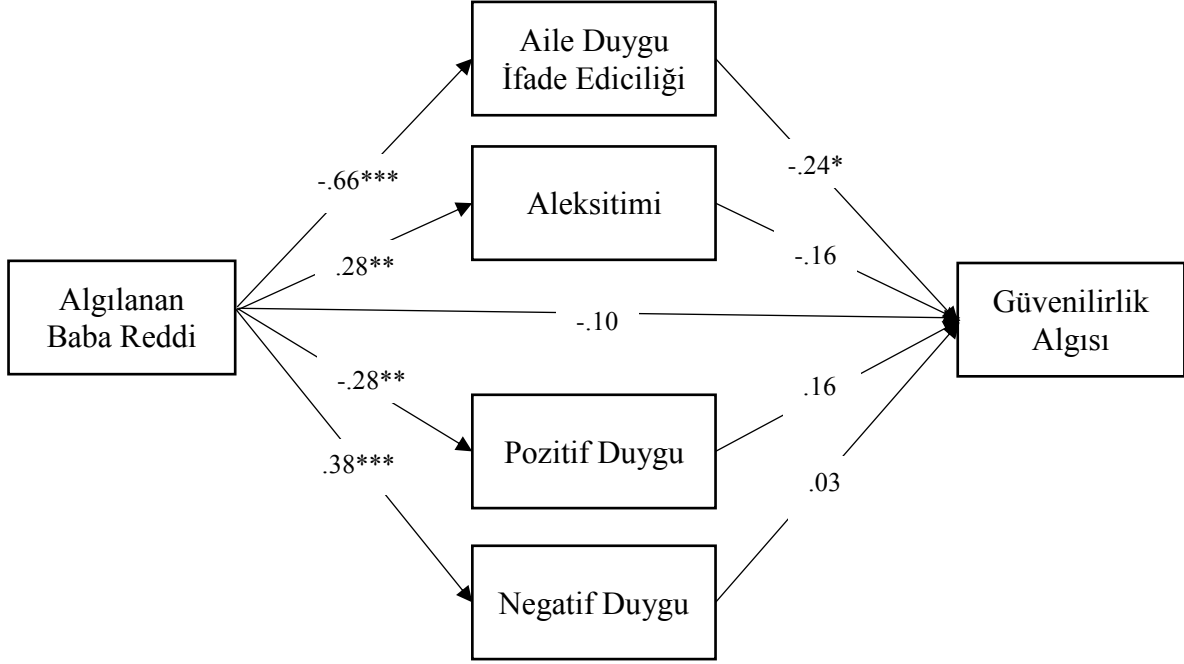
Algılanan anne reddinin (X) güvenilirlik algısı (Y) üzerindeki etkisinde aile duygu ifade ediciliğinin (M1), aleksitiminin (M2), pozitif duygunun (M3) ve negatif duygunun (M4) aracı rolü	Etki	SE	LLCI	ULCI
X'in Y Üzerindeki Toplam Etkisi	-.25	.27	-.7849	.2825
X'in Y Üzerindeki Doğrudan Etkisi	-.30	.33	-.9370	.3554
Toplam Dolaylı Etki	.01	.07	-.1209	.1510
Dolaylı Etki 1: X → M1 → Y	.11	.05	.0196	.2110
Dolaylı Etki 2: X → M2 → Y	-.05	.04	-.1248	.0204
Dolaylı Etki 3: X → M3 → Y	-.05	.04	-.1432	.0202
Dolaylı Etki 4: X → M4 → Y	.01	.03	-.0612	.0742

Tablo 15'te görüldüğü gibi, algılanan anne reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki toplam etkisi ($\beta = -.25$, %95GA[-.7849, -.2825]) doğrudan etkisi ($\beta = -.30$, %95GA[-.9370, .3554]) ve toplam dolaylı etkisi ($\beta = .01$, %95GA[-.1209, .1510]) anlamlı değildir. Ancak spesifik dolaylı etkiler incelendiğinde, algılanan anne reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkiye aile duygu ifade ediciliğinin ($\beta = .11$, %95GA[.0196, .2110]) anlamlı şekilde aracılık ettiği bulunmuştur.

3.4.2. Algılanan Baba Reddinin Güvenilirlik Algısı Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri

Algılanan baba reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki yordayıcılığında aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, pozitif duygu ve negatif duygunun aracı rolünü incelemek amacıyla PROCESS Model 4 analizi uygulanmıştır. Baba reddi ile güvenilirlik algısı

arasındaki ilişkide paralel çoklu aracılara ilişkin model Şekil 4'te gösterilmiştir. Ayrıca, modelin doğrudan, dolaylı ve toplam etki değerleri Tablo 16'da sunulmuştur.

Şekil 4. Algılanan Baba Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aile İfade Ediciliği, Aleksitimi, Pozitif Duygu ve Negatif Duygunun Paralel Çoklu Aracı Rolü

Algılanan baba reddinin güvenilirlik algısını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir ($\beta = -.10, p = .409, \%95GA[-.8878, .3638]$). Bunun yanı sıra, algılanan baba reddi, aile duygu ifade ediciliğini ($\beta = -.66, p < .001, \%95GA[-.2027, -.1326]$) ve pozitif duyguyu ($\beta = -.28, p = .002, \%95GA[-.2279, -.0528]$) negatif yönde, aleksitimi ($\beta = .28, p = .002, \%95GA[.0736, .3109]$) ve negatif duyguyu ($\beta = .38, p < .001, \%95GA[.0921, .2378]$) ise pozitif yönde yordamaktadır. Ayrıca, aile duygu ifade ediciliği güvenilirlik algısını negatif yönde yordamaktadır ($\beta = -.24, p = .045, \%95GA[-4.7508, -.0522]$).

Tablo 16. *Algılanan Baba Reddi ile Güvenilirlik Algısı Modelinin Etki Değerleri*

Algılanan baba reddinin (X) güvenilirlik algısı (Y) üzerindeki etkisinde aile duygu ifade ediciliğinin (M1), aleksitiminin (M2), pozitif duygunun (M3) ve negatif duygunun (M4) aracı rolü	Etki	SE	LLCI	ULCI
X'in Y Üzerindeki Toplam Etkisi	-.06	.23	-.5171	.4032
X'in Y Üzerindeki Doğrudan Etkisi	-.26	.32	-.8878	.3638
Toplam Dolaylı Etki	.08	.09	-.0914	.2739
Dolaylı Etki 1: X → M1 → Y	.16	.07	.0265	.3211
Dolaylı Etki 2: X → M2 → Y	-.04	.03	-.1075	.0115
Dolaylı Etki 3: X → M3 → Y	-.04	.04	-.1233	.0154
Dolaylı Etki 4: X → M4 → Y	.01	.04	-.0684	.0826

Model 4 analizi sonuçlarına göre, algılanan baba reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki toplam etkisi ($\beta = -.06, \%95GA[-.5171, .4032]$), doğrudan etkisi ($\beta = -.26, \%95GA[-.8878, .3638]$) ve toplam dolaylı etkisi ($\beta = .08, \%95GA[-.0914, .2739]$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak, spesifik dolaylı etkiler incelendiğinde, yalnızca aile duygu ifade ediciliği aracılığıyla gerçekleşen aracı etkinin anlamlı olduğu

görülmüştür ($\beta = .16$, %95GA[.0265, .3211]). Bununla birlikte, aleksitimi ($\beta = -.04$, %95GA[-.1075, .0115]), pozitif duygu ($\beta = -.04$, %95GA[-.1233, .0154]) ve negatif duygunun ($\beta = .01$, %95GA[-.0684, .0826]) aracılığıyla oluşan dolaylı etkiler anlamlı değildir.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu bölümde, ilk olarak araştırma değişkenlerinin cinsiyet ve yaş açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular tartışılmıştır. Ardından güvenilirlik algısı, algılanan ebeveyn kabul-reddi, aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerisi ve pozitif ve negatif duygu değişkenlerinin arasındaki ilişkiye dair bulgular değerlendirilmiştir. Son olarak, algılanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerisi ve pozitif/negatif duyguların aracı rolüne ilişkin bulgular ele alınmıştır.

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu bölümde, araştırma değişkenlerinin cinsiyet ve yaş açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular, alan yazındaki önceki çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

4.1.1. Cinsiyet ve Yaşın Güvenilirlik Algısı ile İlişisine Dair Bulguların Tartışılması

Farklı cinsiyet ve yaş gruplarındaki katılımcılar arasında algılanan güvenilirlik değerlendirmesi açısından bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan iki yönlü varyans analizinin (ANOVA) bulguları, cinsiyet ve yaş temel etkisinin anlamlı olduğunu; ancak etkileşim etkisinin anlamlı bulunmadığını göstermiştir. Buna göre, erkek katılımcıların güvenilirlik algısı puanları kadın katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer bir deyişle, erkekler gördükleri yüzleri kadınlara göre daha güvenilir olarak değerlendirmişlerdir. Alan yazında erkeklerin kadınlara kıyasla güvenme eğiliminin daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar çoğunluktadır (Ben-Ner ve Halldorsson, 2010;

Buchan ve ark., 2008, Derks ve ark., 2014; Dittrich, 2015). Van den Akker ve arkadaşları (2020) da 92 çalışmayı değerlendiren kapsamlı meta-analiz çalışmalarında erkeklerin güvenmeye kadınlardan daha eğilimli olduklarını ortaya koymuşlardır. Ancak alan yazında yer alan bulguların tutarlı olmadığı dikkatten kaçmamalıdır. Doğrudan yüz uyarınının güvenilirliğini değerlendiren bazı çalışmalarda kadınların yüzleri daha güvenilir olarak değerlendirdiği (Mattarozzi ve ark., 2015) veya güvenilirliği daha doğru değerlendirdiği (Dzhelyova ve ark., 2012) de dikkati çekmektedir. Alan yazındaki bu tutarsızlık, kullanılan paradigmalara ve güvenilenin özelliklerinin çeşitliliğiyle açıklanmaktadır. Bu çalışmada, güvenilirlik değerlendirmesinde insan yüzleri gösterilirken aynı zamanda katılımcıların gördükleri kişiye adres soracağı bilgisi verilmiştir. Bu bilgi, katılımcılarda risk sinyali olarak algılanabilir ve erkeklerin daha fazla güven davranışında bulunması, risk alma eğilimlerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olmasıyla ilişkilendirilebilir (Friedl ve ark., 2020).

Şimdiki çalışmanın bulguları, 21-25 yaş grubunun güvenilirlik algısı puanlarının 18-20 yaş grubundan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yaşın güvenilirlik algısı üzerindeki etkisi alan yazında sıkça ele alınmıştır. Yaşlı bireylerin genç yetişkinlere kıyasla başkalarının yüzlerini daha güvenilir algıladığı (Cassidy ve ark., 2019) ve daha fazla güvenme eğilimi gösterdiği (Bailey ve Leon, 2019; Castle ve ark., 2012) bilinmektedir. Van den Bos ve arkadaşları (2012) 60 katılımcıyla yürüttükleri çalışmada katılımcıları, yaş gruplarına göre üç gruba ayırmış (geç çocukluk, orta ergenlik ve genç yetişkinlik) ve güven oyunu paradigması uygulamışlardır. Geç çocukluk dönemindeki katılımcılar orta ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki katılımcılara kıyasla anlamlı şekilde daha az güven kararı vermişlerdir. Bununla birlikte, genç yetişkinlik dönemindeki katılımcılar en fazla güven kararı veren grup olmuştur. Bu bulgular, güvenin yaşla birlikte arttığını desteklemektedir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları alan yazındaki eğilimle

uyumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Erikson'a (1968) göre, genç yetişkinlik dönemi bireylerin duygusal yakınlık kurma becerilerini geliştirdikleri "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" evresi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde bireyler, güvenli ilişkiler kurarak sosyal bağlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede, araştırma örneklemindeki 21-25 yaş arasındaki bireylerin 18-20 yaş grubuna göre diğerlerini daha güvenilir algılaması, güven temelli ilişkilere daha açık olmaları ve sosyal ilişkilerinde yakınlık kurma eğilimlerinin daha belirgin olmasıyla ilişkili olabilir. Li ve arkadaşlarının (2021) araştırmasında da yaşla birlikte ilişki yakınlığının daha önemli bir faktör olarak ortaya çıktığı ve güvenin bağlamsal bir fenomen haline geldiği görülmüştür.

4.1.2. Cinsiyet ve Yaşın Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Farklı cinsiyet ve yaş gruplarındaki katılımcılar arasında algılanan ebeveyn kabul-reddi puanları açısından fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan iki yönlü varyans analizinin (ANOVA) bulguları ne temel etkilerin ne de etkileşim etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Rohner'e (2004, 2021) göre, algılanan ebeveyn kabul-reddi ırk, kültür ve dil gibi birçok tanımlayıcı özellikten bağımsız olarak var olan evrensel bir olgudur. Ancak, cinsiyetle ilişkili oldukça çelişkili bulgular mevcuttur. Bazı çalışmalar algılanan ebeveyn reddinin hem bireyin hem de ebeveynin bireyin cinsiyetine göre değişebileceğini ortaya koyarken, bazıları böyle bir farklılık bildirmemiştir (Akün, 2025). Bulgular arasındaki farklılıkların kaynağı henüz yeterince bilinmemektedir. Bu çalışmanın bulguları, ebeveyn kabul-red algısının cinsiyetler arasında farklılaşmadığını gösteren bulguları (örn., Dmitrieva ve Espel, 2023; Putnick ve ark., 2012) desteklemektedir.

Benzer bir durum, yaş için de geçerlidir. Algılanan ebeveyn reddinin yaş gruplarına göre farklılık gösterdiğini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Türkiye'de yürütülen

bir araştırmada (Ünüböl, 2011) 12-14 yaş, 35-45 yaş ve 60 yaş ve üzerindeki üç grup katılımcı algılanan ebeveyn reddi açasından karşılaştırılmış ve 12-14 yaş grubunun diğer iki gruba göre ebeveynlerinden daha fazla kabul algıladıkları ortaya konmuştur. Şimdiki çalışmada ise yaş grupları arasında algılanan ebeveyn kabul-reddi açasından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum, önceki çalışmalarda bulunan yaş farklılıklarının yakın yaş grupları arasında değil, kuşaklar arasında görölen tutum farklılıklarını yansıtmalarıyla ilişkili olabilir.

4.1.3. Cinsiyet ve Yaşın Aile Duygu İfade Ediciliği ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Farklı cinsiyet ve yaş gruplarındaki katılımcılar arasında aile duygu ifade ediciliği puanları açasından fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan iki yönlü varyans analizinin (ANOVA) bulguları ne temel etkilerin ne de etkileşim etkisinin anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Alan yazında birçok bulgu, aile içindeki duygu iletişiminde etkili faktörlerden birinin ebeveyn ve çocuğun cinsiyeti olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, annelerin çocuklarının duygularını daha fazla desteklediği, babaların ise daha fazla cezalandırıcı tutum sergilediği bilinmektedir (Wong ve ark. 2009). Bununla birlikte, babaların kız çocuklarına, erkek çocuklarına kıyasla, daha fazla duygu ifadesinde buldukları; annelerin ise babalara kıyasla erkek çocuklarıyla daha fazla negatif duygu odaklı konuşmalar yaptıkları gösterilmiştir. Ancak, duygular üzerine konuşma farklılıkları dışında, anne ve babaların duygu sosyalleştirme açasından çocuklarının cinsiyetine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Denham ve ark., 2010). Bu çalışmada, aile duygu ifade ediciliğinde cinsiyet açasından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, duyguların aile içinde ifade edilme biçiminin kadın ve erkeklerde benzer düzeyde algılandığını düşündürmektedir. Alan yazında konuya ilişkin çalışmalarda ağırlıklı olarak ebeveynlerin

öz-bildirimine dayalı verilerin kullanıldığı ve örneklemin genellikle erken çocukluk dönemindeki katılımcılardan oluştuğu dikkati çekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın bulguları, aile duygu ifade ediciliğinde yetişkinlerin perspektifine ışık tutarak her iki cinsiyetin de benzer algılara sahip olabileceğini düşündürülebilir.

Yaş değişkeninin de aile duygu ifade ediciliği puanları üzerinde anlamlı bir temel etkisi bulunmamıştır. Bu bulgu, örneklemdaki bireylerin yaşları arttıkça ailelerinin duygularını ifade etme biçimlerini algulamalarında belirgin bir farklılık olmadığını göstermektedir. Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin duygusal ifadeleri çocuğun duyguları anlamasına ve sosyal becerilerine katkı sunmaktadır. Ancak, ergenlikle birlikte bağımsızlaşan bireyler ebeveynlerinden duygusal olarak da ayrılmaya başlamaktadır (Morris ve ark., 2007). Bu durum, aile duygu ifade ediciliğinin etkisinin yaşamın erken dönemlerinde daha belirgin ve dinamik olduğunu, genç yetişkinlikte ise duygusal bağımsızlaşmanın artmasıyla birlikte algısal farkların yaşa göre farklılaşmayabileceğini düşündürülebilir. Buna ek olarak, iki yaş grubunun birbirine yakın olması da aralarında belirgin bir farklılaşmanın görülmemesiyle sonuçlanabilir.

4.1.4. Cinsiyet ve Yaşın Pozitif ve Negatif Duygu ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Cinsiyet ve yaş gruplarının pozitif ve negatif duygu puanları açısından birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular temel etkilerin ve etkileşim etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir. Alan yazın da pozitif ve negatif duyguda cinsiyet farklılıklarına yönelik karmaşık ve tutarsız bulgulara işaret etmektedir. Diener ve Ryan (2009), kadın ve erkekler arasında pozitif duygu açısından anlamlı fark olmadığını vurgularken, Balkis ve Duru (2024) erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla

pozitif duygu raporladıklarını bildirmiştir. Alan yazındaki bu tutarsızlığın sebeplerinden birinin, duyguların kadınlar tarafından daha yoğun deneyimlenmesi ve daha fazla uç değer sunulmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Diener ve ark., 1999). Ayrıca, toplumsal beklentilerin farklılığı, kadın ve erkeklerin pozitif ve negatif duyguları deneyimleme ve ifade etme biçimlerinde farklılıklar yaratabilir (Chaplin ve Aldao, 2013). Bu çalışmada pozitif ve negatif duygu açısından cinsiyet farkı olmaması, kadınlar ve erkeklerin deneyimledikleri olumlu ve olumsuz duyguların şiddetinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada 18-20 ve 21-25 yaş grupları arasında pozitif ve negatif duygu açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Alan yazında, bu konuda da bulgular tutarlılık göstermemektedir. Daha açık bir deyişle, yaşla birlikte pozitif duygunun arttığını (Ready ve ark., 2011; Carstensen ve ark., 2011) gösteren çalışmaların yanı sıra yaşla birlikte pozitif ve negatif duyguların değişmediğini (Grühn ve ark., 2013; Hay ve Diehl, 2011) raporlayan araştırmalar da mevcuttur. Ek olarak, yaşam süresinin azalmasına ilişkin farkındalık negatif duyguları; iyi oluşu arttıran aktivitelere yönelme eğilimi ise pozitif duyguları arttırabilmektedir (Carstensen ve ark., 1999). Bu çalışmada, yaş farklılıklarının görülmemesi, katılımcıların yaş gruplarının birbirine çok yakın olmasıyla ilişkili olabilir. İleride geniş yaş aralıklarına sahip örneklerle yürütülen çalışmalar, pozitif ve negatif duygularda yaşın etkili olup olmadığına dair daha fazla bilgi verebilir.

4.1.5. Cinsiyet ve Yaşın Aleksitimi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Cinsiyet ve yaş gruplarının aleksitimi puanları açısından birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bulgular, cinsiyetin temel etkisinin ve etkileşim etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir. Duygu sosyalleştirme süreci kadınlarda duyguların daha açık ifade

edilmesini desteklerken (Denham ve ark., 2010), erkeklerin duygusal ifadelerini kısıtlaması toplumsal kabul elde etmelerini sağlamaktadır (Levant, 1995; Levant ve ark., 2009). Ancak, alan yazındaki bulgular erkeklerde aleksitimik özelliklerin her zaman daha fazla görülmediğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Mendia ve arkadaşlarının (2024), 114 araştırmayı incelediği meta-analiz çalışmasında aleksitimi açısından cinsiyet farklarının düşük düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur. Türkiye örneğinde ise aleksitiminin erkeklerde daha yüksek olduğunu (Yıldız ve Güllü, 2018) ya da cinsiyetler arasında fark olmadığını (Aksoy ve Çoban, 2017, Batıgün ve Büyüksahin, 2008) gösteren çalışmalar mevcuttur. Şimdiki çalışma, Türkiye’de kadınlar ve erkekler arasında aleksitimi açısından farklılık bulunmadığını bildiren bulgularla tutarlıdır. Bu durum, aleksitiminin kültürel normlara ve kişisel özelliklere duyarlı ve esnek bir fenomen olduğuna dikkati çekmektedir. İleriki çalışmalarda, aleksitiminin alt boyutlarının cinsiyet açısından incelenmesi, konuya ilişkin daha fazla bilgi verebilir.

Çalışmada, yaşın aleksitimi puanları üzerindeki temel etkisi ise anlamlı bulunmuştur. Buna göre, 18-20 yaş grubunun aleksitimi puanları 21-25 yaş grubundan anlamlı düzeyde daha yüksektir. Alan yazında yaşla birlikte aleksitimik özelliklerdeki değişime yönelik bulgular karmaşıktır. Örneğin, Mattila ve arkadaşları (2006), 30 yaş ve üzeri 5.454 katılımcıdan oluşan geniş bir örnekleme aleksitimi prevalansının yaşla birlikte arttığını belirterek, bunun farklı kuşakların erken çocukluk deneyimlerinin farklılaşmasıyla ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Buna karşılık, Moriguchi ve arkadaşlarının (2007) 14-84 yaş arası Japon katılımcılarla yürüttüğü çalışmada, ergenlerin aleksitimi puanlarının 20’li ve 30’lu yaşlardaki bireylerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Şimdiki araştırmada da 18-20 yaş arası katılımcıların aleksitimi puanları 21-25 yaştakilere kıyasla daha yüksektir. Aleksitiminin duyguları tanıma ve duygusal farkındalık becerileriyle doğrudan ilişkili olması, genç yetişkinliğe geçişte duygusal olgunlaşmanın devam ettiğini düşündürmektedir.

Ergenlik döneminde daha yüksek seyreden aleksitimi düzeyi, 20'li yaşlarda duygusal becerilerin kazanımıyla birlikte daha stabil bir seviyeye ulaşmaktadır (Moriguchi ve ark., 2007). Dolayısıyla bu bulgular, genç yetişkinlik döneminde duygusal gelişim ve bağımsızlaşmanın aleksitimideki değişimlere aracılık edebileceğini göstermektedir.

4.1.6. Cinsiyet ve Yaşın Duygu Tanıma Becerisi ile İlişkisine Dair Bulguların Tartışılması

Duygu tanıma becerisi puanlarının cinsiyet ve yaş grupları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla iki yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bulgular, cinsiyet ve yaşın temel etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir. Ancak, cinsiyet ve yaşın duygu tanıma becerisi puanları üzerindeki etkileşim etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu etkileşim etkisinin hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Tukey-Kramer Testi yapılmıştır. Bulgular, 21-25 yaş arası erkeklerin, aynı yaş grubundaki kadınlara kıyasla duygu tanıma becerisi puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak, 18-20 yaş arası bireylerde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, cinsiyetler arası duygu tanıma becerisi farkının yaşla birlikte artabileceğini düşündürmektedir.

Alan yazında yaşlı bireylerin, genç bireylere kıyasla, yüzden duygu tanımada (Grainger ve ark., 2017) ve yüzdeki duygu geçişlerini tespit etmede daha fazla zorlandığı (Sullivan ve Ruffman, 2004) bilinmektedir. Önceki çalışmalar, cinsiyetin de duygu tanıma becerisi açısından önemli bir faktör olduğunu ancak var olan bulguların tutarlılık göstermediğini bildirmektedir. Birçok çalışma kadınların duygu tanıma açısından daha doğru ve hızlı performansa sahip olduğunu göstermekle birlikte (Abbruzzese ve ark., 2019; Montagne ve ark., 2005; Wingebach ve ark., 2018) bazı araştırmalar bu üstünlüğün her

yaş diliminde tekrarlanmayabileceğine de dikkat çekmektedir (González-Gualda ve ark., 2024).

Bu çalışmada, beklenenin aksine 21-25 yaş erkeklerin, aynı yaş grubundaki kadınlardan daha yüksek duygu tanıma performansı göstermesi, örnekleme özgü faktörlerle açıklanabilir. Çalışmada yer alan 18-20 yaş grubundaki bireylerin aleksitimi puanlarının 21-25 yaş grubuna kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Önceki çalışmalar, aleksitiminin duygu tanıma becerisiyle negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Grynberg ve ark., 2012; Prkachin ve ark., 2009). Dolayısıyla, 18-20 yaş grubunda aleksitimi düzeyinin yüksek olması, bu grupta cinsiyet farklarının ortaya çıkmamasına yol açmış olabilir.

Duygu tanıma becerisine yönelik bulguların metodolojik sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmesi önemlidir. Çalışmada kullanılan duygu tanıma görevinin güvenilirlik katsayısının düşük bulunması, duygu tanıma becerisi puanlarının alan yazındaki bulgularla uyumlu olmamasını açıklayabilir. Dolayısıyla, 21-25 yaş arasındaki erkeklerin, aynı yaş grubundaki kadınlardan daha iyi performans göstermesinde ölçüm aracının sınırlılıkları da etkili bir faktör olabilir.

4.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada güvenilirlik algısı, algılanan ebeveyn kabul-reddi, aleksitimi, aile duygu ifade ediciliği, pozitif ve negatif duygu, duygu tanıma becerisi ve alt ölçekleri (mutluluk, üzüntü, şaşkınlık, korku, tikslenme ve öfke) arasındaki ilişkiler, Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Güvenilirlik algısının sadece aleksitimi ve pozitif duygu ile anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, güvenilirlik algısı puanları arttıkça aleksitimi puanları azalmaktadır. Alan yazındaki bulgular da hem patolojik (Taylor ve ark., 1996, de Zwaan ve ark., 1995) hem de sağlıklı (Quinton ve Wagner, 2005) örneklemlerde aleksitimi

ile kişilerarası güven arasında benzer bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ek olarak, aleksitimik bireylerin güvenilirlik değerlendirmelerinde düşük tutarlılık sergiledikleri bildirilmektedir. Brewer ve arkadaşları (2015), duygu tanıma konusunda gelişimsel eksiklikleri olan bireylerin, başkalarının karakteri hakkında atipik çıkarımlarda bulunabileceklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, duygu tanıma becerisi sınırlı olan aleksitimik bireyler, diğerlerinin güvenilirliğini değerlendirme konusunda da farklı eğilimler sergileyebilirler.

Şimdiki çalışmada, güvenilirlik algısı puanları arttıkça pozitif duygu puanlarının da arttığı bulunmuştur. Bu durum, güvenilirlik algısının duygudurumun niteliğiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Bireylerin pozitif ve mutlu bir duygudurumdayken daha fazla güven davranışı sergiledikleri (Mislin ve ark., 2015), negatif duygudurumdayken ise daha az güvendikleri (Schmitz ve ark., 2023) ya da güvenilir kişilere daha fazla, güvenilmez kişilere daha az güvendikleri (Lount Jr, 2010) önceki çalışmalarda da ortaya konmuş bir bulgudur. Bu araştırmada da alan yazınla paralel olarak, pozitif duygunun artmasıyla bireylerin diğerlerinin yüzlerini daha güvenilir algıladıkları bulunmuştur. Ancak, negatif duyguda benzer bir korelasyon bulunmamıştır. Bu bulgu alan yazınla tam olarak paralellik göstermemektedir; önceki çalışmalar negatif duygunun güvenle negatif yönde ilişkili olabileceğini öne sürmektedir (Dunn ve Schweitzer, 2005). Bunun nedeni, bu çalışmada kullanılan yüz uyarılarının nötr olması olabilir. Daha açık bir deyişle, olumsuz yanlılık etkisiyle bireyler olumsuz duygudurumdayken olumsuz bilgileri daha kolay fark etmektedir (Soroka ve ark., 2019). Ancak nötr yüzler herhangi bir olumsuz ipucu sunmadığından, katılımcılar negatif duygudurumda olsalar bile güvenilirlik değerlendirmesinde anlamlı bir ilişki kurmamış olabilir. Öte yandan, pozitif duygu, olumlu ya da olumsuz ipuçlarından bağımsız olarak hızlı ve otomatik değerlendirmelerde olumlu bir yanlılık yaratıyor olabilir.

Korelasyon analizinin bulguları, anne ve baba reddi puanlarının aile duygu ifade ediciliği ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir; yani, algılanan ebeveyn reddi arttıkça aile duygu ifade ediciliği azalmaktadır. Rohner ve Khaleque'e (2005) göre, ailedeki duygusal iletişimin niteliği, ebeveynin kabul edici ya da reddedici tutum ve davranışlarıyla kendini göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik kabul edici tutumları, aile içinde duyguların ifade edilmesinin daha fazla desteklenmesiyle ilişkili olabilir. Çocuklara yönelik soğuk, öfkeli ve ihmalkâr tutumlar ise ailenin duygusal ikliminde duyguların bastırılması ve daha az ifade edilmesiyle sonuçlanabilir.

Çalışmada, çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddinin aleksitimi ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Rohner (1986, 2021), ebeveynlerinden red algılayan bireylerin, reddin verdiği duygusal acıdan kaçınmak amacıyla, kendilerini duygusal olarak kapatma ve duygularını bastırma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Güncel bulgular da algılanan ebeveyn reddinin aleksitimi düzeyini yordayan önemli faktörlerden biri olabileceğine işaret etmektedir (Haktanır ve Çoklar, 2023; Uçar, 2023). Ayrıca, ebeveyn sıcaklığının aleksitimiye karşı koruyucu bir etki sağlayabileceği görülmektedir (Huang ve ark., 2022). Bu çalışmanın bulguları da alan yazınla uyumlu olarak, ebeveyn reddinin bireylerin duygularını tanıma, yorumlama ve ifade etme becerileri üzerinde sınırlayıcı bir rol oynayabileceğine dair görüşleri desteklemektedir.

Algılanan ebeveyn reddi, bireylerin pozitif ve negatif duygularıyla da anlamlı düzeyde ilişkili görünmektedir. Algılanan ebeveyn reddi arttıkça negatif duygular artmakta, pozitif duygular ise azalmaktadır. Olumsuz çocukluk deneyimleri, duygudurum bozuklukları ve anksiyete bozuklukları gibi birçok psikopatolojinin ortaya çıkmasında etkili bir faktördür (Collishaw ve ark., 2007; Green ve ark., 2010, Klein ve Kotov, 2016). Alan yazında yapılan çalışmalar, ebeveynlerden algılanan kabul veya reddin bireylerin duygulanımları ve duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir

(Kahya ve Akbaş, 2025; Mendo-Lázaro ve ark., 2019; Pries ve ark., 2020, Sarıtaş, 2007; Wonderlich ve ark., 2007). Bu bağlamda, bu bulgu, önceki çalışmalarla uyumlu olarak ebeveyn kabul-reddinin bireylerin genç yetişkinlikteki duygulanımlarıyla beklenen yönde ilişkili olduğunu desteklemektedir.

Çalışmada duygu tanıma becerisinin, araştırmanın temel değişkenleriyle anlamlı düzeyde ilişki göstermemesi dikkat çekicidir. Bu bulgu, daha önce verilen alan yazın bulgularıyla uyumlu değildir. Bu çalışmada geliştirilen duygu tanıma görevinde, tepki süresi ve doğruluk ölçütleri birlikte hesaplanarak bir performans indeksi oluşturulmuştur. Doğruluk ve tepki süresinin birlikte hesaplanması, duygu tanıma görevi metodolojisi açısından kuramsal bir temele sahiptir (Lysin ve Ovsyannikova, 2016). Buna ek olarak, her duygunun tanıma zorluluğu farklılık göstereceğinden her uyarın için en başarılı performans indeksi olarak referans alınmış ve diğer katılımcıların puanları bu indekse göre hesaplanmıştır. Bu metodolojik tercih, daha hassas ve bütüncül bir ölçüm imkânı sunmaktadır. Ancak, genel duygu tanıma becerisi puanının tek tek duyguların beceri puanlarıyla düşük korelasyon göstermesi, her bir duygunun varyansının yeterince yansıtılamamasına yol açmış olabilir. Ayrıca, duygu tanıma görevinin güvenilirlik puanlarının düşük olması, araştırma değişkenleriyle ilişkisinin anlamsız çıkmasında etkili olmuş olabilir. Bununla birlikte, araştırma örnekleminin varyansının düşük olması ve örneklemin sağlıklı bireylerden oluşması sebebiyle tavan etkisi, duygu tanıma becerisinin ölçümünde bireyler arası farklılıkların görünür olmasını sınırlamış olabilir. Özetle, örneklem özellikleri ve ölçüm aracının özellikleri bulguların alan yazınla çelişmesinde etkili olabilir. Duygulara tek tek bakıldığında ise sadece korku tanıma becerisi ile pozitif duygu arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, pozitif duygu puanı azaldıkça korku tanıma becerisi artmaktadır. Schmid ve Mast (2010), mutlu duygudurumun üzgün yüzleri, üzgün duygudurumun ise mutlu yüzleri tanımayı

zorlaştırdığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, depresyon semptomları gösteren bireylerin, depresif olmayanlara kıyasla korkulu yüz ifadelerini daha hızlı tespit ettiği bilinmektedir (Simcock ve ark., 2020). Bu bulgu, önceki çalışmalarla paralellik göstererek pozitif duygunun azalmasının bireylerin tehdit içeren duygusal uyarılara karşı daha duyarlı olabileceğini düşündürmektedir.

4.3. Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Paralel Çoklu Aracı Rolünün Tartışılması

Algılanan anne ve baba reddinin güvenilirlik algısıyla ilişkisi incelenirken aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi ile pozitif ve negatif duygunun aracı rolü paralel çoklu aracılık analizi (Model 4) ile değerlendirilmiştir. Model anne ve baba kabul-reddi için ayrı ayrı yürütülmüştür. Ancak her iki analizden elde edilen sonuçların birbirine benzer olması nedeniyle, bulgular bütüncül bir biçimde bir arada tartışılmıştır.

Bulgular, algılanan anne ve baba reddinin güvenilirlik algısını doğrudan yordamadığını göstermiştir. Bu bulgu, alan yazında ebeveyn reddi ile kişilerarası güven arasındaki ilişkiyi gösteren bazı çalışmaların (Benn ve ark., 2005; Umemura ve Şerek, 2016) bulgularından farklılık göstermektedir. Ancak, önceki araştırmalarda kişilerarası güven genellikle özbildirim ölçekleri aracılığıyla ölçülmüştür. Örneğin, Benn ve arkadaşlarının (2005) araştırmasında, Forbes ve Roger (1999) tarafından geliştirilen Kişilerarası Güven Ölçeği (*Interpersonal Trust Questionnaire*) kullanılmıştır. Bu ölçek, bireylerin kişisel bilgilerini paylaşma isteksizliği, sosyal durumlarla başa çıkma stratejileri, sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme eğilimlerini ölçerek güvenin yanı sıra sosyal ilişkilere dair geniş bir değerlendirme sunmaktadır. Ancak özbildirim ölçekleri, bireylerin kendilik algısından etkilenebilmektedir; diğer bir deyişle, bireyler kendilerini sosyal olarak daha yetkin ve yakın ilişkiler kurabilen biri olarak raporlayabilmektedir. Ayrıca, bu tür ölçekler,

genellikle karşı tarafın sosyal bağlamda gelecekteki eylemlerine ilişkin beklentileri içerdiğinden, güvenilirlik algısından çok güvenme davranışına yönelik bilgi sağlayabilmektedir. Buna karşılık, bu araştırmada güvenilirlik algısı, yüzlerden otomatik ve hızlı bir biçimde yapılan değerlendirmelerle ölçülmüştür. Bu yöntem, bireylerin detaylı değerlendirmelerle ulaştığı çıkarımlara değil, eğilimlerine ve spontan tepkilerine dayalı sonuçlar vermektedir. Dolayısıyla, metodolojik fark, bu araştırmanın bulgularının alan yazınla uyumsuz görünmesinde önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Algılanan anne ve baba reddinin yüz uyarılarından edinilen güvenilirlik algısını doğrudan yordamaması, mevcut sınırlı alan yazına önemli bir katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu otomatik süreçte etkili olabilecek diğer faktörlerin de değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Spesifik dolaylı etkiler incelendiğinde, hatırlanan ebeveyn kabul-reddi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide yalnızca aile duygu ifade ediciliğinin anlamlı bir aracı rol oynadığı saptanmıştır. Daha açık bir deyişle, çocuklukta algılanan anne ve baba reddi arttıkça ailede duygu ifade edicilik azalmakta; bu da güvenilirlik algısının azalmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu sonuç, algılanan ebeveyn reddinin başkalarına duyulan güven üzerindeki etkisinin, aile içindeki duygu ifadeleriyle ilişkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Daha açık bir deyişle, ebeveynlerin çocuğa yönelik sıcak ve kabul edici tutumları tüm ailede duyguların ifade edilmesini desteklemekte, bu da bireylerin nötr insan yüzlerini dahi daha olumlu olarak değerlendirmeleriyle sonuçlanmaktadır. Bir ailenin duygusal iklimi, bağlanma ve ebeveynlik tarzları gibi aile içi ilişkilerin niteliğiyle kendini göstermektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveynleri tarafından kabul edildiklerini ve desteklendiklerini hisseden bireyler, duygularını ifade etmekte özgür hissetmektedir (Morris ve ark., 2007). Bu bağlamda, ebeveynler kabul edici tutumlarını duygusal ifadeleriyle gösterdikçe (Rohner, 2008), çocuklar da duygularını daha özgürce ifade etme olanağı bulmaktadır. Benzer şekilde, Ng ve Chan (2020), ebeveyn reddi ile aile duygu ifade

ediciliği arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla, ebeveyn reddinin aile duygu ifade ediciliğini yordaması alan yazınla uyumlu bir bulgudur. Bununla birlikte, bu çalışmada, aile duygu ifade ediciliğinde algılanan baba reddinin algılanan anne reddi kadar güçlü bir yordayıcı olması dikkat çekici bir bulgudur. Ailede “duygusal işlevin taşıyıcısı” ve “duygusal bekçi” rolü anneye atfedilirken (bkz. Denham ve ark., 2010), elde edilen bulgular babaların da bu süreçte kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Alan yazında ailedeki duygusal iklim, bireylerin sosyal yeterlilikleri ve kişilerarası ilişkilerinin gelişiminde etkili faktörlerden biri olarak ele alınmaktadır (Bronstein ve ark., 1993; Morris ve ark., 2007). Bununla birlikte, aile duygu ifade ediciliğinin, özellikle bireylerin başkalarının güvenilirliğine yönelik hızlı ve otomatik değerlendirmelerindeki rolünü inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma, ailedeki duygu ifade ediciliğinin güvenilirlik algısını şekillendirmekte önemli bir katkı sunabileceğini göstermektedir. Ayrıca, algılanan anne ve baba reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki etkisinin anlaşılmasında, aile içindeki duygusal iletişimin kritik bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır.

Her iki model analizinde de diğer dolaylı etkilerin anlamlı çıkmaması dikkat çekicidir. Algılanan ebeveyn reddi, aleksitimiyi, pozitif duyguyu ve negatif duyguyu anlamlı şekilde yordamaktadır. Burada hem anne hem baba reddi benzer bir katkı sağlamaktadır. Ancak aracı değişkenlerin güvenilirlik algısı üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Bu durum, aile ortamında gözlemlenen duygu ifadelerinin, algılanan ebeveyn reddinin güvenilirlik algısı üzerindeki etkisini açıklayan temel mekanizmalardan biri olduğunu düşündürmektedir.

4.4. Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma örneklemini 18-25 yaş arası üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu durum, araştırma bulgularının farklı yaş grupları ve eğitim düzeyleri açısından genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Alan yazında yaş (Cassidy ve ark., 2019, Castle ve ark., 2012) ve eğitim düzeyi (Holmberg ve Rothstein, 2017), bireylerin başkalarına duyduğu güven açısından önemli demografik özellikler olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla, ilerleyen çalışmalarda algılanan ebeveyn kabul-reddinin farklı yaş ve eğitim gruplarında güvenilirlik algısı üzerindeki etkisi araştırılabilir.

Araştırmada güvenilirlik algısı, yüz uyarıncıları aracılığıyla ölçülmüştür. Sunulan görevde, katılımcılardan, gördükleri yüze bir adres soracakları belirtilmiş ve buna göre bir güvenilirlik değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu tasarım, güven ve güvenilirlik algısı arasındaki ayrımı (Tanis ve Postmes, 2005) belirsizleştirerek ölçülen olguda potansiyel bir karışıklığa yol açmış olabilir. Gelecek çalışmalarda, aile ilişkilerini değerlendirmek için bağlanma stilleri ve aile iklimi, sosyal ilişkiler bağlamında ise sosyal destek algısı gibi değişkenler araştırma kapsamına dahil edilebilir.

Bu araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise aile duygu ifade ediciliğinin çalışmada belirlenen bir indeks ile ölçülmesidir. Sonraki çalışmalarda, ailedeki duygusal iklime yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ölçeklerin kullanılması, var olan ilişkinin daha sağlam temellendirilmesini sağlayabilir.

Bu çalışmadaki aracı değişkenlerden biri olan duygu tanıma becerisi, alan yazında çelişkili bir biçimde, diğer değişkenlerle anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, bu ölçüm katılımcıların homojen yapısı ve düşük varyans düzeyinden kaynaklanmış olabilir. Duygu tanıma becerisi, nörolojik (Whalen ve ark., 2013), sosyal (Wang ve ark., 2019), ailesel faktörlerden (Kujawa ve ark., 2014; Zheng ve ark., 2011)

etkilenebildiğinden, bu becerinin etkilerini gözlemleyebilmek için örneklemin daha yüksek varyans göstermesi gerekebilir.

4.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları

Bu araştırma, algılanan ebeveyn kabul-reddinin bireylerin güvenilirlik algısı üzerindeki etkilerinin ve bu etkide etkili olabilecek faktörlerin anlaşılması bakımından önemli katkılar sunmaktadır. Güvenilirlik algısı, bireylerin diğer insanlara yaklaşma/uzaklaşma eğilimlerini biçimlendirerek yakın ilişkilerini düzenleyen mekanizmalardan birini oluşturmaktadır. Ebeveynlerinden red algılayan ve ailelerinde duygu ifadeleri sınırlı olan bireylerin başkalarını daha güvenilmez olarak değerlendirmesi kişilerarası problem yaşama riskini arttırabilir. Bu kişilerle kişilerarası güven çalışırken aile dinamiklerinin ve duygusal iletişimlerinin incelenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir. Aile içi iletişimlerinin ele alınması, duygu ifade becerilerinin güçlendirilmesi ve aile dinamiklerinin mevcut güven ilişkilerindeki etkilerine yönelik farkındalık kazandırılması terapötik sürece dahil edilebilecek müdahaleler arasındadır.

KAYNAKLAR

- Abbruzzese, L., Magnani, N., Robertson, I. H., & Mancuso, M. (2019). Age and gender differences in emotion recognition. *Frontiers in Psychology, 10*, Article 2371. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02371>
- Acevedo-Romero, R. V., Grajeda-Montalvo, A. T., Navarro Vargas, V., Danielli Roca, J. J., Roggero Rebaza, S., Solano Guillen, Y., & Ore Sandoval, Sh. (2025). Family social climate and social skills in Peruvian students of 4th and 5th year of secondary school. *Psychological Science and Education, 30*(2), 131-142. <https://doi.org/10.17759/pse.2025300210>
- Adolphs, R. (2002). Neural systems for recognizing emotion. *Current Opinion in Neurobiology, 12*(2), 169–177. [https://doi.org/10.1016/s0959-4388\(02\)00301-x](https://doi.org/10.1016/s0959-4388(02)00301-x)
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Aksoy, M., & Çoban, G. I. (2017). Examination of alexithymia levels of nursing students in point of some variables. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2017.045>
- Akün Kaçar, E. (2025). *Gender inconsistencies in parental acceptance-rejection*. In R. P. Rohner & S. Ali (Eds.), *Global perspectives on parental acceptance and rejection: Lessons learned from IPARTheory* (pp. 163–190). Routledge.
- Alsarrani, A., Hunter, R. F., Dunne, L., & Garcia, L. (2022). Association between friendship quality and subjective wellbeing among adolescents: A systematic review. *BMC Public Health, 22*(1), 2420. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14776-4>
- Al-Smadi, M. O., Banat, S. M., & Sarhan, W. Y. (2024). Family climate and its relationship to psychological resilience among counseling students in Jordan. *International*

- Journal of Adolescence and Youth*, 29(1), 233-1819.
<https://doi.org/10.1080/02673843.2024.2331819>
- Altun, G. (2022). Age differences in facial first impressions of traits associated with trustworthiness. *The Plymouth Student Scientist*, 15(2), 524–546. <http://hdl.handle.net/10026.1/20107>
- Andreas, J. B., & Watson, M. W. (2009). Moderating effects of family environment on the association between children's aggressive beliefs and their aggression trajectories from childhood to adolescence. *Development and Psychopathology*, 21(1), 189-205.
<https://doi.org/10.1017/S0954579409000121>
- Andric, S., Maric, N. P., Knezevic, G., Mihaljevic, M., Mirjanic, T., Velthorst, E., & van Os, J. (2015). Neuroticism and facial emotion recognition in healthy adults. *Early Intervention in Psychiatry*, 10(2), 160–164. <https://doi.org/10.1111/eip.12212>
- Anokhin, A. P., Golosheykin, S., & Heath, A. C. (2010). Heritability of individual differences in cortical processing of facial affect. *Behavior Genetics*, 40(2), 178–185. <https://doi.org/10.1007/s10519-010-9337-1>
- Bagby, R. M., Taylor, G. J., & Parker, J. D. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale-II: Convergent, discriminant, and concurrent validity. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 33–40. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(94\)90005-1](https://doi.org/10.1016/0022-3999(94)90005-1)
- Bagnis, A., Colonnello, V., Russo, P. M., & Mattarozzi, K. (2024). Facial trustworthiness dampens own-gender bias in emotion recognition. *Psychological Research*, 88(2), 458–465. <https://doi.org/10.1007/s00426-023-01864-2>
- Bailey, P. E., & Leon, T. (2019). A systematic review and meta-analysis of age-related differences in trust. *Psychology and Aging*, 34(5), 674–685. <https://doi.org/10.1037/pag0000368>

- Balkis, M., & Duru, E. (2024). Gender differences in procrastination and subjective well-being: A cross-sectional study among students and non-students. *Psychological Reports*, 00332941241253588. <https://doi.org/10.1177/00332941241253588>
- Barnes-Horowitz, N. M., Metts, A., Rosenfield, D., Yarrington, J. S., Treanor, M., Echiverri-Cohen, A., Ritz, T., Meuret, A. E., & Craske, M. G. (2024). Changes in positive and negative affect in psychotherapy for depression and anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 92(4), 249–259. <https://doi.org/10.1037/ccp0000865>
- Bartosik, B., Wojcik, G. M., Brzezicka, A., & Kawiak, A. (2021). Are you able to trust me? Analysis of the relationships between personality traits and the assessment of attractiveness and trust. *Frontiers in Human Neuroscience*, 15, 685530. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2021.685530>
- Batıgün, A. D., & Büyükşahin, A. (2008). *Aleksitimi: Psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11, 105-114.
- Benn, L., Harvey, J. E., Gilbert, P., & Irons, C. (2005). Social rank, interpersonal trust and recall of parental rearing in relation to homesickness. *Personality and Individual Differences*, 38(8), 1813–1822. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.010>
- Ben-Ner, A., & Halldorsson, F. (2010). Trusting and trustworthiness: What are they, how to measure them, and what affects them. *Journal of Economic Psychology*, 31, 64–79. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2009.10.001>
- Berg, J., Dickhaut, J., & McCabe, K. (1995). Trust, reciprocity, and social history. *Games and Economic Behavior*, 10(1), 122-142. <https://doi.org/10.1006/game.1995.1027>
- Blair, R. J. (2003). Facial expressions, their communicatory functions and neuro-cognitive substrates. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 358(1431), 561–572. <https://doi.org/10.1098/rstb.2002.1220>

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664–678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Bradburn, N. M., & Caplovitz, D. (1965). *Reports on happiness: A pilot study of behavior related to mental health*. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.
- Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Aldine.
- Brewer, R., Collins, F., Cook, R., & Bird, G. (2015). Atypical trait inferences from facial cues in alexithymia. *Emotion*, 15(5), 637–643. <https://doi.org/10.1037/emo0000066>
- Bronstein, P., Fitzgerald, M., Briones, M., Pieniadz, J., & D'Ari, A. (1993). Family emotional expressiveness as a predictor of early adolescent social and psychological adjustment. *The Journal of Early Adolescence*, 13(4), 448–471. <https://doi.org/10.1177/0272431693013004006>
- Brown, S., Fite, P. J., Stone, K., & Bortolato, M. (2016). Accounting for the associations between child maltreatment and internalizing problems: The role of alexithymia. *Child Abuse & Neglect*, 52, 20–28. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.008>
- Buchan, N. R., Croson, R. T. A., & Solnick, S. (2008). Trust and gender: An examination of behavior and beliefs in the investment game. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 68(3-4), 466–476. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2007.10.006>
- Burley, D. T., Hobson, C. W., Adegboye, D., Shelton, K. H., & van Goozen, S. H. M. (2022). Negative parental emotional environment increases the association between childhood behavioral problems and impaired recognition of negative facial

- expressions. *Development and Psychopathology*, 34(3), 936–945. <https://doi.org/10.1017/S0954579420002072>
- Butt, M. M., Melendez-Rhodes, T., & Rohner, R. P. (2025). Memories of parental rejection in childhood and current psychological maladjustment predict men's problems recognising facial expressions of emotion. *International Journal of Psychology*, 60(2), e70024. <https://doi.org/10.1002/ijop.70024>
- Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Calvo, M. G., Krumhuber, E. G., & Fernández-Martín, A. (2018). Visual attention mechanisms in happiness versus trustworthiness processing of facial expressions. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 72(4), 729–741. <https://doi.org/10.1177/1747021818763747>
- Camras, L. A., Ribordy, S., Hill, J., Martino, S., Spaccarelli, S., & Stefani, R. (1988). Recognition and posing of emotional expressions by abused children and their mothers. *Developmental Psychology*, 24(6), 776–781. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.6.776>
- Capraro, V., Giardini, F., Vilone, D., & Paolucci, M. (2016). Partner selection supported by opaque reputation promotes cooperative behavior. *Judgment and Decision Making*, 11(6), 589–600. <https://doi.org/10.1017/S1930297500004800>
- Carstensen, L. L., Isaacowitz, D. M., & Charles, S. T. (1999). Taking time seriously: A theory of socioemotional selectivity. *American Psychologist*, 54(3), 165-181. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.3.165>
- Carstensen, L. L., Turan, B., Scheibe, S., Ram, N., Ersner-Hershfield, H., Samanez-Larkin, G. R., Brooks, K. P., & Nesselroade, J. R. (2011). Emotional experience improves

- with age: Evidence based on over 10 years of experience sampling. *Psychology and aging*, 26(1), 21–33. <https://doi.org/10.1037/a0021285>
- Cassidy, J., Parke, R. D., Butkovsky, L., & Braungart, J. M. (1992). Family-peer connections: The roles of emotional expressiveness within the family and children's understanding of emotions. *Child Development*, 63(3), 603–618. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01649.x>
- Cassidy, B. S., Boucher, K. L., Lanie, S. T., & Krendl, A. C. (2019). Age effects on trustworthiness activation and trust biases in face perception. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 74(1), 87–92. <https://doi.org/10.1093/geronb/gby062>
- Castle, E., Eisenberger, N. I., Seeman, T. E., Moons, W. G., Boggero, I. A., Grinblatt, M. S., & Taylor, S. E. (2012). Neural and behavioral bases of age differences in perceptions of trust. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109(51), 20848–20852. <https://doi.org/10.1073/pnas.1218518109>
- Castro, V. L., Halberstadt, A. G., Lozada, F. T., & Craig, A. B. (2015). Parents' emotion-related beliefs, behaviors, and skills predict children's recognition of emotion. *Infant and Child Development*, 24(1), 1–22. <https://doi.org/10.1002/icd.1868>
- Cerqueira, A. ve Almeida, T. C. (2023). Adverse childhood experiences: Relationship with empathy and alexithymia. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 16(3), 559–568. <https://doi.org/10.1007/s40653-023-00520-6>
- Chaplin, T. M., & Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 139(4), 735-765. <https://doi.org/10.1037/a0030737>
- Chen, Z. W., Li, Y. N., Wang, K. X., Qi, Y., & Liu, X. (2022). The effect of trustor age and trustee age on trustworthiness judgments: An event-related potential

study. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 14, 815482. <https://doi.org/10.3389/fnagi.2022.815482>

- Chen, Y., & Feeley, T. H. (2014). Social support, social strain, loneliness, and well-being among older adults: An analysis of the Health and Retirement Study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(2), 141–161. <https://doi.org/10.1177/0265407513488728>
- Clark, L. A., & Watson, D. (1991). Tripartite model of anxiety and depression: Psychometric evidence and taxonomic implications. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(3), 316–336. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.100.3.316>
- Clark, T. R., & Phares, V. (2004). Feelings in the family: Interparental conflict, anger, and expressiveness in families with older adolescents. *The Family Journal*, 12(2), 129–138. <https://doi.org/10.1177/1066480703261961>
- Collishaw, S., Pickles, A., Messer, J., Rutter, M., Shearer, C., & Maughan, B. (2007). Resilience to adult psychopathology following childhood maltreatment: Evidence from a community sample. *Child Abuse & Neglect*, 31(3), 211–229. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.02.004>
- Conway, C. A., Jones, B. C., DeBruine, L. M., & Little, A. C. (2008). Evidence for adaptive design in human gaze preference. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 275(1630), 63–69. <https://doi.org/10.1098/rspb.2007.1073>
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Davidson, E. J., Taylor, C. T., Ayers, C. R., Quach, N. E., Tu, X. M., & Lee, E. E. (2022). The relationship between loneliness and positive affect in older adults. *The American Journal of Geriatric Psychiatry: Official Journal of the American*

Association for Geriatric Psychiatry, 30(6), 678–685.

<https://doi.org/10.1016/j.jagp.2021.11.002>

- Dedeler, M., Akün, E., & Durak Batıgün, A. (2017). Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form’un uyarlama çalışması. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(3), 181–193. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300302>
- Delgado, E., Serna, C., Martínez, I., & Cruise, E. (2022). Parental attachment and peer relationships in adolescence: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1064. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031064>
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. M. (2010). Gender differences in the socialization of preschoolers’ emotional competence. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2010(128), 29–49. <https://doi.org/10.1002/cd.267>
- Dereboy, İ. F. (1990). Aleksitimi: Bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1(3), 157–165.
- Derks, J., Lee, N. C., & Krabbendam, L. (2014). Adolescent trust and trustworthiness: Role of gender and social value orientation. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1379–1386. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.09.014>
- de Zwaan, M., Bach, M., Mitchell, J. E., Ackard, D., Specker, S. M., Pyle, R. L., & Pakesch, G. (1995). Alexithymia, obesity, and binge eating disorder. *International Journal of Eating Disorders*, 17(2), 135–140. [https://doi.org/10.1002/1098-108X\(199503\)17:2<135::AID-EAT2260170205>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/1098-108X(199503)17:2<135::AID-EAT2260170205>3.0.CO;2-7)
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31, 103–157. <https://doi.org/10.1007/BF01207052>

- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Diener, E., Scollon, C. N., & Lucas, R. E. (2003). The evolving concept of subjective well-being: The multifaceted nature of happiness. In J. F. Helliwell, R. Layard, & J. Sachs (Eds.), *Advances in cell aging and gerontology* (Vol. 15, pp. 187–219). https://doi.org/10.1007/978-90-481-2354-4_4
- Diener, E., & Ryan, K. (2009). Subjective well-Being: A general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391-406. <https://doi.org/10.1177/008124630903900402>
- Dittrich, M. (2015). Gender differences in trust and reciprocity: Evidence from a large-scale experiment with heterogeneous subjects. *Applied Economics*, 47(36), 3825-3838. <https://doi.org/10.1080/00036846.2015.1019036>
- Dmitrieva, J., & Espel, E. V. (2023). The role of paternal and maternal warmth and hostility on daughter's psychosocial outcomes: The insidious effects of father warmth combined with high paternal hostility. *Frontiers in Psychology*, 14, 930371. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.930371>
- Dreber, A., & Johannesson, M. (2008). Gender differences in deception. *Economics Letters*, 99, 197–199. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2007.06.027>
- Dunn, J. R., & Schweitzer, M. E. (2005). Feeling and believing: The influence of emotion on trust. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(5), 736-748. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.5.736>
- Dunsmore, J. C., & Halberstadt, A. G. (1997). How does family emotional expressiveness affect children's schemas? *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1997(77), 45–68. <https://doi.org/10.1002/cd.23219977704>

- Dunsmore, J. C., Her, P., Halberstadt, A. G., & Perez-Rivera, M. B. (2009). Parents' beliefs about emotions and children's recognition of parents' emotions. *Journal of Nonverbal Behavior, 33*(2), 121–140. <https://doi.org/10.1007/s10919-008-0066-6>
- Dzhelyova, M., Perrett, D. I., & Jentsch, I. (2012). Temporal dynamics of trustworthiness perception. *Brain Research, 1435*, 81-90. <https://doi.org/10.1016/j.brainres.2011.11.043>
- Eckel, C. C., & Wilson, R. K. (2003). Conditional trust: Sex, race and facial expressions in a trust game. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 100*(19), 11006–11010. <https://doi.org/10.1073/pnas.1634837100>
- Eggleston, A., Tsantani, M., Over, H., & Cook, R. (2022). Preferential looking studies of trustworthiness detection confound structural and expressive cues to facial trustworthiness. *Scientific Reports, 12*, 17709. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-21586-6>
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry, 9*(4), 241–273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Ekman, P. (1993). Facial expression and emotion. *American Psychologist, 48*(4), 384–392. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.48.4.384>
- Elmer, T., Boda, Z., & Stadtfeld, C. (2017). The co-evolution of emotional well-being with weak and strong friendship ties. *Network Science, 5*(3), 278-307. <https://doi.org/10.1017/nws.2017.20>
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Evans, A. M., & Krueger, J. I. (2011). Elements of trust: Risk and perspective-taking. *Journal of Experimental Social Psychology, 47*(1), 171–177. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.08.007>

- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). Sage.
- Forbes, A., & Roger, D. (1999). Stress, social support and fear of disclosure. *British Journal of Health Psychology*, 4, 165–179.
- Friedl, A., Ponderfer, A., & Schmidt, U. (2020). Gender differences in social risk taking. *Journal of Economic Psychology*, 77, 102182. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2019.06.005>
- Frijda, N. H. (1994). Emotions are functional, most of the time. In P. Ekman & R. J. Davidson (Eds.), *The nature of emotion: Fundamental questions* (pp. 112–122). Oxford University Press.
- Galinsky, D. F., Erol, E., Atanasova, K., Bohus, M., Krause-Utz, A., & Lis, S. (2020). Do I trust you when you smile? Effects of sex and emotional expression on facial trustworthiness appraisal. *PLoS ONE*, 15(12), e0243230. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243230>
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-26.
- Givertz, M., Wozidlo, A., Segrin, C., & Knutson, K. (2013). Direct and indirect effects of attachment orientation on relationship quality and loneliness in married couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(8), 1096–1120. <https://doi.org/10.1177/0265407513482445>
- Goeleven, E., De Raedt, R., Leyman, L., & Verschuere, B. (2008). The Karolinska Directed Emotional Faces: A validation study. *Cognition and Emotion*, 22(6), 1094–1118. <https://doi.org/10.1080/02699930701626582>
- González-Gualda, L. M., Vicente-Querol, M. A., García, A. S., Molina, J. P., Latorre, J. M., Fernández-Sotos, P., & Fernández-Caballero, A. (2024). An exploratory study of the effect of age and gender on face scanning during affect recognition in immersive

virtual reality. *Scientific Reports*, 14(1), 5553. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-55774-3>

- Grainger, S. A., Henry, J. D., Phillips, L. H., Vanman, E. J., & Allen, R. (2017). Age deficits in facial affect recognition: The influence of dynamic cues. *The Journals of Gerontology: Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 72(4), 622–632. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbv100>
- Green, J. G., McLaughlin, K. A., Berglund, P. A., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., & Kessler, R. C. (2010). Childhood adversities and adult psychiatric disorders in the National Comorbidity Survey Replication I: Associations with first onset of DSM-IV disorders. *Archives of General Psychiatry*, 67(2), 113–123. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2009.186>
- Grossmann, T. (2015). The development of social brain functions in infancy. *Psychological Bulletin*, 141(6), 1266–1299. <https://doi.org/10.1037/bul0000002>
- Grühn, D., Lumley, M. A., Diehl, M., & Labouvie-Vief, G. (2013). Time-based indicators of emotional complexity: Interrelations and correlates. *Emotion*, 13(2), 226–237. <https://doi.org/10.1037/a0030363>
- Grynberg, D., Chang, B., Corneille, O., Muraige, P., Vermeulen, N., Berthoz, S., & Luminet, O. (2012). Alexithymia and the processing of emotional facial expressions (EFEs): Systematic review, unanswered questions and further perspectives. *PLoS ONE*, 7(8), e42429. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0042429>
- Guttman, H., & Laporte, L. (2002). Alexithymia, empathy, and psychological symptoms in a family context. *Comprehensive Psychiatry*, 43(6), 448–455. <https://doi.org/10.1053/comp.2002.35905>

- Haktanır, Z., & Çoklar, I. (2023). Algılanan ebeveyn reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolü. *Studies in Psychology*, 43(1), 59–92. <https://doi.org/10.26650/SP2022-937968>
- Halberstadt, A. G. (1986). Family socialization of emotional expression and nonverbal communication styles and skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(4), 827–836. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.4.827>
- Halberstadt, A. G., & Eaton, K. L. (2002). A meta-analysis of family expressiveness and children's emotion expressiveness and understanding. *Marriage & Family Review*, 34(1-2), 35-62. https://doi.org/10.1300/J002v34n01_03
- Hastings, M. E., Tangney, J. P., & Stuewig, J. (2008). Psychopathy and identification of facial expressions of emotion. *Personality and Individual Differences*, 44(7), 1474–1483. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.01.004>
- Hatami, Z., Hasani, F., Kochakentzar, R., & Golshani, F. (2021). A study of alexithymia and parental behavior to eating attitude of adolescent girls associated with mediating role of body checking behaviors. *Journal of Health Sciences & Surveillance System*, 9(1), 32–38. <https://doi.org/10.30476/jhsss.2020.87665.1119>
- Hay, E. L., & Diehl, M. (2011). Emotion complexity and emotion regulation across adulthood. *European Journal of Ageing*, 8(3), 157-168. <https://doi.org/10.1007/s10433-011-0191-7>
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. The Guilford Press.
- Hess, U., Adams, R. B., Jr., Grammer, K., & Kleck, R. E. (2009). Face gender and emotion expression: Are angry women more like men? *Journal of Vision*, 9(12), 1–8. <https://doi.org/10.1167/9.12.19>

- Hesse, C., & Floyd, K. (2008). Affectionate experience mediates the effects of alexithymia on mental health and interpersonal relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 25*(5), 793–810. <https://doi.org/10.1177/0265407508096696>
- Holmberg, S., & Rothstein, B. (2017). Trusting other people. *Journal of Public Affairs, 17*, 1–8. <https://doi.org/10.1002/pa.1645>
- Huang, C., Yuan, Q., Shi, S., Ge, M., Sheng, X., Yang, M., Zhang, L., Wang, L., Zhang, K., & Zhou, X. (2022). Associations between alexithymia, parental rearing styles, and frequency of drug use in male methamphetamine dependence patients. *BMC Psychiatry, 22*(1), 276. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-03897-0>
- Ickes, W., Dugosh, J. W., Simpson, J. A., & Wilson, C. L. (2003). Suspicious minds: The motive to acquire relationship-threatening information. *Personal Relationships, 10*(2), 131–148. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00042>
- Ildiz, G. I., & Ayhan, A. B. (2022). A study of predictive role of parental acceptance rejection perceived by children on secure attachment level. *Current Psychology, 41*, 3741–3750. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00897-9>
- Kafetsios, K., Hess, U., Alonso-Arbiol, I., Schütz, A., Gruda, D., Campbell, K., Chen, B. B., Dostal, D., Held, M. J., Hypsova, P., Kamble, S., Kimura, T., Kirchner-Häusler, A., Kyvelea, M., Livi, S., Mandal, E., Ochnik, D., Papageorgakopoulos, N., Seitzl, M., Sakman, E., ... Uskul, A. K. (2025). Higher social class is associated with higher contextualized emotion recognition accuracy across cultures. *PLOS ONE, 20*(5), e0323552. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0323552>
- Kahya, Y., & Akbaş, D. (2025). Parental rejection as a developmental vulnerability factor for mood symptoms in young adulthood. *Journal of Child and Family Studies, 34*(2), 543-559. <https://doi.org/10.1007/s10826-025-03008-z>

- Keltner, D., & Haidt, J. (1999). Social functions of emotions at four levels of analysis. *Cognition and Emotion*, *13*(4), 505–521. <https://doi.org/10.1080/026999399379168>
- Kench, S., & Irwin, H. J. (2000). Alexithymia and childhood family environment. *Journal of Clinical Psychology*, *56*(6), 737–745. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(200006\)56:6<737::AID-JCLP4>3.0.CO;2-U](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(200006)56:6<737::AID-JCLP4>3.0.CO;2-U)
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, *16*(2), 103–115. <https://doi.org/10.1177/1088868311418986>
- Klein, D. N., & Kotov, R. (2016). Course of depression in a 10-year prospective study: Evidence for qualitatively distinct subgroups. *Journal of Abnormal Psychology*, *125*(3), 337–348. <https://doi.org/10.1037/abn0000147>
- Kramer, R. M. (1999). Trust and distrust in organizations: Emerging perspectives, enduring questions. *Annual Review of Psychology*, *50*, 569–598. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.50.1.569>
- Kramer, R. M., & Carnevale, P. J. (2001). Trust and intergroup negotiations. In R. Brown & S. L. Gaertner (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* (pp. 431–450). Blackwell.
- Kujawa, A., Dougherty, L., Durbin, C. E., Laptook, R., Torpey, D., & Klein, D. N. (2014). Emotion recognition in preschool children: Associations with maternal depression and early parenting. *Development and Psychopathology*, *26*(1), 159–170. <https://doi.org/10.1017/S0954579413000928>

- Kurock, R., Gruchel, N., Bonanati, S., & Buhl, H. M. (2022). Family climate and social adaptation of adolescents in community samples: A systematic review. *Adolescent Research Review*, 7(4), 551-563. <https://doi.org/10.1007/s40894-022-00189-2>
- Kyranides, M. N., Christofides, D., & Çetin, M. (2022). Difficulties in facial emotion recognition: Taking psychopathic and alexithymic traits into account. *BMC Psychology*, 10, 239. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00946-x>
- Lee, M. T. Y., Wong, B. P., Chow, B. W.-Y., & McBride-Chang, C. (2006). Predictors of suicide ideation and depression in Hong Kong adolescents: Perceptions of academic and family climates. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 36(1), 82–96. <https://doi.org/10.1521/suli.2006.36.1.82>
- Leppänen, J. M., & Hietanen, J. K. (2001). Emotion recognition and social adjustment in school-aged girls and boys. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42(5), 429–435. <https://doi.org/10.1111/1467-9450.00255>
- Levant, R. F. (1995). Toward the reconstruction of masculinity. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A new psychology of men* (pp. 229–251). Basic Books/Hachette Book Group.
- Levant, R. F., Hall, R. J., Williams, C. M., & Hasan, N. T. (2009). Gender differences in alexithymia. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(3), 190-203. <https://doi.org/10.1037/a0015652>
- Lewicki, R. J., & Bunker, B. B. (1995). Trust in relationships: A model of trust development and decline. In B. B. Bunker & J. Z. Rubin (Eds.), *Conflict, cooperation, and justice: Essays inspired by the work of Morton Deutsch* (pp. 133–173). Jossey-Bass.

- Lewicki, R. J., & Bunker, B. B. (1996). Developing and maintaining trust in work relationships. In R. M. Kramer & T. R. Tyler (Eds.), *Trust in organizations: Frontiers of theory and research* (pp. 114–139). Sage.
- Li, Q., Li, Z., Zhang, W., Wang, Y., & Heyman, G. D. (2021). Cross-Sectional and longitudinal associations among children's interpersonal trust, reputation for trustworthiness, and relationship closeness. *Frontiers in Psychology, 12*, 634540. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.634540>
- Li, Y., Chen, Z., Liu, X., & Qi, Y. (2022). Perceiving the facial trustworthiness: Facial age, emotional expression, and attractiveness. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology, 75*(5), 818–829. <https://doi.org/10.1177/17470218211047176>
- Liu, Y., Fei, L., Sun, X., Wei, C., Luo, F., Li, Z., Shen, L., Xue, G., & Lin, X. (2018). Parental rearing behaviors and adolescent's social trust: Roles of adolescent self-esteem and class justice climate. *Journal of Child and Family Studies, 27*(5), 1415–1427. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-1010-3>
- Lone, A., & Albotuaiba, A. O. (2022). Personality traits and family environment: Antecedents of child aggression. *Brain Sciences, 12*(11), 1586. <https://doi.org/10.3390/brainsci12111586>
- Lopez, F. G., & Brennan, K. A. (2000). Dynamic processes underlying adult attachment organization: Toward an attachment theoretical perspective on the healthy and effective self. *Journal of Counseling Psychology, 47*(3), 283–300. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.3.283>
- Lount, R. B., Jr. (2010). The impact of positive mood on trust in interpersonal and intergroup interactions. *Journal of Personality and Social Psychology, 98*(3), 420–433. <https://doi.org/10.1037/a0017344>

- Luebke, A. M., & Bell, D. J. (2014). Positive and negative family emotional climate differentially predict youth anxiety and depression via distinct affective pathways. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *42*(6), 897-911. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9838-5>
- Lundqvist, D., Flykt, A., & Öhman, A. (1998). *The Karolinska Directed Emotional Faces (KDEF)* [CD-ROM]. Department of Clinical Neuroscience, Psychology Section, Karolinska Institutet. ISBN 91-630-7164-9.
- Luyten, P., Campbell, C., Allison, E., & Fonagy, P. (2020). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual Review of Clinical Psychology*, *16*, 297–325. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-071919-015355>
- Lyusin, D., & Ovsyannikova, V. (2016). Measuring two aspects of emotion recognition ability: Accuracy vs. sensitivity. *Learning and Individual Differences*, *52*, 129-136. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2015.04.010>
- Mahalanobis, P. C. (1936). On the generalized distance in statistics. *Proceedings of the National Institute of Sciences of India*, *2*(1), 49–55.
- Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre, M. V. (2019). Parents or peers? Predictors of prosocial behavior and aggression: A longitudinal study. *Frontiers in Psychology*, *10*, 2379. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02379>
- Mattarozzi, K., Todorov, A., Marzocchi, M., Vicari, A., & Russo, P. M. (2015). Effects of gender and personality on first impression. *PLoS ONE*, *10*(9), e0135529. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0135529>
- Mattila, A. K., Salminen, J. K., Nummi, T., & Joukamaa, M. (2006). Age is strongly associated with alexithymia in the general population. *Journal of Psychosomatic Research*, *61*(5), 629-635. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2006.04.013>

- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators* (pp. 3–31). New York, NY: Basic Books.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20, 709–734. <https://doi.org/10.2307/258792>
- McDonald, P. W., & Prkachin, K. M. (1990). The expression and perception of facial emotion in alexithymia: A pilot study. *Psychosomatic Medicine*, 52(2), 199–210. <https://doi.org/10.1097/00006842-199003000-00007>
- Mendia, J., Zumeta, L. N., Cusi, O., Pascual, A., Alonso-Arbiol, I., Díaz, V., & Páez, D. (2024). Gender differences in alexithymia: Insights from an updated meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 227, Article 112710. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2024.112710>
- Mendo-Lázaro, S., León-del-Barco, B., Polo-del-Río, M.-I., Yuste-Tosina, R., & López-Ramos, V.-M. (2019). The role of parental acceptance–rejection in emotional instability during adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(7), 1194. <https://doi.org/10.3390/ijerph16071194>
- Meyerson, D., Weick, K. E., & Kramer, R. M. (1996). Swift trust and temporary groups. In R. M. Kramer & T. R. Tyler (Eds.), *Trust in organizations: Frontiers of theory and research* (pp. 166–195). Sage.
- Mikulincer, M. (1998). Attachment working models and the sense of trust: An exploration of interaction goals and affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1209–1224. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1209>

- Mislin, A., Williams, L. V., & Shaughnessy, B. A. (2015). Motivating trust: Can mood and incentives increase interpersonal trust? *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, *58*, 11-19. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2015.06.001>
- Montagne, B., Kessels, R. P. C., Frigerio, E., de Haan, E. H. F., & Perrett, D. I. (2005). Sex differences in the perception of affective facial expressions: Do men really lack emotional sensitivity? *Cognitive Processing*, *6*(3), 136–141. <https://doi.org/10.1007/s10339-005-0050-6>
- Moriguchi, Y., Maeda, M., Igarashi, T., Ishikawa, T., Shoji, M., Kubo, C., & Komaki, G. (2007). Age and gender effect on alexithymia in large, Japanese community and clinical samples: A cross-validation study of the Toronto Alexithymia Scale (TAS-20). *BioPsychoSocial Medicine*, *1*(1), 7. <https://doi.org/10.1186/1751-0759-1-7>
- Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S., & Houlberg, B. J. (2017). The impact of parenting on emotion regulation during childhood and adolescence. *Child Development Perspectives*, *11*(4), 233-238. <https://doi.org/10.1111/cdep.12238>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, *16*(2), 361-388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Motan, İ., & Gençöz, T. (2007). Aleksitimi boyutlarının depresyon ve anksiyete belirtileri ile ilişkileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *18*(4), 333–343.
- Müller, J., & Schwier, C. (2020). Big five personality factors in the trust game. *Journal of Business Economics*, *90*, 37–55. <https://doi.org/10.1007/s11573-019-00928-3>
- Näätänen, P., Ryyänen, A., & Keltikangas-Järvinen, L. (1999). The influence of alexithymic characteristics on the self-perception and facial expression of a physiological stress state. *Psychotherapy and Psychosomatics*, *68*(5), 252–262. <https://doi.org/10.1159/000012341>

- Nelson, C. A. (1987). The recognition of facial expressions in the first two years of life: Mechanisms of development. *Child Development*, *58*(4), 889–909.
- Ng, C. S. M., & Chan, V. C. W. (2020). Prevalence and associated factors of alexithymia among Chinese adolescents in Hong Kong. *Psychiatry Research*, *290*, 113126. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113126>
- Niu, J., Jin, C., & Meng, L. (2023). The structural relations of self-control, empathy, interpersonal trust, friendship quality, and mental well-being among adolescents: A cross-national comparative study in China and Canada. *Humanities and Social Sciences Communications*, *10*(1), 1–11.
- Nowak, A., Biesaga, M., & Ziembowicz, K. (2023). Subjective consistency increases trust. *Scientific Reports*, *13*, 5657. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-32034-4>
- Ogbaselase, F. A., Mancini, K. J., & Luebbe, A. M. (2022). Indirect effect of family climate on adolescent depression through emotion regulatory processes. *Emotion*, *22*(5), 1017–1029. <https://doi.org/10.1037/emo0000899>
- Oosterhof, N. N., & Todorov, A. (2008). The functional basis of face evaluation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *105*, 11087–11092.
- Oosterhof, N. N., & Todorov, A. (2009). Shared perceptual basis of emotional expressions and trustworthiness impressions from faces. *Emotion*, *9*(1), 128–133. <https://doi.org/10.1037/a0014520>
- Oskarsson, S., Dawes, C., Johannesson, M., & Magnusson, P. K. (2012). The genetic origins of the relationship between psychological traits and social trust. *Twin Research and Human Genetics*, *15*(1), 21–33. <https://doi.org/10.1375/twin.15.1.21>
- Parker, J. D., Taylor, G. J., & Bagby, R. M. (1993). Alexithymia and the recognition of facial expressions of emotion. *Psychotherapy and Psychosomatics*, *59*(3–4), 197–202. <https://doi.org/10.1159/000288664>

- Pehlivanoglu, D., Lin, T., Lighthall, N. R., Heemskerk, A., Harber, A., Wilson, R. C., Turner, G. R., Spreng, R. N., & Ebner, N. C. (2023). Facial trustworthiness perception across the adult life span. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 78(3), 434–444. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbac166>
- Peláez-Fernández, M. A., Mérida-López, S., Yudes, C., & Extremera, N. (2024). How can the social family climate contribute to emotional intelligence in preventing suicidal ideation and promoting life satisfaction among adolescents? *Applied Research in Quality of Life*, 19(5), 2915-2932. <https://doi.org/10.1007/s11482-024-10354-5>
- Peng, Y., & Huang, J. (2023). The effects of family functioning on alexithymia among adolescents: The roles of friendship quality and school connectedness. *Current Psychology*, 43, 12380–12387. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05357-8>
- Phillips, T. M. (2012). The influence of family structure vs. family climate on adolescent well-being. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 29(2), 103-110. <https://doi.org/10.1007/s10560-012-0254-4>
- Pollak, S. D., Cicchetti, D., Hornung, K., & Reed, A. (2000). Recognizing emotion in faces: Developmental effects of child abuse and neglect. *Developmental Psychology*, 36(5), 679–688. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.5.679>
- Pollak, S. D., & Sinha, P. (2002). Effects of early experience on children's recognition of facial displays of emotion. *Developmental Psychology*, 38(5), 784–791. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.38.5.784>
- Pollak, S. D., Messner, M., Kistler, D. J., & Cohn, J. F. (2009). Development of perceptual expertise in emotion recognition. *Cognition*, 110(2), 242–247. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2008.10.010>

- Pries, L. K., Klingenberg, B., Menne-Lothmann, C., Decoster, J., van Winkel, R., Collip, D., Delespaul, P., De Hert, M., Derom, C., Thiery, E., Jacobs, N., Wichers, M., Cinar, O., Lin, B. D., Luykx, J. J., Rutten, B. P. F., van Os, J., & Guloksuz, S. (2020). Polygenic liability for schizophrenia and childhood adversity influences daily-life emotion dysregulation and psychosis proneness. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *141*(5), 465–475. <https://doi.org/10.1111/acps.13158>
- Priest, J. B., & Woods, S. B. (2015). The role of close relationships in the mental and physical health of Latino Americans. *Family Relations*, *64*(2), 319-331. <https://doi.org/10.1111/fare.12110>
- Prkachin, G. C., Casey, C., & Prkachin, K. M. (2009). Alexithymia and perception of facial expressions of emotion. *Personality and Individual Differences*, *46*, 412–417. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.010>
- Procházka, R., & Lečbych, M. (2018). Problems in specifying alexithymia: A review of the empirical literature. *Journal of Interdisciplinary Research*, *8*(2), 198–203.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Chang, L., Deater-Deckard, K., Giunta, L. D., Gurdal, S., Dodge, K. A., Malone, P. S., Oburu, P. O., Pastorelli, C., Skinner, A. T., Sorbring, E., Tapanya, S., Tirado, L. M. U., Zelli, A., Alampay, L. P., Al-Hassan, S. M., Bacchini, D., & Bombi, A. S. (2012). Agreement in mother and father acceptance-rejection, warmth, and hostility/rejection/neglect of children across nine countries. *Cross-Cultural Research*, *46*(3), 191–223. <https://doi.org/10.1177/1069397112440931>
- Quinton, S., & Wagner, H. (2005). Alexithymia, ambivalence over emotional expression, and eating attitudes. *Personality and Individual Differences*, *38*, 1163–1173. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.07.013>

- Ready, R. E., Vaidya, J. G., Watson, D., Latzman, R. D., Koffel, E. A., & Clark, L. A. (2011). Age-group differences in facets of positive and negative affect. *Aging & Mental Health, 15*(6), 784-795. <https://doi.org/10.1080/13607863.2011.562184>
- Righetti, F., & Finkenauer, C. (2011). If you are able to control yourself, I will trust you: The role of perceived self-control in interpersonal trust. *Journal of Personality and Social Psychology, 100*(5), 874–886. <https://doi.org/10.1037/a0021827>
- Robinson, S. L. (1996). Trust and breach of the psychological contract. *Administrative Science Quarterly, 41*(4), 574–599. <https://doi.org/10.2307/2393868>
- Rogers, A. A., Updegraff, K. A., Iida, M., Dishion, T. J., Doane, L. D., Corbin, W. C., Van Lenten, S. A., & Ha, T. (2018). Trajectories of positive and negative affect across the transition to college: The role of daily interactions with parents and friends. *Developmental Psychology, 54*(11), 2181–2192. <https://doi.org/10.1037/dev0000598>
- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: A worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist, 59*(8), 830–840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2005). *Parental acceptance–rejection questionnaire (PARQ): Test manual*. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. Storrs, CT: Rohner Research Publications.

- Rohner, R. P. (2021). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance–rejection: Theory, methods, cross–cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299–334. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.299>
- Rotter, J. B. (1967). A new scale for the measurement of interpersonal trust. *Journal of Personality*, 35(4), 651–665. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1967.tb01454.x>
- Rousseau, D. M., Sitkin, S. B., Burt, R. S., & Camerer, C. (1998). Not so different after all: A cross-discipline view of trust. *Academy of Management Review*, 23(3), 393–404. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00517>
- Saraçaydın, F. G. (2015). *The effect of intranasal oxytocin on pupil dilation during trustworthiness evaluation and facial expression recognition tasks* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi).
- Sarıtaş, D. (2007). *The effects of maternal acceptance-rejection on psychological distress of adolescents: The mediator roles of early maladaptive schemas*. (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi).
- Schmid, I., Witkower, Z., Götz, F. M., & Stieger, S. (2022). Registered report: Social face evaluation: Ethnicity-specific differences in the judgement of trustworthiness of faces and facial parts. *Scientific Reports*, 12, 18311. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-22709-9>
- Schmid, P. C., & Mast, M. S. (2010). Mood effects on emotion recognition. *Motivation and Emotion*, 34(3), 288–292. <https://doi.org/10.1007/s11031-010-9170-0>
- Schmitz, S. E., Niedtfeld, I., Lane, S. P., Seitz, K. I., & Hepp, J. (2023). Negative affect provides a context for increased distrust in the daily lives of individuals with a

- history of childhood maltreatment. *Journal of Traumatic Stress*, 36(4), 808-819.
<https://doi.org/10.1002/jts.22951>
- Schrodt, P. (2009). Family strength and satisfaction as functions of family communication environments. *Communication Quarterly*, 57(2), 171-186.
<https://doi.org/10.1080/01463370902881650>
- Schultz, D., Izard, C. E., & Ackerman, B. P. (2000). Children's anger attribution bias: Relations to family environment and social adjustment. *Social Development*, 9(3), 284–301. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00126>
- Schwartz, G. E., & Kline, J. P. (1995). Repression, emotional disclosure, and health: Theoretical, empirical, and clinical considerations. In J. W. Pennebaker (Ed.), *Emotion, disclosure, & health* (pp. 177–193). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10182-008>
- Secor, S. P., Limke-McLean, A., & Wright, R. W. (2017). Whose support matters? Support of friends (but not family) may predict affect and wellbeing of adults faced with negative life events. *Journal of Relationships Research*, 8, e10. <https://doi.org/10.1017/jrr.2017.10>
- Shekhawat, K., Goyal, A., Gupta, R. K., & Mishra, S. (2023). *Family Dynamics and its Relationship with Trust and Emotion Regulation Strategies in Young Indian Adults*. 79.
- Sheppard, B. H., & Tuchinsky, M. (1996). Micro-OB and network organization. In R. M. Kramer & T. R. Tyler (Eds.), *Trust in organizations: Frontiers of theory and research* (pp. 140–165). Sage.
- Sifneos, P. E. (1973). The prevalence of “alexithymic” characteristics in psychosomatic patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 22(2–6), 255–262. <https://www.jstor.org/stable/45114148>

- Simcock, G., McLoughlin, L. T., De Regt, T., Broadhouse, K. M., Beaudequin, D., Lagopoulos, J., & Hermens, D. F. (2020). Associations between facial emotion recognition and mental health in early adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(1), 330. <https://doi.org/10.3390/ijerph17010330>
- Simpson, J. A. (2007). Psychological foundations of trust. *Current Directions in Psychological Science*, *16*(5), 264–268. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00517.x>
- Shin, H., & Gyeong, S. (2022). Effects of supportive and conflicting interactions with partners and friends on emotions: Do the source and quality of relationships matter? *Frontiers in Psychology*, *13*, 1020381. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1020381>
- Simmons, B. L., Gooty, J., Nelson, D. L., & Little, L. M. (2009). Secure attachment: Implications for hope, trust, burnout, and performance. *Journal of Organizational Behavior*, *30*(2), 233–247. <https://doi.org/10.1002/job.585>
- Sonnby-Borgström, M. (2009). Alexithymia as related to facial imitation, mentalization, empathy, and internal working models-of-self and -others. *Neuropsychoanalysis*, *11*(1), 111–128. <https://doi.org/10.1080/15294145.2009.10773602>
- Soroka, S., Fournier, P., & Nir, L. (2019). Cross-national evidence of a negativity bias in psychophysiological reactions to news. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *116*(38), 18888–18892. <https://doi.org/10.1073/pnas.1908369116>
- Stirrat, M., & Perrett, D. I. (2010). Valid facial cues to cooperation and trust: Male facial width and trustworthiness. *Psychological Science*, *21*, 349–354. <https://doi.org/10.1177/0956797610362647>
- Suárez-Relinque, C., Del Moral, G., León-Moreno, C., & Callejas-Jerónimo, J. E. (2022). Emotional loneliness, suicidal ideation, and alexithymia in adolescents who commit

- child-to-parent violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(3–4), 4007–4033. <https://doi.org/10.1177/08862605221111414>
- Sudzina, F. (2016). Do gender and personality traits (BFI-10) influence trust? A replication. *Central European Journal of Management*, 3(1), 1–16. <https://doi.org/10.26493/2336-3193.3.1-16>
- Sullivan, M. W., Carmody, D. P., & Lewis, M. (2010). How neglect and punitiveness influence emotion knowledge. *Child Psychiatry and Human Development*, 41(3), 285–298. <https://doi.org/10.1007/s10578-009-0168-3>
- Sullivan, S., & Ruffman, T. (2004). Emotion recognition deficits in the elderly. *The International Journal of Neuroscience*, 114(3), 403–432. <https://doi.org/10.1080/00207450490270901>
- Sutherland, C. A., Oldmeadow, J. A., Santos, I. M., Towler, J., Michael Burt, D., & Young, A. W. (2013). Social inferences from faces: Ambient images generate a three-dimensional model. *Cognition*, 127(1), 105–118. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2012.12.001>
- Şahin, A., Cantürk, T., Arık, A. C., & Özgenç, Ü. (1996). Psöriyasisli hastalarda aleksitimik özellikler. *O.M.Ü. Tıp Dergisi*, 13(1), 7–11.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tanis, M., & Postmes, T. (2005). Short Communication: A social identity approach to trust: Interpersonal perception, group membership and trusting behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 35(3), 413–424. <https://doi.org/10.1002/ejsp.256>
- Taylor, G. J., Ryan, D., & Bagby, R. M. (1985). Toward the development of a new self-report alexithymia scale. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 44(4), 191–199. <https://doi.org/10.1159/000287912>

- Taylor, G. J., Parker, J. D., Bagby, R. M., & Bourke, M. P. (1996). Relationships between alexithymia and psychological characteristics associated with eating disorders. *Journal of Psychosomatic Research*, 41(6), 561–568. [https://doi.org/10.1016/s0022-3999\(96\)00224-3](https://doi.org/10.1016/s0022-3999(96)00224-3)
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., & Parker, J. D. A. (1997). *Disorders of affect regulation: Alexithymia in medical and psychiatric illness*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511526831>
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., & Luminet, O. (2000). Assessment of alexithymia: Self-report and observer-rated measures. In R. Bar-On, J. D. A. Parker, & D. Goleman (Eds.), *The handbook of emotional intelligence* (pp. 301–319). Jossey-Bass.
- Temelcioğlu Tunalı, E. (2020). *Aleksitimi ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide yaşantısal kaçınma ve duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Thielmann, I., & Hilbig, B. E. (2014). Trust in me, trust in you: A social projection account of the link between personality, cooperativeness, and trustworthiness expectations. *Journal of Research in Personality*, 50, 61–65. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.03.006>
- Thielmann, I., Spadaro, G., & Balliet, D. (2020). Personality and prosocial behavior: A theoretical framework and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(1), 30–90. <https://doi.org/10.1037/bul0000217>
- Thierry, S. M., Twele, A. C., & Mondloch, C. J. (2021). Mandatory first impressions: Happy expressions increase trustworthiness ratings of subsequent neutral images. *Perception*, 50(2), 103–115. <https://doi.org/10.1177/0301006620987205>

- Thorberg, F. A., Young, R. M., Sullivan, K. A., & Lyvers, M. (2011). Parental bonding and alexithymia: A meta-analysis. *European Psychiatry*, 26(3), 187–193. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2010.09.010>
- Todorov, A., Mandisodza, A. N., Goren, A., & Hall, C. C. (2005). Inferences of competence from faces predict election outcomes. *Science*, 308(5728), 1623–1626. <https://doi.org/10.1126/science.1110589>
- Todorov, A., Baron, S. G., & Oosterhof, N. N. (2008a). Evaluating face trustworthiness: A model based approach. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 3(2), 119–127.
- Todorov, A., Said, C. P., Engell, A. D., & Oosterhof, N. N. (2008b). Understanding evaluation of faces on social dimensions. *Trends in Cognitive Sciences*, 12(12), 455–460. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2008.10.001>
- Todorov, A., Pakrashi, M., & Oosterhof, N. N. (2009). Evaluating faces on trustworthiness after minimal time exposure. *Social Cognition*, 27(6), 813–833. <https://doi.org/10.1521/soco.2009.27.6.813>
- Todorov, A., Olivola, C. Y., Dotsch, R., & Mende-Siedlecki, P. (2015). Social attributions from faces: Determinants, consequences, accuracy, and functional significance. *Annual Review of Psychology*, 66, 519–545. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143831>
- Todorov, A., & Oh, D. (2021). The structure and perceptual basis of social judgments from faces. In B. Gawronski (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 189–245). Elsevier Academic Press. <https://doi.org/10.1016/bs.aesp.2020.11.004>
- Tracy, J. L., & Beall, A. T. (2011). Happy guys finish last: The impact of emotion expressions on sexual attraction. *Emotion*, 11(6), 1379–1387. <https://doi.org/10.1037/a0022902>

- Uçar, İ. (2023). *Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile zararlı alkol kullanımı arasındaki ilişkide aleksitimi aracı rolünün incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gedik Üniversitesi, İstanbul.
- Umemura, T., & Šerek, J. (2016). Different developmental pathways from parental warmth to adolescents' trust in peers and politicians: Mediating roles of adolescent–parent attachment and belief in a just world. *Social Justice Research*, 29(2), 186–205. <https://doi.org/10.1007/s11211-016-0258-x>
- Ünüböl M. (2011). *Üç farklı yaş grubunda ebeveyn kabul-reddi ve genel psikolojik uyumun incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- van den Akker, O. R., van Assen, M. A. L. M., van Vugt, M., & Wicherts, J. M. (2020). Sex differences in trust and trustworthiness: A meta-analysis of the trust game and the gift-exchange game. *Journal of Economic Psychology*, 81, Article 102329. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2020.102329>
- Van Den Bos, W., Van Dijk, E., & Crone, E. A. (2012). Learning whom to trust in repeated social interactions: A developmental perspective. *Group Processes & Intergroup Relations*, 15(2), 243-256. <https://doi.org/10.1177/1368430211418698>
- Van der Biest, M., Cracco, E., Riva, P., & Valentini, E. (2023). Should I trust you? Investigating trustworthiness judgements of painful facial expressions. *Acta Psychologica*, 235, 103893. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.103893>
- van der Werff, L., & Buckley, F. (2017). Getting to know you: A longitudinal examination of trust cues and trust development during socialization. *Journal of Management*, 43(3), 742–770. <https://doi.org/10.1177/0149206314543475>
- Vanheule, S., Desmet, M., Meganck, R., & Bogaerts, S. (2007). Alexithymia and interpersonal problems. *Journal of Clinical Psychology*, 63(1), 109–117. <https://doi.org/10.1002/jclp.20324>

- Van Kleef, G. A. (2008). Emotion in conflict and negotiation: Introducing the emotions as social information (EASI) model. In N. M. Ashkanasy & C. L. Cooper (Eds.), *Research companion to emotion in organizations* (pp. 392–404). London, UK: Edward Elgar.
- van Kleef, G. A., & Côté, S. (2022). The social effects of emotions. *Annual Review of Psychology*, *73*, 629–658. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020821-010855>
- Vanneste, B. S., Puranam, P., & Kretschmer, T. (2014). Trust over time in exchange relationships: Meta-analysis and theory. *Strategic Management Journal*, *35*, 1891–1902. <https://doi.org/10.1002/smj.2198>
- van't Wout, M., & Sanfey, A. G. (2008). Friend or foe: The effect of implicit trustworthiness judgments in social decision-making. *Cognition*, *108*(3), 796–803. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2008.07.002>
- Vermeulen, N., Luminet, O., de Sousa, M. C., & Campanella, S. (2008). Categorical perception of anger is disrupted in alexithymia: Evidence from a visual ERP study. *Cognition and Emotion*, *22*(6), 1052–1067. <https://doi.org/10.1080/02699930701597635>
- Wan, M. W., Janta-Lipinski, M., & Osam, C. S. (2021). Childhood allergies: The role of maternal depression and anxiety, and family strain. *Children*, *8*(3), 185. <https://doi.org/10.3390/children8030185>
- Wang, L., Zhang, B., Lu, X., Wang, R., Ma, J., Chen, Y., Zhou, Y., Dai, J., & Jiang, Y. (2024). Genetic and neuronal basis for facial emotion perception in humans and macaques. *National Science Review*, *11*(11), nwae381. <https://doi.org/10.1093/nsr/nwae381>
- Wang, Y., Hawk, S. T., Tang, Y., Schlegel, K., & Zou, H. (2019). Characteristics of emotion recognition ability among primary school children: Relationships with peer status

- and friendship quality. *Child Indicators Research*, 12(4), 1369–1388. <https://doi.org/10.1007/s12187-018-9590-z>
- Waters, E., Corcoran, D., & Anafarta, M. (2005). Attachment, other relationships, and the theory that all good things go together. *Human Development*, 48(1–2), 80–84. <https://doi.org/10.1159/000083217>
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1984). Cross-cultural convergence in the structure of mood: A Japanese replication and a comparison with U.S. findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 127-144.
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063–1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Waugh, C. E., & Fredrickson, B. L. (2006). Nice to know you: Positive emotions, self-other overlap, and complex understanding in the formation of a new relationship. *The Journal of Positive Psychology*, 1(2), 93–106. <https://doi.org/10.1080/17439760500510569>
- Weinstein, S. M., Mermelstein, R. J., Hedeker, D., Hankin, B. L., & Flay, B. R. (2006). The time-varying influences of peer and family support on adolescent daily positive and negative affect. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 35(3), 420–430. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3503_7
- Whalen, P. J., Raila, H., Bennett, R., Mattek, A., Brown, A., Taylor, J., van Tiegheem, M., Tanner, A., Miner, M., & Palmer, A. (2013). Neuroscience and facial expressions of emotion: The role of amygdala–prefrontal interactions. *Emotion Review*, 5(1), 78–83. <https://doi.org/10.1177/1754073912457231>

- Willis, J., & Todorov, A. (2006). First impressions: Making up your mind after a 100-ms exposure to a face. *Psychological Science*, *17*(7), 592–598. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01750.x>
- Willis, M. L., Palermo, R., & Burke, D. (2011). Judging approachability on the face of it: The influence of face and body expressions on the perception of approachability. *Emotion*, *11*(3), 514–523. <https://doi.org/10.1037/a0022571>
- Willis, M. L., Dodd, H. F., & Palermo, R. (2013). The relationship between anxiety and the social judgements of approachability and trustworthiness. *PLoS ONE*, *8*(10), e76825. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076825>
- Wilson, R. K., & Eckel, C. C. (2006). Judging a book by its cover: Beauty and expectations in the trust game. *Political Research Quarterly*, *59*(2), 189–202. <https://www.jstor.org/stable/4148087>
- Wingenbach, T. S. H., Ashwin, C., & Brosnan, M. (2018). Sex differences in facial emotion recognition across varying expression intensity levels from videos. *PLoS ONE*, *13*(1), e0190634. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0190634>
- Witham, C., Foo, Y. Z., Jeffery, L., Burton, N. S., & Rhodes, G. (2021). Anger and fearful expressions influence perceptions of physical strength: Testing the signalling functions of emotional facial expressions with a visual aftereffects paradigm. *Evolution and Human Behavior*, *42*(6), 547–555. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2021.05.005>
- Wonderlich, S. A., Rosenfeldt, S., Crosby, R. D., Mitchell, J. E., Engel, S. G., Smyth, J., & Miltenberger, R. (2007). The effects of childhood trauma on daily mood lability and comorbid psychopathology in bulimia nervosa. *Journal of Traumatic Stress*, *20*(1), 77-87. <https://doi.org/10.1002/jts.20184>

- Wong, M. S., McElwain, N. L., & Halberstadt, A. G. (2009). Parent, family, and child characteristics: Associations with mother- and father-reported emotion socialization practices. *Journal of Family Psychology, 23*(4), 452-463. <https://doi.org/10.1037/a0015552>
- Yıldız, B., & Güllü, A. (2018). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile aleksitimi arasındaki ilişki ve bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9*(1), 113-131.
- Zebrowitz, L. A., Kikuchi, M., & Fellous, J. (2010). Facial resemblance to emotions: Group differences, impression effects, and race stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology, 98*(2), 175–189. <https://doi.org/10.1037/a0017990>
- Zhang, H. (2018). Relations of parent-child interaction to Chinese young children's emotion understanding. *Journal of Pacific Rim Psychology, 12*, Article e22. <https://doi.org/10.1017/prp.2018.11>
- Zhang, X., Wang, Y., & Geng, F. (2025). Perceived parental warmth and young adults' social-emotional skills: Influence through social and psychological well-being. *The Journal of Psychology*. <https://doi.org/10.1080/00223980.2025.2502728>
- Zhao, N., Zhou, M., Shi, Y., & Zhang, J. (2015). Face attractiveness in building trust: Evidence from measurement of implicit and explicit responses. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 43*(5), 855–866. <https://doi.org/10.2224/sbp.2015.43.5.855>
- Zheng, L., Chai, H., Chen, W., Yu, R., He, W., Jiang, Z., Yu, S., Li, H., & Wang, W. (2011). Recognition of facial emotion and perceived parental bonding styles in healthy volunteers and personality disorder patients. *Psychiatry and Clinical Neurosciences, 65*(6), 543–549. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1819.2011.02285.x>

EKLER

Ek-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın gönüllü,

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gamze GEDİK'in yüksek lisans tezi kapsamında ve Dr. Öğretim Üyesi Ebru Akün KAÇAR danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, aleksitimi ile güvenilirlik algısı arasındaki ilişkide duygu tanıma becerisi ve algılanan ebeveyn kabul-reddinin aracı rolünün incelenmesidir. Araştırmaya 18-25 yaş arasındaki bireylerin katılması hedeflenmektedir. Yürütülen araştırma Ankara Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına bağlıdır. Çalışmada herhangi bir risk, katılımcıların zarar görmesi ya da rahatsızlık duyması beklenmemektedir. Ancak, araştırmaya katılmayı reddedebilir ya da onayladıktan sonra herhangi bir nedenden ötürü istediğiniz zaman yarım bırakarak ayrılabilirsiniz. Çalışmayı yarım bırakmanız halinde yanıtlarınız çalışmada kullanılmayacaktır. Katılımcı olmanız halinde herhangi bir kimlik bilginiz alınmayacaktır. Araştırmada verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacak, başka şahıslarla kesinlikle paylaşılmayacak ve yalnızca bilimsel amaçlarla değerlendirilecektir.

Çalışma çeşitli ölçeklerin doldurulması ve bilgisayar uygulaması olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilecektir. Araştırmanın güvenilirliği açısından içten ve samimi yanıtlar vermeniz ve uygulamalardaki yönergeleri dikkatle okumanız önemlidir. Çalışmanın ortalama 35-40 dakika sürmesi planlanmaktadır.

İletişim ve sorularınız için araştırma yürütücüsü Gamze GEDİK'e ulaşabilirsiniz:

gedikgamzee@gmail.com

Yukarıda yer alan bilgileri okudum, anladım. Davet edildiğim araştırmanın kapsamını ve amacını anladım. Kimlik bilgilerimin gizli tutulacağını ve istediğim zaman yarıda bırakıp çalışmadan ayrılabilabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya kendi isteğimle katılmayı ve toplanan verilerin bilimsel amaçlar için kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcının imzası:

Araştırmacının imzası:

Ek-2. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek Diğer

2. Doğum yılınız: ____

3. Eğitim Durumunuz:

- Okur-yazar Lise mezunu
 İlkokul mezunu Üniversite mezunu
 Ortaokul mezunu Yüksek lisans/doktora mezunu

4. Medeni Durumunuz:

- Bekar/Romantik ilişkim yok.
 Bekar/Romantik ilişkim var.
 Evli/Birlikte yaşıyor
 Boşanmış/Eşini kaybetmiş.

5. Eve giren tüm maddi kaynakları düşünecek olursanız, maddi durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok kötü İyi
 Kötü Çok iyi
 Orta

6. Şimdiye kadar yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

- Köy İlçe Büyükşehir
 Kasaba İl

7. Ebeveynlerinizin medeni durumu:

- Bekar
 Evli/Birlikte yaşıyor
 Ayrı/Boşanmış/Eşini kaybetmiş

8. Annenizin eğitim durumu:

- Okur-yazar Lise mezunu
 İlkokul mezunu Üniversite mezunu
 Ortaokul mezunu Yüksek lisans/doktora mezunu

9. Babanızın eğitim durumu:

- Okur-yazar Lise mezunu
 İlkokul mezunu Üniversite mezunu
 Ortaokul mezunu Yüksek lisans/doktora mezunu

10. Son 6 ay içinde almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?

- Evet
 Hayır

Cevabınız "Evet" ise belirtiniz: _____

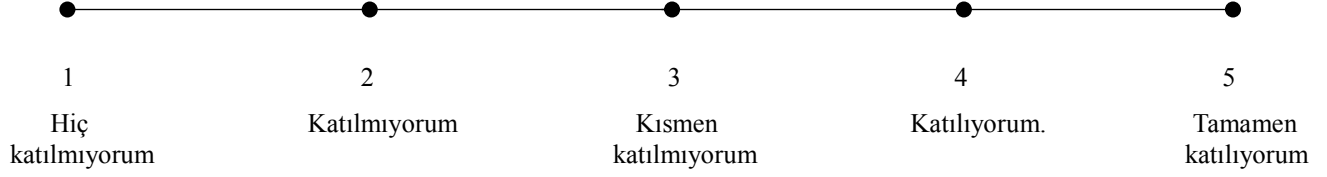
11. Halen kullandığınız herhangi bir psikiyatrik ilaç var mıdır?

- Evet
 Hayır

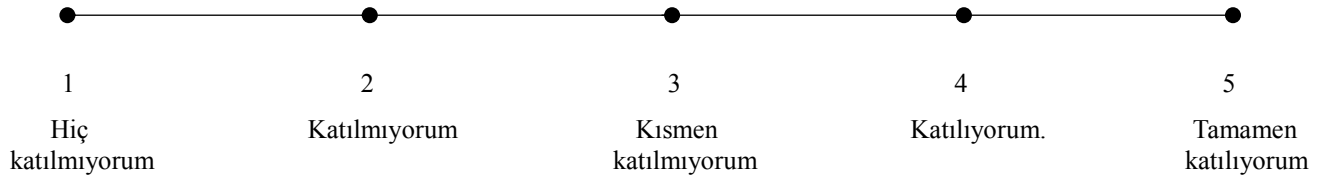
Cevabınız "Evet" ise belirtiniz: _____

Aşağıdaki ifadelerin aileniz ve sizin için ne derece geçerli olduğunu cevaplandırmanız istenmektedir. Lütfen, size en çok uyan beş seçenekten birini işaretleyiniz.

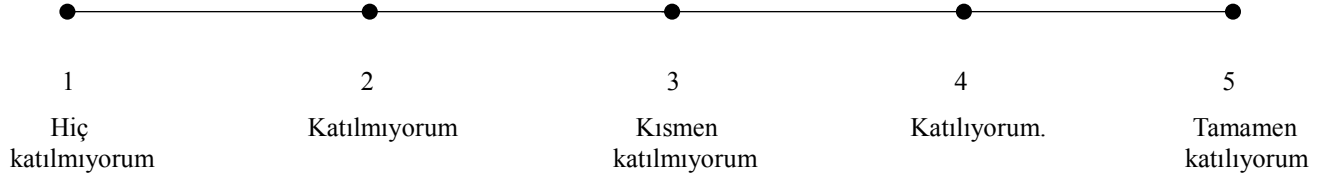
1. Çocukken aile üyelerim birbirine duygularını rahatça ifade ederdi.

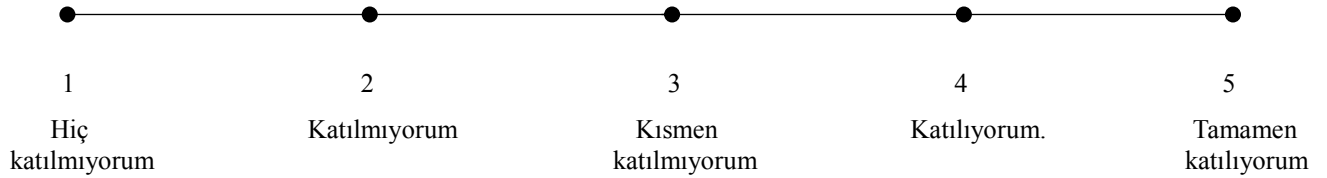
2. Çocukken aile üyelerim varlıklarıyla birbirlerine güven verirdi.

3. Çocukken aile üyelerim duygusal olarak birbirine yakındı.

4. Çocukken aile üyelerim birbirinin düşüncelerini önemserdi.

5. Halihazırda, arkadaşlarımla olan ilişkimden memnunum.

Ek-3. Toronto Aleksitimi Ölçeği

TAÖ-26

Aşağıdaki ölçeği maddelerin size uygunluk durumuna göre “(1) Kesinlikle Uygun Değil” ve “(5) Kesinlikle Uygun” derecelendirmeleri arasında puanlayınız.

		Kesinlikle Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Oldukça Uygun	Kesinlikle Uygun
1	Ağladığımda, beni ağlatan şeyin ne olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5
2	Hayal kurmak boşa zaman harcamaktır.	1	2	3	4	5
3	Keşke bu kadar utangaç olmasaydım.	1	2	3	4	5
4	Çoğu zaman duygularımın ne olduğunu tam olarak bilemem.	1	2	3	4	5
5	Gelecek hakkında sıkça hayal kurarım.	1	2	3	4	5
6	Birçokları kadar kolay arkadaş edinebildiğimi sanıyorum.	1	2	3	4	5
7	Bir sorunun çözümünü bilmek, o sorunun çözümüne nasıl ulaşıldığını bilmekten daha önemlidir.	1	2	3	4	5
8	Duyularımı tam olarak anlatacak sözleri bulmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
9	Herhangi bir olay hakkındaki görüşümü başkalarına açıkça belirtmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5
10	Bedenimde öyle şeyler hissediyorum ki; doktorlar bile ne olduğunu anlamıyorlar.	1	2	3	4	5
11	Benim için, yalnızca bir işin yapılmış olması yetmez; nasıl ve neden yapıldığını bilmek isterim.	1	2	3	4	5
12	Duyularımı kolayca anlatabilirim	1	2	3	4	5
13	Sorunların ne olduğu üzerine değil; onların nereden kaynaklandığı üzerine düşünmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
14	Sinirim bozuk olduğunda;üzüntülü mü, korkulu mu yoksa öfkeli mi olduğumu bilmem.	1	2	3	4	5
15	Hayal gücümü bolca kullanırım.	1	2	3	4	5
16	Yapacak başka bir işim olmadığında, zamanımın çoğunu hayal kurarak geçiririm.	1	2	3	4	5
17	Bedenimde şaşkıncı hisler duyduğum olur.	1	2	3	4	5
18	Pek hayal kurmam.	1	2	3	4	5
19	Olayların nedenine kafa yormaktan çok işleri olurluna bırakmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
20	Tam olarak tanımlayamadığım duygularım var.	1	2	3	4	5
21	İnsanın duygularına yakın olması önemlidir.	1	2	3	4	5
22	İnsanlar hakkında neler hissettiğimi anlatmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
23	Tanıdıklarım, duygularımdan daha çok söz etmemi isterler.	1	2	3	4	5

24	İnsan, olayların derinine inmelidir.	1	2	3	4	5
25	İçimde neler olup bittiğini bilmiyorum.	1	2	3	4	5
26	Çoğu zaman kızgınlığının farkına varmam.	1	2	3	4	5

Ek-4. PANAS

Bu ölçek farklı duyguları tanımlayan birtakım sözcükler içermektedir. Son iki hafta nasıl hissettiğinizi düşünüp her maddeyi okuyun. Uygun cevabı her maddenin yanında ayrılan yere (puanları daire içine alarak) işaretleyin. Cevaplarınızı verirken aşağıdaki puanları kullanın.

1. Çok az veya hiç
2. Biraz
3. Ortalama
4. Oldukça
5. Çok fazla

1. İlgili _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

2. Sıkıntılı _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

3. Heyecanlı _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

4. Mutsuz _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

5. Güçlü _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

6. Suçlu _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

7. Ürkmüş _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

8. Düşmanca _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

9. Hevesli _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

10. Gururlu _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

11. Asabi _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

12. Uyanık _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

(dikkati açık)

13. Utanmış _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

14. İlhamlı _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

(yaratıcı düşüncelerle dolu)

15. Sinirli _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

16. Kararlı 1 2 3 4 5

17. Dikkatli 1 2 3 4 5

18. Tedirgin 1 2 3 4 5

19. Aktif 1 2 3 4 5

20. Korkmuş 1 2 3 4 5

Ek-5. Yetişkin EKRÖ: Anne Kısa Formu

Yetişkin EKRÖ: Anne (Kısa Form)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz.

ANNEM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıncı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmaktan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Ek-6. Yetişkin EKRÖ: Baba Kısa Formu

Yetişkin EKRÖ: Baba (Kısa Form)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz.

BABAM	DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
	<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Zaman Doğru</i>	<i>Her Zaman Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Ek-7. Etik Kurul İzni

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : 85434274-050.04.04 / 1440788
Konu : Etik Kurul Kararı

12.07.2024

Sayın Gamze GEDİK

İlgi: 13.06.2024 tarihli başvurunuz.

“Aleksitimi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Duygu Tanıma ve Ebeveyn Kabul Reddinin Aracı Rolü” başlıklı yüksek lisans tez çalışmanız ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 05/07/2024 tarihli toplantısında alınan 16/210 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 05.07.2024

Toplantı Sayısı : 16

Karar Sayısı : 210

210-Üniversitemiz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi doktor öğretim üyelerinden Dr.Ebru AKÜN KAÇAR'ın danışmanlığını yaptığı Gamze GEDİK'in "Aleksitimi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Duygu Tanıma ve Ebeveyn Kabul Reddinin Aracı Rolü" isimli yüksek lisans tezi ile ilgili 13.06.2024 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi doktor öğretim üyelerinden Dr.Ebru AKÜN KAÇAR'ın danışmanlığını yaptığı Gamze GEDİK'in "Aleksitimi ile Güvenilirlik Algısı Arasındaki İlişkide Duygu Tanıma ve Ebeveyn Kabul Reddinin Aracı Rolü" isimli yüksek lisans tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ÖZET

Güven ve güvenilirlik algısı kişilerarası ilişkilerin gelişimi ve sürdürülmesinde en temel bileşenlerden biridir. Bireylerin güvenilirlik değerlendirmeleri yalnızca deneyimlere dayalı olarak değil; aynı zamanda yüz ifadeleri gibi kısa süreli ipuçları aracılığıyla da şekillenmektedir. Güvenilirlik algısında güvenen ve güvenilenin demografik, kişilik, duygusal, bilişsel ve kişilerarası deneyimlerine ilişkin özellikleri rol oynamaktadır. Gelişimsel açıdan bireylerin erken çocukluk deneyimleri, özellikle ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red, bireylerin güvenilirlik algısında kritik bir rol oynamaktadır. Alan yazında güvenilirlik algısı ile algılanan ebeveyn kabul-reddi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlıdır ve bu ilişkide rol oynayabilecek mekanizmaların aydınlatılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, mevcut araştırmada güvenilirlik algısının algılanan ebeveyn kabul-reddi ile ilişkisi ve bu ilişkide etkili olabilecek mekanizmalar incelenmiştir. Algılanan ebeveyn kabul-reddinin güvenilirlik algısını yordayacağı ve bu ilişkide aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi, duygu tanıma becerisi ile pozitif ve negatif duygunun anlamlı dolaylı etki göstereceği varsayılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 18-25 yaş arasında yer alan 119 üniversite öğrencisi (59 kadın, 60 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılar, Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği - Kısa Form (anne ve baba formları), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-26), Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği, Algılanan Güvenilirlik Görevi ve Duygu Tanıma Görevi'ni tamamlamıştır. Demografik Bilgi Formu'nda yer alan maddeler aracılığıyla Aile Duygu İfade Ediciliği İndeksi oluşturulmuştur. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze toplanmıştır. Cinsiyet ve yaş farklılıklarını değerlendirmek için ANOVA ve MANOVA, değişkenler arası ilişkileri incelemek için Pearson korelasyon

analizi uygulanmıştır. Aracılık analizleri, PROCESS uygulaması Model 4 ile anne ve baba reddi için ayrı ayrı yürütülmüştür.

Bulgular, güvenilirlik algısının cinsiyet ve yaşa göre farklılaştığını göstermiştir. Erkeklerin güvenilirlik algısının kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu, ayrıca 21-25 yaş grubunun 18-20 yaş grubuna kıyasla daha yüksek güvenilirlik değerlendirmeleri yaptığı bulunmuştur. Algılanan ebeveyn kabul-reddinde ise cinsiyet ve yaşın anlamlı etkileri bulunmamıştır. Pearson korelasyon analizi bulguları, algılanan ebeveyn reddi ile güvenilirlik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Paralel çoklu aracı değişken analizi bulguları, algılanan ebeveyn reddinin güvenilirlik algısını doğrudan yordamadığını, ancak aile duygu ifade ediciliği üzerinden anlamlı dolaylı bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir. Algılanan anne ve baba reddinin artması ailede duygu ifade ediciliği azaltmakta; bu durum da güvenilirlik algısının düşmesine yol açmaktadır. Bu bulgu, güvene dayalı kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlara yönelik klinik müdahalelerde, algılanan ebeveyn kabul-reddi ve aile duygu ifade ediciliğinin dikkate alınması gereken önemli faktörler olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güven, güvenilirlik algısı, algılanan ebeveyn reddi, aile duygu ifade ediciliği, aleksitimi.

ABSTRACT

Trust and perception of trustworthiness are among the most fundamental components in the development and maintenance of interpersonal relationships. Evaluations of trustworthiness are shaped not solely by experiences but are also through brief cues, including facial expressions. In the perception of trustworthiness, demographic, personality, emotional, cognitive and interpersonal experiential characteristics of both the trustor and the trustee play a significant role. The literature on the relationship between perception of trustworthiness and perceived parental acceptance-rejection is limited, and the mechanisms that may underlie this association require further investigation. In this context, the present study examined the relationship between trustworthiness perception and perceived parental acceptance-rejection, as well as the mechanisms that may influence this association. It was hypothesized that perceived parental acceptance-rejection would predict trustworthiness perception, and that family emotional expressiveness, alexithymia, emotion recognition ability, as well as positive and negative affect would exhibit significant indirect effects in this relationship.

The research sample consisted of 119 university students aged 18 to 25 years (59 women, 60 men). Participants completed Informed Consent Form, Demographic Information Form, Parental Acceptance-Rejection Questionnaire – Short Form (mother and father forms), Toronto Alexithymia Scale (TAS-26), Positive and Negative Affect Schedule, Perceived Trustworthiness Task and Emotion Recognition Task. Family Emotional Expressiveness Index was derived from items included in the Demographic Information Form. Data were collected in person by the researcher. ANOVA and MANOVA were conducted to examine gender and age differences, Pearson correlation analyses were

employed to assess associations among the variables. Mediation analyses were conducted separately for maternal and paternal rejection using Model 4 of the PROCESS macro.

The results showed that trustworthiness perception varied according to gender and age. Specifically, men exhibited higher trustworthiness perceptions compared to women, and the 21-25 age group demonstrated higher trustworthiness evaluations than the 18-20 age group. No significant effects of gender or age were found for perceived parental acceptance-rejection. Findings from Pearson correlation analyses revealed a significant negative relationship between perceived parental rejection and trustworthiness perception. Results of the parallel multiple mediation analysis indicated that perceived parental rejection did not directly predict trustworthiness perception; however, it had a significant indirect effect through family emotional expressiveness. Increases in perceived maternal and paternal rejection were associated with decreased family emotional expressiveness, which in turn led to lower trustworthiness perception. These findings suggest that perceived parental acceptance-rejection and family emotional expressiveness are important factors to consider in clinical interventions targeting problems in trust-based interpersonal relationships.

Keywords: Trust, perception of trustworthiness, perceived parental rejection, family emotional expressiveness, alexithymia.